

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ

Διπλωματική Εργασία

του

Σωτηρίου Γ. Μιχαγιάννη

Θεσσαλονίκη, 06/2022

ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σωτήριος Γ Μιχαγιάννης

Απόφοιτος του τμήματος Νομικής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

Δικηγόρος, μέλος του δικηγορικού συλλόγου Θεσσαλονίκης

Διπλωματική Εργασία

υποβαλλόμενη για τη μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων του

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Επιβλέπων καθηγητής
Κομνηνός Κόμνιος

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή την 27/06/2022

Όνοματεπώνυμο 1

Όνοματεπώνυμο 2

Όνοματεπώνυμο 3

Ευγενία Αλεξανδροπούλου

Μαρία Μυλώση

Κομνηνός Κόμνιος

Σωτήριος Γ. Μιχαγιάννης

Περίληψη

Με την παρούσα εργασία πραγματοποιείται αναλυτική αναφορά στις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας τόσο προπαρασκευαστικά όσο και κατά το στάδιο κάθε πράξης επεξεργασίας. Στα πλαίσια αυτού, γίνεται κατ' αρχήν η απολύτως αναγκαία ανάπτυξη του όρου επεξεργασία, των αρχών που την διέπουν και στη συνέχεια πραγματοποιείται λεπτομερής αναφορά στον υπεύθυνο επεξεργασίας, στην περίπτωση των από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας στον διαχωρισμό του από τον εκτελούντα την επεξεργασία. Στη συνέχεια πραγματοποιείται ανάλυση των αρμοδιοτήτων του υπευθύνου επεξεργασίας με λεπτομερή αναφορά στις επιμέρους πράξεις και μεθόδους που καλείται να ακολουθεί πιστά με βάση τον Κανονισμό 2016/679 και κάθε συναφές νομικό κείμενο ή κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων ή προηγούμενως της ομάδας του άρθρου 29. Η εργασία καταλήγει με μία επιπλέον αναφορά της σημασίας της αρχής της λογοδοσίας σε κάθε στάδιο δράσης του υπευθύνου επεξεργασίας και με μία αναφορά στις κυρώσεις που υφίστανται λόγω της πλημμελούς εκπλήρωσης των καθηκόντων του.

Λέξεις κλειδιά: Επεξεργασία δεδομένων, υπεύθυνος επεξεργασίας, υποχρεώσεις, υποκείμενο δεδομένων, αρχές και δικαιώματα, Κανονισμός 2016/679

Abstract

With this paper a detailed reference to the responsibilities of the controller both preparatory and at the stage of each processing operation is being made. In this context, the term processing and the fundamental principles that govern it is done are being analysed and then a detailed report is made to the controller, in the case of the joint controllers and its separation from the data processor. An analysis of the responsibilities of the controller is then carried out with a detailed reference to the individual acts and methods which he/she is required to follow faithfully in accordance with Regulation 2016/679 and any relevant legal text or guidelines of the European Data Protection Council or the Article 29 group. The work concludes with an additional reference to the importance of the principle of accountability at each stage of action of the controller and with a reference to the penalties that exist due to the improper performance of his duties.

Key words: Data processing, data controller and his responsibilities, data subject, principles and rights, Regulation 2016/679

Περιεχόμενα

A) ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1) ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ 2016/679	8
Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης.....	8
Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	9
Άρθρο 16 Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	9
Οδηγία 2002/58/EK	10
Οδηγία 95/46/EK	10
2) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 2016/679	12
B) ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	13
1) ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ.....	14
Αρχή της λογοδοσίας (άρθρο 5 §2 ΓΚΠΔ).....	14
Αρχή περιορισμού του σκοπού – αναλογικότητας (άρθρο 5 §1 περίπτωση β' ΓΚΠΔ).....	16
Αρχή της καταλληλότητας (άρθρο 5 §1 περίπτωση γ' ΓΚΠΔ).....	19
Αρχή της ακρίβειας (άρθρο 5 §1 περίπτωση δ' ΓΚΠΔ)	20
Αρχή του περιορισμού της περιόδου αποθήκευσης (άρθρο 5 §1 περίπτωση ε' ΓΚΠΔ).....	21
Αρχή της εμπιστευτικότητας (άρθρο 5 §1 περίπτωση στ' ΓΚΠΔ).....	23
Αρχή της διαφάνειας.....	24
Αρχή νομιμότητας της επεξεργασίας (άρθρο 5 §1 περίπτωση α' ΓΚΠΔ)	25
2) ΝΟΜΙΜΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΑΡΧΗ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ	25
Η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων	25
Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης.....	29
Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας.	30
Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων ή άλλου φυσικού προσώπου.	30
Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας.	31

Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας.....	31
Ειδικότερες νόμιμες βάσεις επεξεργασίας του άρθρου 9 ΓΚΠΔ.....	32
Γ) ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	33
Από κοινού υπεύθυνοι επεξεργασίας.....	37
Εκτελών την επεξεργασία.....	40
Δ) ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	42
1) Σεβασμός των αρχών του άρθρου 5 ΓΚΠΔ.....	43
2) Σεβασμός των δικαιωμάτων άρθρων 12 επ. ΓΚΠΔ.....	44
3) Διατήρηση αρχείου δραστηριοτήτων (άρθρο 30 ΓΚΠΔ).....	48
4) Συνεργασία με την αρχή (άρθρο 31 ΓΚΠΔ).....	51
5) Ασφάλεια επεξεργασίας.....	52
6) Δράση σε περίπτωση απώλειας δεδομένων (άρθρο 33 επ. ΓΚΠΔ).....	57
7) Ορισμός υπευθύνου προστασίας δεδομένων.....	63
8) Διενέργεια εκτίμησης ανικτύπου (άρθρο 35 ΓΚΠΔ).....	69
Ε) ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	75
ΣΤ) ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	76

A) ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας σε ορισμένες περιπτώσεις χωρίς έλεγχο σε συνδυασμό με την ανάγκη της αγοράς να σχηματίσει εικόνα περί των καταναλωτικών προτύπων - προτιμήσεων των πολιτών, την κακόβουλη συνήθως επιθυμία ορισμένων να επεμβαίνουν και να παρεμβαίνουν ενεργά στην καθημερινότητα τρίτων και την χαλαρή αντιμετώπιση όλων μας ως προς την προστασία της ιδιωτικότητας μας με την παράλληλη έλλειψη σχεδίων νόμου που δυναμικά θα παρεμβαίνουν και θα την προστατεύουν, οδήγησε σε ένα είδος ασυδοσίας τα τελευταία χρόνια λίγο πολύ όλων μας. Πέραν των δεδομένων που λαμβάναμε με την συγκατάθεση ή προσφορά αυτών από πλευράς υποκειμένου κατά την καθημερινότητα μας, δεν διστάζαμε συχνά να προχωράμε ένα βήμα παραπάνω προκειμένου να ανακαλύψουμε περισσότερες πτυχές της ζωής ενός τρίτου, χωρίς όμως να έχουμε την συγκατάθεση ως προς αυτό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η δυνατότητα που είχαμε ως δικηγόροι, μέχρι και τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, να προβαίνουμε σε αναζήτηση των τρεχουσών δικαστικών υποθέσεων τρίτων μέσω της χρήσης του συστήματος έρευνας των δικαστηρίων, πληκτρολογώντας απλά το όνομα του ατόμου αυτού.

Ως εκ τούτου, τα προσωπικά δεδομένα υφίστανται επεξεργασία από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για ένα ευρύ φάσμα σκοπών και με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Τα υποκείμενα των δεδομένων συχνά βρίσκονται σε μειονεκτική θέση όσον αφορά την κατανόηση του τρόπου επεξεργασίας των προσωπικών τους δεδομένων, ιδίως στις περιπτώσεις επεξεργασίας μέσω της χρήσης της τεχνολογίας. Προκειμένου να προστατευθούν τα υποκείμενα από την αλόγιστη και παράνομη επεξεργασία των δεδομένων τους, ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έχει δημιουργήσει ένα συνεκτικό και ισχυρό νομικό πλαίσιο, γενικά εφαρμόσιμο σε διαφορετικούς τύπους επεξεργασίας, συμπεριλαμβανομένων ειδικών διατάξεων που αναφέρονται στα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων.

Στόχος της παρούσας εργασίας αποτελεί η αναλυτική ανάπτυξη και καταγραφή των αρμοδιοτήτων και υποχρεώσεων του υπευθύνου επεξεργασίας δεδομένων. Μέσω της συλλογής ολοένα και περισσότερων δεδομένων που σχετίζονται με τις υποχρεώσεις και τις αρμοδιότητες του υπευθύνου επεξεργασίας, είναι δυνατό να δημιουργηθεί μια εργασία που κατά την συγγραφή της θα εμπεριέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και θα παρουσιάζει αποτελεσματικά και πληρέστατα το επίμαχο θέμα, καθιστώντας κατ' αρχήν κι εμένα τον ίδιο, που ως δικηγόρος δρω ως υπεύθυνος επεξεργασίας των δεδομένων των πελατών μου, καταλλήλως προετοιμασμένο και

εξοπλισμένο με τις απαραίτητες γνώσεις, προκειμένου ανταποκρίνομαι στις απαιτήσεις του Κανονισμού και των λοιπών συναφών κειμένων.

Για τον σκοπό αυτό, πραγματοποιείται προλογικά μια συνοπτική αναφορά στα νομικά κείμενα στα οποία συναντάται ο όρος «προστασία δεδομένων» και λοιποί συναφείς ή σχετιζόμενοι όροι πριν τη έναρξη ισχύος του Κανονισμού 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ενώ στο πρώτο μέρος της εργασίας αναλύεται ο όρος «επεξεργασία δεδομένων» με αναφορά στις αρχές που την διέπουν και το νόμιμο της επεξεργασίας. Έπειτα γίνεται αναφορά στο πρόσωπο του υπευθύνου επεξεργασίας στα πλαίσια ορισμού, στην περίπτωση των από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας και στον διαχωρισμό του υπευθύνου από τον εκτελούντα την επεξεργασία, για να οδηγηθούμε αργότερα στην λεπτομερή καταγραφή των αρμοδιοτήτων και των υποχρεώσεων ενός υπευθύνου επεξεργασίας κατά την ενάσκηση των καθηκόντων του.

Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική έρευνα σε διάφορα συγγράμματα και την νομολογία τόσο της Ελληνικής αρχής Προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και αρχών άλλων κρατών όσο και δικαστηρίων. Πρωτίστως, δόθηκε βάρος στις εκάστοτε κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων (ή της ομάδας εργασίας του άρθρου 29 προηγουμένως) καθώς, στα πλαίσια της λειτουργίας του, συμβάλλει στην κατανόηση και αποτελεσματική εφαρμογή του Κανονισμού και την επίλυση διαφόρων θεμάτων που προκύπτουν σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού 2016/679.

1) ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ 2016/679

Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης

Το πρώτο βήμα πραγματοποιήθηκε με τη Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης της 28ης Ιανουαρίου 1981 περί προστασίας του ατόμου έναντι της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι η πρώτη νομικά δεσμευτική διεθνής πράξη που θεσπίστηκε στον τομέα της προστασίας των δεδομένων. Σκοπός της είναι η διασφάλιση για κάθε φυσικό πρόσωπο του σεβασμού των δικαιωμάτων του και των θεμελιωδών ελευθεριών του, και ιδίως του δικαιώματός του στην ιδιωτική ζωή έναντι της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η σύμβαση αυτή αποτελεί μέχρι και σήμερα το μοναδικό παγκόσμιο πρότυπο προστασίας των φυσικών προσώπων από την επεξεργασία δε-

δομένων προσωπικού χαρακτήρα και έχει υιοθετηθεί από περισσότερα από πενήντα συμβαλλόμενα κράτη.¹

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ενέκρινε ένα τροποποιητικό πρωτόκολλο για την επικαιροποίηση της Σύμβασης 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των φυσικών προσώπων από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το οποίο και εγκρίθηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης με την ευκαιρία της 128ης συνόδου της στο Elsinore που έλαβε χώρα στις 17-18 Μαΐου 2018.

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθιερώνει στη νομοθεσία της ΕΕ μία σειρά προσωπικών, αστικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών και μόνιμων κατοίκων της ΕΕ. Ανακηρύχθηκε επίσημα στη Νίκαια τον Δεκέμβριο του 2000 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή και έγινε νομικά δεσμευτικός όταν τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη της Λισαβόνας τον Δεκέμβριο του 2009. Με την Συνθήκη της Λισαβόνας κατέστη νομικά δεσμευτικός όπως πρωτογενές δίκαιο της Ε.Ε. και διαθέτει την ίδια νομική ισχύ με τις συνθήκες της ΕΕ.

Με τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη, εγγυάται ο σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής αλλά και θεσπίζεται το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 8 γίνεται μνεία στο δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (πρώτη παράγραφος), στις αρχές που πρέπει να διέπουν την επεξεργασία των δεδομένων αυτών (δεύτερη παράγραφος) και στην ανάγκη ελέγχου από ανεξάρτητη αρχή του σεβασμού της εν λόγω διάταξης (τρίτη παράγραφος).

Άρθρο 16 Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ειδική μνεία περί της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα γίνεται και στο άρθρο 16 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το οποίο “Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, θεσπίζουν τους κανόνες σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και

¹ Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, σελίδα 29

τους οργανισμούς της Ένωσης, καθώς και από τα κράτη μέλη κατά την άσκηση δραστηριοτήτων που εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Η τήρηση των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητων αρχών. Οι κανόνες που θεσπίζονται βάσει του παρόντος άρθρου δεν θίγουν τους ειδικούς κανόνες που προβλέπονται στο άρθρο 39 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.”

Οδηγία 2002/58/EK

Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο της εν λόγω οδηγίας, “Με την παρούσα οδηγία εναρμονίζονται οι διατάξεις των κρατών μελών οι οποίες απαιτούνται προκειμένου να διασφαλίζεται ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, ιδίως το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, όσον αφορά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και να διασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και των εξοπλισμών και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών στην Κοινότητα.”

Πρόκειται για την οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες ή οδηγία e - privacy που δημιουργούσε ένα συμπληρωματικό της οδηγίας 95/46/EK οδηγίας νομικό πλαίσιο με σκοπό την διαφύλαξη των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά την χρήση της ηλεκτρονικής μορφής επικοινωνίας, την γνωστοποίηση παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την εμπιστευτικότητα των επικοινωνιών. Στην εν λόγω οδηγία, γίνεται αναφορά σε δύο κατηγορίες δεδομένων, στα «δεδομένα θέσης», τα οποία είναι αυτά που υποβάλλονται σε επεξεργασία σε δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών και που υποδεικνύουν τη γεωγραφική θέση του τερματικού εξοπλισμού του χρήστη μιας διαθέσιμης στο κοινό υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών και στα «δεδομένα κίνησης» τα οποία είναι εκείνα που υποβάλλονται σε επεξεργασία για τους σκοπούς της διαβίβασης μιας επικοινωνίας σε δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή της χρέωσής της (άρθρα 2, 6 και 9 Οδηγίας), γίνεται ιδιαίτερη μνεία στο απόρρητο των επικοινωνιών και τις εξαιρέσεις εφαρμογής αυτού (άρθρο 5 Οδηγίας) και φυσικά τονίζεται η ανάγκη προστασίας των δεδομένων των χρηστών με την λήψη των απαραίτητων κατά περίπτωση μέτρων και η ενημέρωση αυτών σε περίπτωση κινδύνου παραβίασης της ασφάλειας του δικτύου (άρθρο 4 Οδηγίας).

Οδηγία 95/46/EK

Κυριότερη νομοθετική προσπάθεια από πλευράς των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν τον Κανονισμό 2016/679, υπήρξε η “Οδηγία για την Προστασία

Δεδομένων” 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1995 που σχετιζόταν με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και είχε ισχύ έως και τον Μάιο του 2018, όταν και αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Η οδηγία δημιουργούσε ένα συνολικό καθεστώς προστασίας των δεδομένων, το πεδίο εφαρμογής του όμως εκτεινόταν στις δραστηριότητες που ενέπιπταν στην εσωτερική αγορά και στις δραστηριότητες των δημόσιων αρχών, πλην των αρχών επιβολής του νόμου.

Παράλληλα, το γεγονός πως επρόκειτο για Οδηγία έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην αποτυχία επίτευξης του σκοπού της καθώς οδήγησε σε διαφορετικές ερμηνείες αυτής και τη θέσπιση διαφορετικών εννόμων τάξεων μεταξύ των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με τη θεωρία, οι οδηγίες είναι νομοθετικές πράξεις που ορίζουν έναν στόχο τον οποίο πρέπει να επιτύχουν όλες οι χώρες της ΕΕ, ωστόσο, εναπόκειται σε κάθε χώρα να θεσπίσει τους δικούς της νόμους για την επίτευξη των στόχων αυτών ενώ παράλληλα ενώ οι κανονισμοί είναι δεσμευτικές νομοθετικές πράξεις που η εφαρμογή τους σε όλες τις χώρες της ΕΕ είναι υποχρεωτική. Σύμφωνα με την ένατη παράγραφο του προοιμίου του Κανονισμού 2016/679, «Ενώ οι στόχοι και οι αρχές της οδηγίας 95/46/ΕΚ παραμένουν ισχυροί, η οδηγία δεν κατόρθωσε να αποτρέψει τον κατακερματισμό της εφαρμογής της προστασίας των δεδομένων σε ολόκληρη την Ένωση, την ανασφάλεια δικαίου ή τη διαδεδομένη στο κοινό αντίληψη ότι υπάρχουν σημαντικοί κίνδυνοι για την προστασία των φυσικών προσώπων, ιδίως όσον αφορά την επιγραμμική δραστηριότητα. Διαφορές στο επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των φυσικών προσώπων, ιδίως του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στα κράτη μέλη, ενδέχεται να εμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ολόκληρη την Ένωση. Επομένως, οι διαφορές αυτές μπορεί να συνιστούν εμπόδιο για την άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων στο επίπεδο της Ένωσης, να στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό και να εμποδίζουν τις αρχές στην εκτέλεση των αρμοδιοτήτων τους, όπως αυτές απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης. Αυτή η διαφορά ως προς τα επίπεδα προστασίας οφείλεται στην ύπαρξη αποκλίσεων κατά την εκτέλεση και εφαρμογή της οδηγίας 95/46/ΕΚ.»

Αναμφίβολα πάντως η Οδηγία αποτελεί μία πολύ σημαντική προσπάθεια της Ένωσης προς επίτευξη του στόχου της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και μια αναγνώριση της σημασίας αυτού το εγχειρήματος. Στο άρθρο 6

της Οδηγία γίνεται αναφορά στις αρχές που πρέπει να τηρούνται ως προς την ποιότητα των δεδομένων, τα οποία πρέπει να είναι ακριβή και αντικείμενο επεξεργασίας σύννομης και θεμιτής επεξεργασίας, στο σκοπό της επεξεργασίας και στη συνάφεια των δεδομένων αυτών και της περιόδου κατοχής των με τον σκοπό αυτό. Στο άρθρο 7 γίνεται αναφορά στις προϋποθέσεις νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων, όπως η ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων ή η εκτέλεση σύμβασης ενώ στο άρθρο 8 ορίζεται η απαγόρευση επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που παρέχουν πληροφορίες για την φυλετική ή εθνική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις, την υγεία και τη σεξουαλική ζωή. Παράλληλα θεσμοθετούνται για πρώτη φορά δύο ατομικά δικαιώματα ενός υποκειμένου τα οποία προβλέπονται και από τον Κανονισμό 2016/679, αυτά της εναντίωσης και της πρόσβασης ενώ γίνεται αναφορά και σε θέματα απορρήτου και ασφάλειας των προσωπικών δεδομένων. Τέλος, προβλέπεται η δημιουργία μίας ή περισσότερων αρχών με σκοπό τον έλεγχο εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων καθώς και ομάδας προστασίας των προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων.

2) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 2016/679

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, αφορά την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Σύμφωνα με το προοίμιο του Κανονισμού 2016/679, «Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και η παγκοσμιοποίηση δημιούργησαν νέες προκλήσεις για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η κλίμακα της συλλογής και της ανταλλαγής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αυξήθηκε σημαντικά. Η τεχνολογία επιτρέπει τόσο σε ιδιωτικές επιχειρήσεις όσο και σε δημόσιες αρχές να κάνουν χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε πρωτοφανή κλίμακα για την επιδίωξη των δραστηριοτήτων τους. Τα φυσικά πρόσωπα ολοένα και περισσότερο δημοσιοποιούν προσωπικές πληροφορίες και τις καθιστούν διαθέσιμες σε παγκόσμιο επίπεδο. Η τεχνολογία έχει αλλάξει τόσο την οικονομία όσο και την κοινωνική ζωή και θα πρέπει να διευκολύνει περαιτέρω την ελεύθερη κυκλοφορία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της Ένωσης και τη διαβίβαση σε τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, διασφαλίζοντας παράλληλα υψηλό επίπεδο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι εξελίξεις αυτές απαιτούν ένα ισχυρό και πιο συνεκτικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων στην Ένωση, υποστηριζόμενο από αυστηρή εφαρμογή της νομοθεσίας, δεδομένου ότι είναι σημαντικό να

δημιουργηθεί η αναγκαία εμπιστοσύνη που θα επιτρέψει στην ψηφιακή οικονομία να αναπτυχθεί στο σύνολο της εσωτερικής αγοράς. Τα φυσικά πρόσωπα θα πρέπει να έχουν τον έλεγχο των δικών τους δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Θα πρέπει να ενισχυθούν η ασφάλεια δικαίου και η πρακτική ασφάλεια για τα φυσικά πρόσωπα, τους οικονομικούς παράγοντες και τις δημόσιες αρχές.

Με τον Κανονισμό, διευρύνεται και εντατικοποιείται η προσπάθεια της Ένωσης να επιτύχει την ορθή επεξεργασία και προστασία των δεδομένων προσωπικών χαρακτήρα των φυσικών προσώπων. Διευρύνονται οι αρμοδιότητες και οι προβλέψεις σχετικά με τον «υπεύθυνο επεξεργασίας» και τον «εκτελούντα την επεξεργασία», θεσμοθετούνται νέα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων με σκοπό την αποτελεσματικότερη προστασία τους, προβλέπονται νέες διαδικασίες και «εμπλεκόμενα πρόσωπα – ιδιότητες» όπως ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων, η εκτίμηση αντικτύπου κλπ και προωθείται ένα αυστηρότερο πλαίσιο ποινών για τους παραβάτες των προβλεπόμενων διατάξεων του Κανονισμού.

Σημαντικό βήμα προς την αποτελεσματική προστασία των υποκειμένων των δεδομένων αποτελεί η πρόβλεψη ορισμένων δικαιωμάτων των υποκειμένων τα οποία μπορούν να ασκούνται μη καταχρηστικά ανά πάσα χρονική στιγμή και στοχεύουν στον αποτελεσματικό έλεγχο των ατόμων που επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Προβλέπονται στα άρθρα 12 επόμενα του Κανονισμού και αναφέρονται στο δικαίωμα ενημέρωσης (Δυνατότητα του υποκειμένου να γνωρίζει ποιος επεξεργάζεται τα δεδομένα του, ποια είναι αυτά και τον σκοπό της επεξεργασίας), πρόσβασης (πρόσβαση του υποκειμένου στα δεδομένα του), διόρθωσης (διόρθωση ανακριβών δεδομένων ή συμπλήρωση ελλιπών στοιχείων), διαγραφής ή «δικαίωμα στη λήθη» (διαγραφή των δεδομένων υπό ορισμένες προϋποθέσεις), περιορισμού της επεξεργασίας και εναντίωσης στην επεξεργασία (εφαρμόζεται όταν αμφισβητείται η ακρίβεια των δεδομένων, η επεξεργασία των είναι παράνομη ή τα δεδομένα πλέον δεν είναι χρήσιμα για τον Υπεύθυνο επεξεργασίας), δικαίωμα στη φορητότητα των δεδομένων (μεταφορά των δεδομένων σε έτερο υπεύθυνο επεξεργασίας) και εναντίωση στην αυτοματοποιημένη ατομική λήψη αποφάσεων, περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ.

B) ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Κανονισμού, επεξεργασία καλείται «κάθε πράξη ή σειρά πράξεων που πραγματοποιείται με ή χωρίς τη χρήση αυτοματοποιημένων μέσων σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή σε σύνολα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διάρθρωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η μεταβολή, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση,

η κοινολόγηση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, ο περιορισμός, η διαγραφή ή η καταστροφή». Με τον ορισμό αυτό ο νομοθέτης προσπαθεί να καλύψει κάθε πιθανή μέθοδο επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, προβλέποντας παράλληλα και την χρήση αυτοματοποιημένων μέσων.

Γενικός κανόνας στην επεξεργασία δεδομένων αποτελεί το γεγονός πως κατ' αρχήν αυτή είναι παράνομη εκτός αν τηρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στα άρθρα 6 και 9 του Κανονισμού. Στα εν λόγω άρθρα προβλέπονται οι νόμιμες βάσεις επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και αρκεί να πληρείται μόνο μία εξ' αυτών ούτως ώστε η επεξεργασία να είναι νόμιμη.

1) ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Απαραίτητη προϋπόθεση κατ' αρχήν προς επίτευξη του νόμιμου της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων ενός υποκειμένου αποτελεί η σωρευτική πλήρωση ορισμένων αρχών – υποχρεώσεων, όπως αυτές παρατίθενται στο άρθρο 5 του Κανονισμού. Πρόκειται για διατάξεις αναγκαστικού δικαίου οι οποίες είναι απαραίτητο να εφαρμόζονται σωρευτικά, η τήρηση τους δε εξετάζεται σε κάθε επιμέρους στάδιο ή πράξη επεξεργασίας. Σε περίπτωση που κατά την επεξεργασία διαπιστωθεί πως δεν τηρούνται οι εν λόγω επιταγές του Κανονισμού, όπως αυτές παρατίθενται λεπτομερώς κατωτέρω, τότε η επεξεργασία κρίνεται ως παράνομη κατ' εφαρμογή του γενικού κανόνα, δίχως να χωρεί μέθοδος θεραπείας αυτής.

Συνέπεια της μη τήρησης των εν λόγω αρχών αποτελεί η επιβολή εκ μέρους της Αρχής Προστασίας Δεδομένων προσωπικού Χαρακτήρα της διακοπής της επεξεργασίας και της καταστροφής των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υφίσταντο παρανόμως επεξεργασία². Παράλληλα, προβλέπεται η επιβολή διοικητικών πράξεων κάθε μορφής προκειμένου να σταματήσει η εν λόγω παραβίαση κατ' άρθρο 58 του Κανονισμού, όπως είναι αυτές της επίπληξης, της προειδοποίησης, του προστίμου κλπ.

Αρχή της λογοδοσίας (άρθρο 5 §2 ΓΚΠΔ)

Σύμφωνα με το άρθρο 5 §2 ΓΚΠΔ, «Ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει την ευθύνη και είναι σε θέση να αποδείξει τη συμμόρφωση με την παράγραφο 1 («λογοδοσία»)). Στην αρχή αυτή γίνεται σαφής αναφορά σε υποχρέωση ενός βασικού προσώπου που προβλέπεται από τις διατάξεις του Κανονισμού, τον υπευθύνου επεξερ-

² Ευγενίας Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου «Προσωπικά Δεδομένα», εκδοτικός οίκος Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 2016, σελίδα 85

γασίας, για τον οποίο λεπτομερής αναφορά θα γίνει σε επόμενη ενότητα της παρούσας εργασίας.

Η αρχή – υποχρέωση αυτή σαν όρος εμφανίστηκε ήδη στις κατευθυντήριες αρχές του ΟΟΣΑ το 1980. Πρόκειται για μια από τις πιο βασικές αρχές που προβλέπονται εν προκειμένω στον ΓΚΠΔ, με την σημασία της να είναι τόσο μεγάλη που ουσιαστικά να αποτελεί η ίδια εγγύηση της εφαρμογής των λοιπών προβλεπόμενων αρχών – υποχρεώσεων που προβλέπονται τόσο στο άρθρο 5 του Κανονισμού όσο και στο υπόλοιπο σώμα αυτού.

Στα πλαίσια εφαρμογής της αρχής αυτής, ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να αποδεικνύει σε κάθε στάδιο της επεξεργασίας τη συμμόρφωση του με τις επιταγές του Κανονισμού, μεταθέτοντας στην ουσία το βάρος της απόδειξης του νόμιμου της επεξεργασίας στον ίδιο. Συγκεκριμένη αναφορά σε μεθόδους ή βήματα που πρέπει να ακολουθεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας τόσο κατά την επεξεργασία όσο και για την απόδειξη του νόμιμου της επεξεργασίας δεν προβλέπονται στον Κανονισμό πέραν από γενικές αναφορές (για παράδειγμα η αναφορά στο άρθρο 24 στην εφαρμογή «κατάλληλων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων»), θεσπίζοντας έτσι μια γενική ελευθερία ως προς την μεθοδολογία που θα ακολουθείται, με αποτέλεσμα ο υπεύθυνος επεξεργασίας να καλείται να αποδείξει ελεύθερα, χωρίς προβλεπόμενους από τον νόμο περιορισμούς, τη νομιμότητα της επεξεργασίας και να προβαίνει σε αυτή εκτιμώντας κατά περίπτωση την ορθή μεθοδολογία, πάντοτε όμως υπό το πρίσμα των διατάξεων αναγκαστικού δικαίου του Κανονισμού.

Η σημασία της αρχής αυτής προκύπτει και από πληθώρα αποφάσεων της Ανεξάρτητης Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, του οργάνου που είναι επιφορτισμένο να παρακολουθεί την εφαρμογή του Κανονισμού και κάθε άλλου συναφούς νόμου, να γνωμοδοτεί, να εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές και να επιβάλλει κυρώσεις στους παραβάτες. Στην υπ' αριθμόν 18/2020 απόφαση της για παράδειγμα, με την οποία επέβαλε πρόστιμο σε επιχείρηση η οποία απέτυχε να αποδείξει το νόμιμο της επεξεργασίας δεδομένων υποκειμένου, αναφέρει χαρακτηριστικά «Ο ΓΚΠΔ εισάγει την αρχή της λογοδοσίας, σύμφωνα με την οποία οι υπεύθυνοι επεξεργασίας που συλλέγουν και επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα, οφείλουν να διαμορφώνουν τις διαδικασίες και τα τεχνικά και οργανωτικά συστήματά τους κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να αποδεικνύουν, ανά πάσα στιγμή, τόσο ενώπιον των εποπτικών αρχών όσο και των δικαστηρίων, ότι είναι πλήρως συμμορφωμένοι με όσα προβλέπει ο ΓΚΠΔ. Η εισαγωγή της αρχής της λογοδοσίας μετατοπίζει το «βάρος της απόδειξης», όσον αφορά τη νομιμότητα της επεξεργασίας και τη συμμόρφωση με τον ΓΚΠΔ, στους ίδιους τους υπευθύνους επεξεργασίας ή τους εκτελούντες. Ο υπεύθυ-

νος επεξεργασίας υποχρεούται με βάση την αρχή της λογοδοσίας (βλ. άρθρο 5 παρ. 2 σε συνδυασμό με άρθρα 24 και 32 του ΓΚΠΔ) να επιλέξει την κατάλληλη νομική βάση εκ των προβλεπόμενων από το άρθρο 6 παρ. 1 του ΓΚΠΔ, καθώς και να είναι σε θέση να αποδείξει στο πλαίσιο της εσωτερικής συμμόρφωσης την τήρηση των αρχών του άρθρου 5 παρ. 1 ΓΚΠΔ». Παράλληλα, με την υπ' αριθμόν 26/2019 απόφαση της, χαρακτηρίζει «κεφαλαιώδους σημασίας στο πλαίσιο του νέου μοντέλου συμμόρφωσης που εισήχθη με τον ΓΚΠΔ» την εν λόγω αρχή, υπερτονίζοντας με αυτό τον τρόπο τη σημασία τόσο της ίδιας όσο και της αρχής της νομιμότητας, αρχή η οποία αναλύεται παρακάτω.

Παρά την προαναφερόμενη ελευθερία ως προς την μεθοδολογία που θα ακολουθείται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας των δεδομένων, προβλέπονται από τον ΓΚΠΔ και ορισμένες διαδικασίες οι οποίες αποτελούν έκφανση της αρχής της λογοδοσίας και είναι δυνατόν να θεωρηθούν μέτρα τα οποία συμβάλλουν στην ορθή εφαρμογή της αρχής της λογοδοσίας. Πρόκειται για διαδικασίες στις οποίες καλείται να προβαίνει ο υπεύθυνος επεξεργασίας υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τον ΓΚΠΔ, ορισμένες εκ των οποίων για παράδειγμα είναι η εφαρμογή μέτρων ασφαλείας (άρθρο 32 ΓΚΠΔ) η διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου της επεξεργασίας στην προστασία των δεδομένων (άρθρο 35 ΓΚΠΔ), η προηγούμενη διαβούλευση του (άρθρο 36 ΓΚΠΔ), εκτενής δε αναφορά σε αυτές γίνεται στο κεφάλαιο όπου γίνεται αναφορά στα καθήκοντα του υπευθύνου επεξεργασίας.

Αρχή περιορισμού του σκοπού – αναλογικότητας (άρθρο 5 §1 περίπτωση β' ΓΚΠΔ)

Σύμφωνα με το άρθρο 5 §1 περίπτωση β' ΓΚΠΔ, «Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα συλλέγονται για καθορισμένους, ρητούς και νόμιμους σκοπούς και δεν υποβάλλονται σε περαιτέρω επεξεργασία κατά τρόπο ασύμβατο προς τους σκοπούς αυτούς· η περαιτέρω επεξεργασία για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον ή σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή στατιστικούς σκοπούς δεν θεωρείται ασύμβατη με τους αρχικούς σκοπούς σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1 («περιορισμός του σκοπού»).

Πρόκειται για επίσης υψίστης σημασίας αρχή, η τήρηση της οποίας φυσικά και είναι υποχρεωτική και κρίνεται σε κάθε στάδιο της επεξεργασίας. Κατ' αρχήν, σύμφωνα με τις επιταγές της, ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει από την πρώτη στιγμή να καθορίζει τον σκοπό για τον οποίο πραγματοποιείται η υπό κρίση επεξεργασία. Ο σκοπός αυτός θα πρέπει να είναι συγκεκριμένος – ειδικός και το υποκείμενο να ενημερώνεται σχετικά με αυτόν, προκειμένου να βρίσκεται και σε θέση να ασκήσει

τα δικαιώματα του επαρκώς σε περίπτωση παραβίασης των διατάξεων του Κανονισμού. Η ορθή θέση του σκοπού δε οδηγεί με ασφαλή τρόπο και στην ανεύρεση της ορθής μεθόδου – νόμιμης βάσης επεξεργασίας.³ Τυχούσα παρέκκλιση από τον σκοπό κατ' αρχήν απαγορεύεται, στις περιπτώσεις δε κατά τις οποίες έχει οριστεί και νόμιμη βάση επεξεργασίας βάσει του προϊσχύσαντος σκοπού, βάση η οποία δεν ευσταθεί στα νέα δεδομένα, η επεξεργασία θα είναι παράνομη επίσης και κατ' ορθή εφαρμογή της αρχής της νομιμότητας, η οποία παρατίθεται κατωτέρω.

Παρ' όλα αυτά όμως, προβλέπονται από τον Κανονισμό και ορισμένες περιπτώσεις - προϋποθέσεις κατά τις οποίες παρεκκλίσεις από τον αρχικά καθορισμένο σκοπό επιτρέπονται χωρίς να παραβιάζεται ουσιαστικά η εν λόγω αρχή. Κατ' αρχήν, ήδη στο σώμα του άρθρου 5 §1 περίπτωση β' ΓΚΠΔ, «η περαιτέρω επεξεργασία για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον ή σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή στατιστικούς σκοπούς δεν θεωρείται ασύμβατη με τους αρχικούς σκοπούς σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1» ενώ στο άρθρο 6 παράγραφος 4 ΓΚΠΔ προβλέπεται πως «Όταν η επεξεργασία για σκοπό άλλο από αυτόν για τον οποίο έχουν συλλεγεί τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν βασίζεται στη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων ή στο δίκαιο της Ένωσης ή το δίκαιο κράτους μέλους το οποίο αποτελεί αναγκαίο και αναλογικό μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία για τη διασφάλιση των σκοπών που αναφέρονται στο άρθρο 23 παράγραφος 1, ο υπεύθυνος επεξεργασίας, προκειμένου να εξακριβωθεί κατά πόσο η επεξεργασία για άλλο σκοπό είναι συμβατή με τον σκοπό για τον οποίο συλλέγονται αρχικώς τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων: α) τυχόν σχέση μεταξύ των σκοπών για τους οποίους έχουν συλλεχθεί τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και των σκοπών της επιδιωκόμενης περαιτέρω επεξεργασίας, β) το πλαίσιο εντός του οποίου συλλέχθηκαν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως όσον αφορά τη σχέση μεταξύ των υποκειμένων των δεδομένων και του υπευθύνου επεξεργασίας, γ) τη φύση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως για τις ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υποβάλλονται σε επεξεργασία, σύμφωνα με το άρθρο 9, ή κατά πόσο δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που σχετίζονται με ποινικές καταδίκες και αδικήματα υποβάλλονται σε επεξεργασία, σύμφωνα με το άρθρο 10, δ) τις πιθανές συνέπειες της επιδιωκόμενης περαιτέρω επεξεργασίας για τα υποκείμενα των δεδομένων, ε) την ύπαρξη κατάλληλων εγγυήσεων, που μπορεί να περιλαμβάνουν κρυπτογράφηση ή ψευδωνυμοποίηση.»

³ Ευγενίας Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου «Προσωπικά Δεδομένα», εκδοτικός οίκος Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 2016, σελίδα 92

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 23 του ΓΚΠΔ, προβλέπονται ορισμένοι περιορισμοί τους οποίους δύναται να θέτει κάθε κράτος – μέλος αναφορικά εν προκειμένω με τις αρχές του άρθρου 5 ΓΚΠΔ, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, όπως αυτές παρατίθενται στις περιπτώσεις α'-ι' της πρώτης παραγράφου και πάντοτε υπό τις επιταγές που προβλέπονται στη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου. Πρόκειται για λόγους ασφάλειας του κράτους, εθνικής άμυνας, δημόσιας ασφάλειας, πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, περιλαμβανομένης της προστασίας από απειλές κατά της δημόσιας ασφάλειας και της πρόληψης αυτών, άλλους σημαντικούς στόχους γενικού δημόσιου συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους, ιδίως σημαντικού οικονομικού ή χρηματοοικονομικού συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένων των νομισματικών, δημοσιονομικών και φορολογικών θεμάτων, λόγους δημόσιας υγείας και κοινωνικής ασφάλισης, προστασίας της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και των δικαστικών διαδικασιών, πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης και δίωξης παραβάσεων δεοντολογίας σε νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, παρακολούθησης, επιθεώρησης ή κανονιστικής λειτουργίας που συνδέεται, έστω περιστασιακά, με την άσκηση δημόσιας εξουσίας στις περιπτώσεις που αναφέρονται στα στοιχεία α) έως ε) και ζ), της προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών τρίτων και εκτέλεσης αστικών αξιώσεων. Η διάταξη του εν λόγω άρθρου οδήγησε στις διατάξεις των άρθρων 24 και 25 του εφαρμοστικού Ν. 4624/2019, οι οποίες αναφέρονται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για άλλους σκοπούς από δημόσιους φορείς (άρθρο 24) και ιδιωτικούς φορείς (άρθρο 25).

Το ζήτημα αλλαγής του σκοπού της επεξεργασίας είχε απασχολήσει την Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 ήδη από την ισχύ της Οδηγίας 95/46/ΕΚ. Με την Γνώμη 3/2013 η Ομάδα τονίζει πως σε όλες τις περιπτώσεις περαιτέρω επεξεργασίας των δεδομένων, είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη όλες οι συγκεκριμένες περιστάσεις και παράγοντες για την απόφαση της λήψεως των κατάλληλων και επαρκών εγγυήσεων. Οι εγγυήσεις αυτές είναι απαραίτητο να είναι αρκετά αυξημένες, έτσι ώστε να αποκλείεται ή έστω να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος για τα δεδομένα των υποκειμένων⁴.

Παράλληλα, πέραν του καθορισμού του σκοπού, η επεξεργασία θα πρέπει να είναι συμβατή προς τον καθορισμένο σκοπό (αρχή συμβατότητας με τον αρχικό σκοπό). Ο κανονισμός δίνει με αυτόν τον τρόπο το περιθώριο στον υπεύθυνο επε-

⁴ Φερενίκη Παναγοπούλου Κουτνατζή «Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων 679/2016/ΕΕ», εκδοτικός οίκος Σάκκουλα, έκδοση 2017, σελίδες 41-42

ξεργασίας, στα πλαίσια της διακριτικής του ευχέρειας, να μεταβάλει τον σκοπό της επεξεργασίας, γεγονός που πιθανώς δύναται να οδηγήσει σε καταχρήσεις στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν εφαρμόζονται ορθά οι διατάξεις του Κανονισμού και δεν υπάρχει ο απαραίτητος έλεγχος⁵. Προκειμένου δε να κριθεί η συμβατότητα της επεξεργασίας με τον σκοπό, τυγχάνουν επίσης εφαρμογής οι επιταγές της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 23 ΓΚΠΔ. Σε κάθε περίπτωση πάντως η επεξεργασία θα πρέπει να θεωρείται αναμενόμενη συγκριτικά με τον επιδιωκόμενο σκοπό, να ταυτίζεται δηλαδή με βάσει τις συνήθειες στις συναλλαγές. Έτσι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα με την υπ' αριθμόν 23/2021 απόφαση της επέβαλε πρόστιμο σε εταιρεία για τη χρήση καμερών καθώς στην υπό εξέταση περίπτωση «διαπιστώθηκε ότι η επεξεργασία δεδομένων πραγματοποιείται χωρίς να έχει προσδιορισθεί νόμιμος σκοπός επεξεργασίας και με πρόθεση μελλοντικού προσδιορισμού σκοπού σε περίπτωση ενδεχόμενης αλλαγής της χρήσης του χώρου»⁶.

Όπως είναι προφανές, η αρχή της λογοδοσίας παίζει κι εδώ σημαντικό ρόλο καθώς ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται, στα πλαίσια εφαρμογής της και έχοντας το βάρος της απόδειξης, να αποδείξει την εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων σε περίπτωση μεταβολής του αρχικού σκοπού εν προκειμένω. Αν και σε ένα πρώτο στάδιο, οι παρεκκλίσεις από τον Κανονισμό φαντάζουν αρκετές και σε ορισμένες περιπτώσεις οι διατάξεις γενικού περιεχομένου, κατά την εφαρμογή τους θεωρώ πως καθίσταται ξεκάθαρο πως συναντώνται σε σπάνιες περιπτώσεις, υψίστης συνήθως σημασίας για το κοινωνικό σύνολο, ή σε περιπτώσεις όπου τα ήδη ληφθέντα μέτρα από πλευράς υπευθύνου επεξεργασίας εξασφαλίζουν τη προστασία των δεδομένων και των δικαιωμάτων των υποκειμένων.

Αρχή της καταλληλότητας (άρθρο 5 §1 περίπτωση γ' ΓΚΠΔ)

Σύμφωνα με το άρθρο 5 §1 περίπτωση γ' ΓΚΠΔ, «Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι κατάλληλα, συναφή και περιορίζονται στο αναγκαίο για τους σκοπούς για τους οποίους υποβάλλονται σε επεξεργασία («ελαχιστοποίηση των δεδομένων»)

Πέραν του καθορισμού του σκοπού της επεξεργασίας, με την αρχή της καταλληλότητας, η οποία είναι δυνατό να θεωρηθεί υποκατηγορία της αρχής του περιορισμού του σκοπού, μιας και προδήλως εφαρμόζονται παράλληλα, παρατίθεται μία

⁵ Φερενίκης Παναγοπούλου Κουτνατζή «Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων 679/2016/ΕΕ», εκδοτικός οίκος Σάκκουλα, έκδοση 2017, σελίδα 42

⁶ Υπ' αριθμόν 23/2021 απόφαση της Ελληνικής Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

ακόμα προϋπόθεση, σύμφωνα με την οποία τα δεδομένα που τίθενται είναι απαραίτητο να είναι τα λιγότερα δυνατά προκειμένου να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος στόχος. Με την αρχή αυτή επαναλαμβάνεται ουσιαστικά ή συνάφεια σκοπού και επεξεργασίας, υπερτονίζεται όμως η ανάγκη να περιοριστούν στο ελάχιστο δυνατό τα δεδομένα τα οποία τίθενται υπό επεξεργασία. Με αυτόν τον τρόπο αποφεύγονται περιπτώσεις κατά τις οποίες ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεδομένων συλλέγει μεγαλύτερο αριθμό δεδομένων από τον αναγκαίο και, εν αγνοία των υποκειμένων, τα αξιοποιεί για άλλους λόγους χωρίς προηγούμενη συναίνεση τους, όπως για παράδειγμα προώθηση προϊόντων ή υπηρεσιών.

Κατ' εφαρμογή της εν λόγω αρχής αυτής επεβλήθη πρόστιμο σε εταιρεία σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 12/2021 απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα καθώς η βιντεοσκόπηση του χώρου εργασίας εκτεινόταν σε μέρη στα οποία απαγορεύεται η καταγραφή των εργαζομένων.

Αρχή της ακρίβειας (άρθρο 5 §1 περίπτωση δ' ΓΚΠΔ)

Σύμφωνα με το άρθρο 5 §1 περίπτωση δ' ΓΚΠΔ, «Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι ακριβή και, όταν είναι αναγκαίο, επικαιροποιούνται· πρέπει να λαμβάνονται όλα τα εύλογα μέτρα για την άμεση διαγραφή ή διόρθωση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία είναι ανακριβή, σε σχέση με τους σκοπούς της επεξεργασίας («ακρίβεια»).

Η ακρίβεια των δεδομένων αποτελεί έτερο σημαντικό κομμάτι στα πλαίσια της προστασίας των δεδομένων. Δημιουργείται η υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να φροντίζει διαρκώς και κατά το ανθρωπίνως δυνατό για τη διατήρηση των ορθών δεδομένων του υποκειμένου, δεδομένων που αντικειμενικά είναι ορθά και σε περίπτωση που αντιλαμβάνεται πως συντρέχει κάποιο σφάλμα σε αυτά ή απαιτείται αναθεώρηση τους σε περίπτωση μεταβολής τους, να προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες προς επίτευξη του σκοπού αυτού. Έκφραση της αρχής αυτής αποτελεί και η διάταξη του άρθρου 16 ΓΚΠΔ (δικαίωμα διόρθωσης) σύμφωνα με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων δύναται να απαιτήσει και επιτύχει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση τη διόρθωση ανακριβών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν ή τη συμπλήρωση αυτών.

Πρόκειται για υψίστης σημασίας αρχή καθώς διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως προς τις σχέσεις του υποκειμένου με τρίτους. Είναι προφανές πως η χρήση λανθασμένων, ανακριβών ή ελλιπώς συμπληρωμένων δεδομένων είναι δυνατόν να οδηγήσει σε παρανοήσεις, ατυχήματα και αποτυχία ορθού συσχετισμού του υποκειμένου με την εκάστοτε υπόθεση. Σε μία δικαστική υπόθεση για παράδειγμα, η λανθασμένη

καταχώρηση ενός προσωπικού στοιχείου μπορεί να οδηγήσει σε περιπτώσεις από λανθασμένη επίδοση ενός δικογράφου μέχρι και στην ακούσια εμπλοκή τρίτου, άσχετου με την υπόθεση λόγω πιθανής συνωνυμίας. Είναι προφανής ο κίνδυνος δημιουργίας προστριβών λόγω της χρήσης – επεξεργασίας αναληθών δεδομένων, με προφανές αντίκτυπο στο κοινωνικό σύνολο.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα – προπαρασκευαστικές ενέργειες προκειμένου να επιτυγχάνεται η ορθότητα των δεδομένων που χρησιμοποιούνται. Πιθανή άρνηση του υποκειμένου να συνεργαστεί ως προς τον σκοπό αυτό ή έλλειψη πρόσφορου τρόπου προκειμένου να αντιληφθεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας πιθανή ανακρίβεια, θεωρώ πως ξεπερνά τις υποχρεώσεις του δευτέρου. Σε περίπτωση γνώσης όμως του υπευθύνου επεξεργασίας περί της μη ορθότητας των δεδομένων, δημιουργείται η υποχρέωση σε αυτόν να μην προβεί σε περαιτέρω επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων, ειδικά σε περίπτωση που η εν λόγω επεξεργασία προδήλως πρόκειται να βλάψει το κοινωνικό συμφέρον και δεν στηρίζεται για παράδειγμα σε απλή αρχειοθέτηση της υπόθεσης.

Με την υπ' αριθμόν 31/2019 απόφαση της, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα επέβαλε πρόστιμο σε εταιρεία κατά παράβαση της εν λόγω αρχής καθώς απέστειλε σε έτερη εταιρεία προώθησης αντικειμένων αριθμούς συνδρομητών, οι οποίοι προηγουμένως είχαν δηλώσει πως δεν επιθυμούν την λήψη προωθητικών ενεργειών – διαφημίσεων μέσω της χρήσης του τηλεφωνικού τους αριθμού. Η ανακρίβεια εντοπιζόταν στο γεγονός πως η εν λόγω εταιρεία στην οποία επεβλήθη το πρόστιμο δεν είχε εξαιρέσει τους αριθμούς συνδρομητών από την λίστα που παρέδωσε στην έτερη διαφημιστική εταιρεία, ως όφειλε, και δεν έλαβε τα απαραίτητα μέτρα πως επίτευξη του σκοπού αυτού⁷.

Αρχή του περιορισμού της περιόδου αποθήκευσης (άρθρο 5 §1 περίπτωση ε' ΓΚΠΔ)

Σύμφωνα με το άρθρο 5 §1 περίπτωση ε' ΓΚΠΔ, «Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διατηρούνται υπό μορφή που επιτρέπει την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων μόνο για το διάστημα που απαιτείται για τους σκοπούς της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα· τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να αποθηκεύονται για μεγαλύτερα διαστήματα, εφόσον τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα υποβάλλονται σε επεξεργασία μόνο για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έ-

⁷ Απόφαση 31/2019 Ελληνικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

ρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς, σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1 και εφόσον εφαρμόζονται τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που απαιτεί ο παρών κανονισμός για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων».

Για να διασφαλιστεί ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν διατηρούνται περισσότερο από όσο είναι αναγκαίο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να ορίζει προθεσμίες για τη διαγραφή τους ή για την περιοδική επανεξέτασή τους⁸. Ο εν λόγω χρονικός περιορισμός έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα δεδομένα διατηρούνται υπό μορφή που επιτρέπει την ταυτοποίηση των υποκειμένων τους, με αποτέλεσμα να είναι δυνατή η διατήρηση δεδομένων μέσω της ανωνυμοποίησης τους.

Εξαιρέση στον κανόνα μπορούν να αποτελέσουν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που υποβάλλονται σε επεξεργασία μόνο για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς, σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1 και εφόσον εφαρμόζονται τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που απαιτεί ο παρών κανονισμός για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων.

Τα μέρη πρέπει να διασφαλίζουν ότι η διεθνής συμφωνία περιέχει ρήτρα διατήρησης δεδομένων. Η ρήτρα αυτή θα πρέπει να διευκρινίζει ειδικότερα ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν διατηρούνται επ' αόριστον, αλλά διατηρούνται υπό μορφή που επιτρέπει την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων μόνο για το διάστημα που απαιτείται για τον σκοπό για τον οποίο διαβιβάστηκαν και στη συνέχεια υποβλήθηκαν σε επεξεργασία. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την αποθήκευσή τους για όσο χρόνο απαιτείται για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς, υπό την προϋπόθεση ότι εφαρμόζονται κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων, όπως πρόσθετα τεχνικά μέτρα (π.χ. μέτρα ασφάλειας, ψευδωνυμοποίηση) και περιορισμοί πρόσβασης. Όταν δεν προβλέπεται ήδη μέγιστη περίοδος διατήρησης στην εθνική νομοθεσία ή στους εσωτερικούς κανόνες / στο κανονιστικό πλαίσιο διεθνούς οργανισμού, θα πρέπει να καθορίζεται μέγιστη περίοδος διατήρησης στο κείμενο της συμφωνίας⁹.

⁸ Αιτιολογική σκέψη 39 ΓΚΠΔ.

⁹ Κατευθυντήριες γραμμές 2/2020 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων.

Αρχή της εμπιστευτικότητας (άρθρο 5 §1 περίπτωση στ' ΓΚΠΔ)

Σύμφωνα με το άρθρο 5 §1 περίπτωση στ' ΓΚΠΔ, «Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε επεξεργασία κατά τρόπο που εγγυάται την ενδεδειγμένη ασφάλεια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μεταξύ άλλων την προστασία τους από μη εξουσιοδοτημένη ή παράνομη επεξεργασία και τυχαία απώλεια, καταστροφή ή φθορά, με τη χρησιμοποίηση κατάλληλων τεχνικών ή οργανωτικών μέτρων («ακεραιότητα και εμπιστευτικότητα»).

Τα μέρη θα πρέπει να δεσμεύονται να διασφαλίζουν την ασφάλεια και την εμπιστευτικότητα της επεξεργασίας και των διαβιβάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τις οποίες διενεργούν. Ειδικότερα, θα πρέπει να δεσμεύονται να εφαρμόζουν κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τυχαία ή παράνομη πρόσβαση, καταστροφή, απώλεια, μεταβολή ή άνευ αδείας κοινολόγηση. Τα μέτρα αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, την κρυπτογράφηση, μεταξύ άλλων και κατά τη μεταφορά, την ψευδωνυμοποίηση, την επισήμανση πληροφοριών ως δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που διαβιβάζονται από τον ΕΟΧ, τον περιορισμό των ατόμων που έχουν πρόσβαση σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, την παροχή ασφαλούς αποθήκευσης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ή την εφαρμογή πολιτικών σχεδιασμένων με σκοπό να διασφαλίζουν την τήρηση της ασφάλειας και της εμπιστευτικότητας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Το επίπεδο ασφάλειας θα πρέπει να καθορίζεται λαμβανομένων υπόψη των κινδύνων, των τεχνολογικών εξελίξεων και του σχετικού κόστους. Η διεθνής συμφωνία μπορεί, επιπλέον, να ορίζει ότι, εάν ένα από τα μέρη αντιληφθεί παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, θα ενημερώσει το/τα άλλο/-α μέρος/-η το συντομότερο δυνατόν και θα χρησιμοποιήσει εύλογα και κατάλληλα μέσα για την επανόρθωση της παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την ελαχιστοποίηση των πιθανών δυσμενών επιπτώσεων, μεταξύ άλλων μέσω της ανακοίνωσης της παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο υποκείμενο των δεδομένων, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, όταν η εν λόγω παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ενδέχεται να θέσει σε μεγάλο κίνδυνο τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του φυσικού προσώπου. Συνιστάται το χρονικό περιθώριο για τη γνωστοποίηση παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς και οι διαδικασίες για την ανακοίνωση στο υποκείμενο των δεδομένων να καθορίζονται στη διεθνή συμφωνία¹⁰.

¹⁰ Κατευθυντήριες γραμμές 2/2020 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων.

Αρχή της διαφάνειας

Λεπτομερής αναφορά ή παροχή διάταξης όμοιας με αυτές του άρθρου 5 για τις προαναφερόμενες αρχές δεν υπάρχει σχετικά με την αρχή της διαφάνειας. Παρ' όλα αυτά, σε διάφορα σημεία του Κανονισμού ο νομοθέτης αναφέρεται εμμέσως σε αυτή, παρέχοντας περιγραφικές ερμηνείες ή λέξεις – κλειδιά που άμεσα υποδηλώνουν την παρουσία της εν λόγω αρχής – υποχρέωσης. Με μια πρώτη ματιά μάλιστα θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε πως η αρχή αυτή πηγάζει από την αρχή της λογοδοσίας, μιας και αποτελεί προϋπόθεση ορθής εφαρμογής της τελευταίας καθώς και έχει άμεση σχέση και με την αρχή της νομιμότητας που περιγράφεται στο επόμενο κεφάλαιο.

Η αιτιολογική σκέψη 39 του ΓΚΠΔ παρέχει πληροφορίες σχετικά με την έννοια και το αποτέλεσμα της αρχής της διαφάνειας στο πλαίσιο της επεξεργασίας δεδομένων: «Θα πρέπει να είναι σαφές για τα φυσικά πρόσωπα ότι δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν συλλέγονται, χρησιμοποιούνται, λαμβάνονται υπόψη ή υποβάλλονται κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία, καθώς και σε ποιο βαθμό τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται ή θα υποβληθούν σε επεξεργασία. Η αρχή αυτή απαιτεί κάθε πληροφορία και ανακοίνωση σχετικά με την επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα να είναι εύκολα προσβάσιμη και κατανοητή και να χρησιμοποιεί σαφή και απλή γλώσσα. Αυτή η αρχή αφορά ιδίως την ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων σχετικά με την ταυτότητα του υπευθύνου επεξεργασίας και τους σκοπούς της επεξεργασίας και την περαιτέρω ενημέρωση ώστε να διασφαλιστεί δίκαιη και διαφανής επεξεργασία σε σχέση με τα εν λόγω φυσικά πρόσωπα και το δικαίωμά τους να λαμβάνουν επιβεβαίωση και να επιτυγχάνουν ανακοίνωση των σχετικών με αυτά δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υπόκεινται σε επεξεργασία».

Η διαφάνεια αποτελεί μια βασική υποχρέωση σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ, η οποία εφαρμόζεται σε τρεις βασικούς τομείς, στην παροχή ενημέρωσης στα υποκείμενα των δεδομένων σχετικά με τη δίκαιη επεξεργασία, στον τρόπο με τον οποίο οι υπεύθυνοι επεξεργασίας επικοινωνούν με τα υποκείμενα των δεδομένων όσον αφορά τα δικαιώματά τους σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ και στον τρόπο με τον οποίο οι υπεύθυνοι επεξεργασίας διευκολύνουν την άσκηση των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων¹¹. Έτσι λοιπόν η αρχή αυτή συναντάται στο άρθρο 12 του ΓΚΠΔ, όπου απαιτείται ο υπεύθυνος επεξεργασίας να ενημερώνει το υποκείμενο των σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων τους με τρόπο συνοπτικό, διαφανή, κατανοητό, και

¹¹ Κατευθυντήριες γραμμές ομάδας εργασίας του άρθρου 29 σχετικά με τη διαφάνεια βάσει του κανονισμού 2016/679, 11 Απριλίου 2018

εύκολα προσβάσιμο. Από την διάταξη αυτή προκύπτει πως στα πλαίσια εφαρμογής της διαφάνειας, το υποκείμενο των δεδομένων είναι απαραίτητο να είναι ενήμερο για τα δεδομένα του που υπόκεινται επεξεργασίας, την μεθοδολογία που ακολουθείται, τα άτομα που είναι υπεύθυνα για την επεξεργασία και τις συνέπειες που μπορεί η επεξεργασία αυτή να επιφέρει, χωρίς ο υπεύθυνος επεξεργασίας να του αποκρύπτει οποιαδήποτε πτυχή της επεξεργασίας.

Σε πρόσφατη απόφαση της η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα αναφέρεται στην αρχή αυτή, τονίζοντας πως «η, ως υπεύθυνος επεξεργασίας, όφειλε προς εξασφάλιση θεμιτής και διαφανούς επεξεργασίας να παράσχει στο υποκείμενο των δεδομένων την ενημέρωση ότι έχει δικαίωμα να ασκήσει τα δικαιώματα διαγραφής ή/και περιορισμού της επίμαχης επεξεργασίας, κατ' άρθρο 13 παρ. 2 στοιχείο β' του ΓΚΠΔ.»¹².

Αρχή νομιμότητας της επεξεργασίας (άρθρο 5 §1 περίπτωση α' ΓΚΠΔ)

Σύμφωνα με το άρθρο 5 §1 περίπτωση α' ΓΚΠΔ, «Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε σύννομη και θεμιτή επεξεργασία με διαφανή τρόπο σε σχέση με το υποκείμενο των δεδομένων («νομιμότητα, αντικειμενικότητα και διαφάνεια»).

Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη και τον συνδυασμό της με αυτές των άρθρων 6 §1 και 9 §1 και 2 του Κανονισμού, προϋπόθεση σύννομης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων αποτελεί η εφαρμογή – συνδρομή μιας από τις νόμιμες βάσεις επεξεργασίας που προβλέπονται στα άρθρα αυτά ειδικά ανά περίπτωση, ειδάλως εφαρμογή θα έχει ο γενικός κανόνας παρανόμου της επεξεργασίας.

2) ΝΟΜΙΜΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΑΡΧΗ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, προκειμένου να τυγχάνει νόμιμη η επεξεργασία των δεδομένων ενός υποκειμένου καθώς και για τον ορθό καθορισμό του σκοπού της επεξεργασίας, είναι απαραίτητο να πληρείται μια από τις νόμιμες βάσεις που προβλέπονται στα άρθρα 6 §1 του Κανονισμού και 9 §1 και 2 του Κανονισμού, αναλόγως με την φύση των υπό επεξεργασία δεδομένων.

Η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 περίπτωση α' του Κανονισμού, «Η επεξεργασία είναι σύννομη μόνο εάν το υποκείμενο των δεδομένων έχει παράσχει

¹² Απόφαση 54/2021 Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

συγκατάθεση για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς». Παράλληλα, σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφοι 1 και 2 περίπτωση α' «Επιτρέπεται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, καθώς και η επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου, δεδομένων που αφορούν την υγεία ή δεδομένων που αφορούν τη σεξουαλική ζωή φυσικού προσώπου ή τον γενετήσιο προσανατολισμό όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει παράσχει ρητή συγκατάθεση για την επεξεργασία αυτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς, εκτός εάν το δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους προβλέπει ότι η απαγόρευση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 δεν μπορεί να αρθεί από το υποκείμενο των δεδομένων».

Με τις εν λόγω διατάξεις δύναται η δυνατότητα στο υποκείμενο, πέραν την αποδοχής ή μη της επεξεργασίας των δεδομένων του, να υποβάλλει ενεργά και άμεσα τους σκοπούς και τον όγκο των προσωπικών δεδομένων του που θα αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας, προσφέροντας του με τον τρόπο αυτό μίας πρώτης μορφής ελέγχου της διαδικασίας επεξεργασίας. Πρόκειται για την περίπτωση με την οποία κατά τον Κωνσταντίνο Χριστοδούλου, «με την συγκατάθεση του ή με την άρνηση της χορήγησης της, το υποκείμενο ασκεί αυτό τούτο το δικαίωμα του να αυτοπροσδιορίζεται πληροφοριακά, η δε τυχόν παραβίαση των δεδομένων από τρίτο προσβάλλει αυτό ακριβώς το δικαίωμα του υποκειμένου προς συγκατάθεση: το δικαίωμα του να επιτρέψει το ίδιο την επεξεργασία ή μη»¹³.

Στις διατάξεις του Κανονισμού δεν προβλέπονται περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με την μεθοδολογία λήψης της συγκατάθεσης με αποτέλεσμα να τυγχάνουν εφαρμογής οι κανόνες δικαίου κάθε κράτους μέλους που καθορίζουν τη δικαιοπρακτική ικανότητα ενός ατόμου. Στο άρθρο 8 του Κανονισμού γίνεται ειδική αναφορά στη συγκατάθεση των ανηλίκων υποκειμένων σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων στο πλαίσιο των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών, με τα ανήλικα υποκείμενα ηλικίας 16 ετών και άνω να δύνανται να παρέχουν τη συναίνεση τους μόνο για τον εν λόγω σκοπό, ειδάλλως για ανηλίκους τουλάχιστον 13 ετών απαιτείται η συγκατάθεση του πρόσωπο που έχει τη γονική μέριμνα του. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το άρθρο 21 του Ν. 4624/2019, «η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ανηλίκου, κατά την προσφορά υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών απευθείας σε αυ-

¹³ Κωνσταντίνου Χριστοδούλου, Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, σελίδα 71

τόν, είναι σύννομη, εφόσον ο ανήλικος έχει συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας του και παρέχει τη συγκατάθεσή του». Παράλληλα προβλέπεται και η υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να καταβάλει εύλογες προσπάθειες για να επαληθεύσει στις περιπτώσεις αυτές ότι η συγκατάθεση παρέχεται ή εγκρίνεται από το πρόσωπο που έχει τη γονική μέριμνα του παιδιού.

Παράλληλα, η συγκατάθεση του υποκειμένου θα πρέπει να διαθέτει ορισμένα χαρακτηριστικά. Στο άρθρο 4 περίπτωση 11 του Κανονισμού, όπως και άρθρο 32 προοιμίου Κανονισμού, καθίσταται σαφές πως η ένδειξη της βούλησης του υποκειμένου θα πρέπει να είναι ελεύθερη, συγκεκριμένη, εν πλήρει επιγνώσει και ρητή. Με τον όρο ελεύθερη, υπονοείται η αντικειμενικά πραγματική βούληση – συναίνεση που δεν υπόκειται σε κανένα παράγοντα επηρεασμού του υποκειμένου, όπως για παράδειγμα πλάνη, απάτη ή απειλή, την οποία θα δύναται το υποκείμενο να αρνηθεί χωρίς τον φόβο να ζημιωθεί. Σύμφωνα με τις «Κατευθυντήριες γραμμές 5/2020 σχετικά με τη συγκατάθεση βάσει του κανονισμού 2016/679» που δημοσιεύθηκαν στις 04/05/2020, παράγοντας που οφείλουμε να λαμβάνουμε υπόψη αναζητώντας την πραγματική βούληση ανά περίπτωση είναι η ανισορροπία ισχύος, η πιθανότητα δηλαδή το υποκείμενο των δεδομένων να βρίσκεται σύμφωνα με τις περιστάσεις σε πιο δυσχερή θέση έναντι του υπευθύνου επεξεργασίας, με αποτέλεσμα να προχωρά στη συγκατάθεση της επεξεργασίας των δεδομένων του, όπως για παράδειγμα σε συναλλαγές με δημόσιες αρχές κατά τις οποίες είναι φανερό πως σε αντίθετη περίπτωση θα ήταν αδύνατο να εκπληρωθεί ο σκοπός μας ή στην περίπτωση της εξαρτημένης εργασίας, κατά την οποία, ειδικά με τις εργασιακές συνθήκες που επικρατούν στις μέρες μας, το ποσοστό της ανεργίας και τον φόβο αυτής, το υποκείμενο έμμεσα εξαναγκάζεται να προβεί σε συγκατάθεση που υπό άλλες συνθήκες δεν θα έπραττε¹⁴. Άλλος παράγοντας αποτελεί η «αιρεσιμότητα», η περίπτωση δηλαδή κατά την οποία η συγκατάθεση «συνδυάζεται» με την αποδοχή όρων ή προϋποθέσεων, ή η σύναψη σύμβασης ή η παροχή υπηρεσίας «εξαρτάται» από τη συγκατάθεση στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία δεν είναι αναγκαία για την εκτέλεση της εν λόγω σύμβασης ή την παροχή της εν λόγω υπηρεσίας¹⁵.

Με τους όρους “συγκεκριμένη” και εν “πλήρει επιγνώσει” γίνεται αναφορά στο γνωστικό - ενημερωτικό κομμάτι που σχετίζεται με την συγκατάθεση του υποκειμένου. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να ενημερώνει τα υποκείμενα για τα δεδομένα τα οποία πρόκειται να τεθούν υπό επεξεργασία, για τον σκοπό της επιμέρους

¹⁴ Ευγενίας Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου «Προσωπικά Δεδομένα», εκδοτικός οίκος Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 2016, σελίδα 90

¹⁵ Κατευθυντήριες γραμμές 5/2020 Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων σελίδες 8 επ..

πράξης επεξεργασίας, για την ταυτότητα του ιδίου του υπευθύνου, την ύπαρξη του δικαιώματος ανάκλησης της συγκατάθεσης, και για πληροφορίες σχετικά με τη χρήση των δεδομένων για αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων σύμφωνα με το άρθρο 22 παράγραφος 2 περίπτωση γ' (εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση) και τους ενδεχόμενους κινδύνους των διαβιβάσεων δεδομένων λόγω της απουσίας απόφασης επάρκειας και κατάλληλων εγγυήσεων κατά το άρθρο 46. Σε περίπτωση που ο υπεύθυνος επεξεργασίας επιθυμεί να επεξεργαστεί τα δεδομένα και για άλλο σκοπό ή οι σκοποί της επεξεργασίας δεδομένων μεταβληθούν, πρέπει να ζητήσει πρόσθετη συγκατάθεση για τον έτερο αυτό σκοπό, εκτός εάν υπάρχει άλλη νόμιμη βάση η οποία αντικατοπτρίζει καλύτερα την κατάσταση ενώ, όταν η επεξεργασία έχει πολλαπλούς σκοπούς, θα πρέπει να δίνεται συγκατάθεση για όλους αυτούς τους σκοπούς.

Ρητή τέλος είναι η συγκατάθεση όταν παρέχεται «με σαφή θετική ενέργεια ως αδιαμφισβήτητη ένδειξη της συμφωνίας του υποκειμένου των δεδομένων υπέρ της επεξεργασίας των δεδομένων που το αφορούν, για παράδειγμα με γραπτή δήλωση, μεταξύ άλλων με ηλεκτρονικά μέσα, ή με προφορική δήλωση» (άρθρο 32 προοιμίου Κανονισμού). Απαιτείται ρητή ένδειξη με δήλωση ή με σαφή θετική ενέργεια, το υποκείμενο των δεδομένων δηλαδή είναι απαραίτητο να έχει προβεί σε εκούσια ενέργεια για να συγκατατεθεί στη συγκεκριμένη επεξεργασία, με αποτέλεσμα η σιωπή, τα προσυμπληρωμένα τετραγωνίδια ή η αδράνεια να μην δύναται να εκληφθεί ως συγκατάθεση.

Όπως είναι φανερό, η ανάγκη εντοπισμού των εν λόγω χαρακτηριστικών στα πλαίσια της συγκατάθεσης, καθιστά μη επαρκή την επίκληση της έγκρισης, δηλαδή την συγκατάθεση μετά την έναρξη της επεξεργασίας. Η προηγούμενη ενημέρωση που προβλέπεται στον Κανονισμό καθιστά δε το γεγονός αυτό σαφέστατο¹⁶.

Ταυτόχρονα, σύμφωνα με το άρθρο 13 του Κανονισμού και παράλληλα τις επιταγές του άρθρου 12, ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να ενημερώνει τα υποκείμενα των δεδομένων σχετικά με τους σκοπούς της επεξεργασίας για τους οποίους προορίζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τη νομική βάση για την επεξεργασία και τα στοιχεία τόσο του υπευθύνου επεξεργασίας όσο και του υπευθύνου προστασίας των δεδομένων, εφόσον η ύπαρξη του απαιτείται. Η ενημέρωση είναι απαραίτητο να γίνεται με τρόπο κατανοητό προς το υποκείμενο και λαμβάνοντας υ-

¹⁶ Ευγενίας Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου «Προσωπικά Δεδομένα», εκδοτικός οίκος Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 2016, σελίδες 87-88

πόψη τις ατομικές του ιδιαιτερότητες (επίπεδο μόρφωσης, εξοικείωση του υποκειμένου με την επεξεργασία κλπ)¹⁷.

Σε αντίθετη περίπτωση, η παροχή της συγκατάθεσης θα είναι άκυρη σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα που διέπουν τη δήλωση βουλήσεως και τις δικαιοπραξίες (παράδειγμα περίπτωση πλάνης, απάτης ή απειλής, αντίθεσης στα χρηστά και συναλλακτικά ήθη κλπ) και πιθανή επεξεργασία δεδομένων από πλευράς του υπευθύνου επεξεργασίας θα είναι παράνομη είτε ολικά είτε ως προς το μέρος για το οποίο δεν δόθηκε ρητή και ορθή συγκατάθεση του υποκειμένου.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 3 του Κανονισμού, «Το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να ανακαλέσει τη συγκατάθεσή του ανά πάσα στιγμή. Η ανάκληση της συγκατάθεσης δεν θίγει τη νομιμότητα της επεξεργασίας που βασίστηκε στη συγκατάθεση προ της ανάκλησής της. Πριν την παροχή της συγκατάθεσης, το υποκείμενο των δεδομένων ενημερώνεται σχετικά. Η ανάκληση της συγκατάθεσης είναι εξίσου εύκολη με την παροχή της». Το υποκείμενο των δεδομένων λοιπόν δύναται μονομερώς να ανακαλέσει την συγκατάθεση του χωρίς να του επιβάλλεται κάποια κύρωση ή οφειλή προς τον υπεύθυνο επεξεργασίας, καθιστώντας οποιασδήποτε μορφής μετέπειτα επεξεργασία από πλευράς του υπευθύνου στηριζόμενη στην προϊσχύσασα συγκατάθεση παράνομη. Εξαιρέση στον κανόνα αυτό αποτελεί η περίπτωση να συντρέχει έτερος λόγος νόμιμης επεξεργασίας (όπως αυτοί προβλέπονται στο άρθρο 6 του Κανονισμού), όπου και πιθανή συνέχιση της επεξεργασίας θα είναι καθ' όλα νόμιμη, με την προϋπόθεση όμως το υποκείμενο να γνωρίζει φυσικά τη νόμιμη βάση αυτή, σύμφωνα με το άρθρο 13 του Κανονισμού.

Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 περίπτωση β' του Κανονισμού, «επεξεργασία είναι σύννομη όταν είναι απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης της οποίας το υποκείμενο των δεδομένων είναι συμβαλλόμενο μέρος ή για να ληφθούν μέτρα κατ' αίτηση του υποκειμένου των δεδομένων πριν από τη σύναψη σύμβασης». Βασική προϋπόθεση επομένως κατ' αρχήν αποτελεί η σύμβαση πάνω στην οποία στηρίζεται το νόμιμο της επεξεργασίας να είναι έγκυρη σύμφωνα με το εφαρμοστέο δίκαιο των συμβάσεων. Σε σχέση με την επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το άρθρο 9 του Κανονισμού δεν προβλέπει την εν λόγω εξαίρεση, με αποτέλεσμα ο υπεύθυνος επεξεργασίας να καλείται να στηρίξει την νομιμό-

¹⁷ Ευγενίας Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου «Προσωπικά Δεδομένα», εκδοτικός οίκος Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 2016, σελίδα 93

τητα της επεξεργασίας σε μίας από τις περιπτώσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 9. Εκ νέου κι εδώ τονίζεται η υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να ενημερώνει το υποκείμενο σχετικά με την ύπαρξη της εν λόγω νόμιμης βάσης επεξεργασίας κατ' άρθρο 13 του Κανονισμού.

Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 περίπτωση γ' του Κανονισμού, «επεξεργασία είναι σύννομη όταν είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας». Σε αυτή την περίπτωση, η επεξεργασία θα πρέπει να έχει βάση στο δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους και το εν λόγω δίκαιο να προσδιορίζει τις γενικές προϋποθέσεις του παρόντος κανονισμού που διέπουν τη σύννομη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και να θεσπίζει προδιαγραφές για τον καθορισμό του υπευθύνου επεξεργασίας, του είδους των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υπόκεινται σε επεξεργασία, των εκάστοτε υποκειμένων των δεδομένων, των οντοτήτων στις οποίες μπορούν να κοινολογούνται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, των περιορισμών σκοπού, της περιόδου αποθήκευσης και άλλων μέτρων για την εξασφάλιση σύννομης και δίκαιης επεξεργασίας (άρθρο 45 προοιμίου Κανονισμού). Χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής της εν λόγω διάταξης αποτελεί η επεξεργασία δεδομένων πελατών μιας επιχείρησης που σχετίζονται με φορολογικές υποχρεώσεις της πρώτης ή των δεδομένων εργαζομένων μιας επιχείρησης που σχετίζονται με ασφαλιστικές υποχρεώσεις.

Ειδικότερη δε μνεία σε αυτόν τον κανόνα – εξαίρεση γίνεται και στο άρθρο 9 παράγραφος 2, σύμφωνα με τον οποίο η επεξεργασία των ειδικών κατηγοριών δεδομένων του άρθρου επιτρέπεται όταν «η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκτέλεση των υποχρεώσεων και την άσκηση συγκεκριμένων δικαιωμάτων του υπευθύνου επεξεργασίας ή του υποκειμένου των δεδομένων στον τομέα του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής προστασίας, εφόσον επιτρέπεται από το δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους ή από συλλογική συμφωνία σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο παρέχοντας κατάλληλες εγγυήσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα και τα συμφέροντα του υποκειμένου των δεδομένων»

Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων ή άλλου φυσικού προσώπου.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 § 1 περίπτωση δ' του Κανονισμού, «επεξεργασία είναι σύννομη όταν είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκει-

μένου των δεδομένων ή άλλου φυσικού προσώπου» ενώ αναφορά σε αυτή την προϋπόθεση γίνεται και στο άρθρο 9 § 2 περίπτωση γ', σχετικά με περιπτώσεις κατά τις οποίες το υποκείμενο είναι σωματικά ή νομικά ανίκανο να παράσχει συγκατάθεση.

Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 § 1 περίπτωση ε' του Κανονισμού, «η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας».

Με την εν λόγω διάταξη, ο νομοθέτης φανερά τοποθετεί κατ' αρχήν τον όρο του δημοσίου συμφέροντος ανωτέρω του ατομικού δικαιώματος του υποκειμένου προς σεβασμό των προσωπικών του δεδομένων. Πρόκειται για τη συνήθη υπεροχή του συνόλου έναντι του ατόμου σε περίπτωση συγκρούσεως συμφερόντων, με την διάταξη να δίνει μια αποτελεσματική λύση στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το υποκείμενο των δεδομένων αρνείται για προσωπικούς του λόγους να συνεργαστεί προς την επίτευξη του «γενικότερου καλού».

Η εν λόγω νομική βάση εμφανίζεται και στην διάταξη του άρθρου 5 του εφαρμοστικού Ν. 4624/2019, σύμφωνα με το οποίο «Οι δημόσιοι φορείς επιτρέπεται να επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όταν η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας».

Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 § 1 περίπτωση στ' του Κανονισμού, «η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος, εκτός εάν έναντι των συμφερόντων αυτών υπερισχύει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων που επιβάλλουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως εάν το υποκείμενο των δεδομένων είναι παιδί.»

Έπειτα από την προηγούμενη περίπτωση στάθμισης των συμφερόντων του υποκειμένου έναντι αυτών του κοινωνικού συνόλου, ο νομοθέτης επιδιώκει να επιλύσει το ζήτημα της σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ υποκειμένων. Προβλέπεται λοι-

πόν πως ένα υποκείμενο δύναται να επιδιώξει την εκπλήρωση των εννόμων συμφερόντων του δίχως όμως να προσβάλλει θεμελιώδη συμφέροντα και δικαιώματα άλλων υποκειμένων, γεγονός πως συνοψίζεται στη λογική πως η ενάσκηση των δικαιωμάτων ενός σταματάει στο σημείο όπου ξεκινούν να πλήττονται τα δικαιώματα ενός άλλου. Ο αμιγώς δε ιδιωτικής φύσεως χαρακτήρας της εν λόγω διάταξης υπερτονίζεται και με το τελευταίο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 6, σύμφωνα με το οποίο «Το στοιχείο στ' του πρώτου εδαφίου δεν εφαρμόζεται στην επεξεργασία που διενεργείται από δημόσιες αρχές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους».

Ειδικότερες νόμιμες βάσεις επεξεργασίας του άρθρου 9 ΓΚΠΔ

Πέραν των ως άνω αναφερόμενων νόμιμων βάσεων, ορισμένες εκ των οποίων βρίσκουν έρεισμα και στην περίπτωση των ειδικών κατηγοριών δεδομένων του άρθρου 9, προβλέπονται και άλλες νόμιμες βάσεις στις περιπτώσεις δ' έως ι' της δεύτερης παραγράφου, οι οποίες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τη φύση και τα χαρακτηριστικά των εν λόγω δεδομένων.

Έτσι η επεξεργασία δεδομένων της ειδικής κατηγορίας του άρθρου 9 επιτρέπεται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η επεξεργασία διενεργείται, με κατάλληλες εγγυήσεις, στο πλαίσιο των νόμιμων δραστηριοτήτων ιδρύματος, οργάνωσης ή άλλου μη κερδοσκοπικού φορέα με πολιτικό, φιλοσοφικό, θρησκευτικό ή συνδικαλιστικό στόχο και υπό την προϋπόθεση ότι η επεξεργασία αφορά αποκλειστικά τα μέλη ή τα πρώην μέλη του φορέα ή πρόσωπα τα οποία έχουν τακτική επικοινωνία μαζί του σε σχέση με τους σκοπούς του και ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν κοινοποιούνται εκτός του συγκεκριμένου φορέα χωρίς τη συγκατάθεση των υποκειμένων των δεδομένων (περίπτωση δ'), η επεξεργασία αφορά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία έχουν προδήλως δημοσιοποιηθεί από το υποκείμενο των δεδομένων (περίπτωση ε'), η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων ή όταν τα δικαστήρια ενεργούν υπό τη δικαστική τους ιδιότητα (περίπτωση στ'), η επεξεργασία είναι απαραίτητη για λόγους ουσιαστικού δημόσιου συμφέροντος, βάσει του δικαίου της Ένωσης ή κράτους μέλους, το οποίο είναι ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο στόχο, σέβεται την ουσία του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων και προβλέπει κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων (περίπτωση ζ'), η επεξεργασία είναι απαραίτητη για σκοπούς προληπτικής ή επαγγελματικής ιατρικής, εκτίμησης της ικανότητας προς εργασία του εργαζομένου, ιατρικής διάγνωσης, παροχής υγειονομικής ή κοινωνικής περίθαλψης ή θεραπείας ή διαχείρισης υγειονομικών και κοινωνικών συστημάτων και υπηρεσιών

βάσει του ενωσιακού δικαίου ή του δικαίου κράτους μέλους ή δυνάμει σύμβασης με επαγγελματία του τομέα της υγείας και με την επιφύλαξη των προϋποθέσεων και των εγγυήσεων που αναφέρονται στην παράγραφο 3 (περίπτωση η'), η επεξεργασία είναι απαραίτητη για λόγους δημόσιου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας, όπως η προστασία έναντι σοβαρών διασυνωριακών απειλών κατά της υγείας ή η διασφάλιση υψηλών προτύπων ποιότητας και ασφάλειας της υγειονομικής περίθαλψης και των φαρμάκων ή των ιατροτεχνολογικών προϊόντων, βάσει του δικαίου της Ένωσης ή του δικαίου κράτους μέλους, το οποίο προβλέπει κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων, ειδικότερα δε του επαγγελματικού απορρήτου (περίπτωση θ') ή η επεξεργασία είναι απαραίτητη για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1 βάσει του δικαίου της Ένωσης ή κράτους μέλους, οι οποίοι είναι ανάλογοι προς τον επιδιωκόμενο στόχο, σέβονται την ουσία του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων και προβλέπουν κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων (περίπτωση ι').

Απαραίτητο σε αυτό το σημείο είναι να τονιστεί πως εμφανώς ο κανονισμός επιτάσσει οι υπεύθυνοι επεξεργασίας να δείχνουν ιδιαίτερη φροντίδα και ενδιαφέρον στις περιπτώσεις επεξεργασίας της ειδικής κατηγορίας δεδομένων, γεγονός που αποδεικνύεται και από την παροχή ειδικότερης νομοθετικής πρόβλεψης. Οι συνέπειες της επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων μπορεί να είναι δυσμενείς για την σωματική και ψυχική υγεία ενός ατόμου που πιθανότατα να αδυνατεί να αντιληφθεί τη ζημία που του προκαλείται και τα μέτρα που δύναται να λάβει προκειμένου να αμυνθεί. Ελλοχεύει υψηλός κίνδυνος συνδρομής άνισης σχέσης ισχύος μεταξύ των υποκειμένων των δεδομένων και του υπεύθυνου επεξεργασίας και ο νομοθέτης λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να αποτρέψει φαινόμενα καταχρηστικής συμπεριφοράς των υπευθύνων επεξεργασίας.

Γ) ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στο σώμα του ΓΚΠΔ γίνεται αναφορά – διάκριση μεταξύ ορισμένων ατόμων ανάλογα με την σχέση – συμμετοχή τους σε κάθε μορφής επεξεργασία. Μια από τις βασικότερες ιδιότητες και ίσως αυτή η οποία επωμίζεται το μεγαλύτερο βάρος είναι αυτή του υπεύθυνου επεξεργασίας. Στο άρθρο 4 περίπτωση 7 του ΓΚΠΔ δίνεται ο ορισμός του υπευθύνου επεξεργασίας, σύμφωνα με τον οποίο «υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος

φορέας που, μόνα ή από κοινού με άλλα, καθορίζουν τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα· όταν οι σκοποί και ο τρόπος της επεξεργασίας αυτής καθορίζονται από το δίκαιο της Ένωσης ή το δίκαιο κράτους μέλους, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τα ειδικά κριτήρια για τον διορισμό του μπορούν να προβλέπονται από το δίκαιο της Ένωσης ή το δίκαιο κράτους μέλους».

Στον ιδιωτικό τομέα συνήθως ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι κάποιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο ενώ, στην περίπτωση του δημοσίου τομέα, υπεύθυνος επεξεργασίας είναι συνήθως κάποια αρχή. Πρόκειται για το μέρος το οποίο ξεκαθαρίζει τους σκοπούς και τον τρόπο επεξεργασίας, οφείλει πρώτο απ' όλα να φροντίζει για την τήρηση του ΓΚΠΔ και κάθε άλλου συναφούς νομικού κειμένου, έρχεται σε επαφή με τα υποκείμενα των δεδομένων, προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες και διευκρινίσεις που προβλέπονται για αυτά, λαμβάνει και ανταποκρίνεται σύμφωνα με τις επιταγές του ΓΚΠΔ στα αιτήματα αυτών και τέλος φροντίζει για την κατά γράμμα εφαρμογή του Κανονισμού στο εσωτερικό του σε κάθε στάδιο επεξεργασίας.

Από το πνεύμα της διάταξης προκύπτει πως απαραίτητη προϋπόθεση ανάληψης της ιδιότητας του υπευθύνου επεξεργασίας αποτελεί η φυσική εξουσία γνωστικής πρόσβασης επί ενός αρχείου δεδομένων. Αυτό συνεπάγεται πως και η απλή κατοχή του αρχείου και γνώση της χρήσης αυτού καθιστά κάποιον υπεύθυνο επεξεργασίας. Χαρακτηριστική περίπτωση αυτού αποτελεί η υπ' αριθμόν 139/2014 απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, με την οποία αναγνωρίστηκε πως το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων αποτελεί υπεύθυνο επεξεργασίας μαζί με τις κατά τόπους σχολικές εγκαταστάσεις της εφαρμογής «My school» λόγω της δυνατότητας πρόσβασης του στα δεδομένα αυτής.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει πρωταγωνιστικό ρόλο όμως και από πλευράς ευθυνών και κυρώσεων. Σε περίπτωση παραβιάσεων, καθίσταται υπόλογος των πράξεων ή παραλείψεων του τόσο προς τα υποκείμενα των δεδομένων όσο και προς τις ανεξάρτητες αρχές προστασίας δεδομένων, τις δικαστικές αρχές εντός της Ένωσης και τα αρμόδια όργανα αυτής. Στο άρθρο 13 του προοιμίου του ΓΚΠΔ αναφέρεται ξεκάθαρα πως «Για να διασφαλιστεί συνεκτικό επίπεδο προστασίας των φυσικών προσώπων σε ολόκληρη την Ένωση και προς αποφυγή αποκλίσεων που εμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην εσωτερική αγορά, απαιτείται κανονισμός ο οποίος θα κατοχυρώνει την ασφάλεια δικαίου και τη διαφάνεια για τους οικονομικούς παράγοντες, περιλαμβανομένων ... ευθυνών για τους υπευθύνους επεξεργασίας και τους εκτελούντες την επεξεργασία, ώστε να διασφαλιστεί η συνεκτική παρακολούθηση της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και οι ισοδύναμες κυρώσεις σε όλα τα κράτη μέλη

και η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών των διάφορων κρατών μελών.

Στις 7 Ιουλίου του 2021 δημοσιεύθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων οι υπ' αριθμόν 07/2020 κατευθυντήριες γραμμές στις οποίες δίνονται διευκρινήσεις αναφορικά με τον υπεύθυνο επεξεργασίας, την περίπτωση ύπαρξης από κοινού υπευθύνου επεξεργασίας και τον εκτελούντα την επεξεργασία. Συγκεκριμένα, στο πρώτο μέρος, έπεται από ανάλυση που πραγματοποιείται στον ορισμό του υπευθύνου επεξεργασίας που δίνεται στο άρθρο 4 περίπτωση 7 του ΓΚΠΔ, γίνεται λεπτομερής αναφορά στα βασικά στοιχεία του.

Αναφορικά με τον όρο «φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας» γίνεται αναφορά στην περίπτωση διορισμού εκτελούντος την επεξεργασία ή ορισμού ενός μέρους μιας εταιρείας ως υπευθύνου για την τήρηση και εφαρμογή του ΓΚΠΔ, όπου τονίζεται πως το πρόσωπο ή το τμήμα αυτό δεν έχει τη θέση του υπευθύνου επεξεργασίας αλλά η εταιρεία ή το άτομο που το διορίζει. Θέση υπευθύνου επεξεργασίας θα μπορούσε να έχει ένας εργαζόμενος μιας εταιρείας μόνο στην περίπτωση όπου επιχειρήσει να αξιοποιήσει δεδομένα της επιχείρησης στην οποία εργάζεται για ιδίους σκοπούς (για παράδειγμα να τα αξιοποιήσει σε δική του επιχειρηματική δραστηριότητα), με προφανή φυσικά παράνομο σκοπό. Για τον λόγο αυτό επαναλαμβάνεται εκ νέου η υποχρέωση και ανάγκη των υπευθύνων επεξεργασίας να φροντίζουν να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα, τόσο υλικοτεχνικά όσο και από πλευράς εκπαίδευσης των υπαλλήλων, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία των δεδομένων και η εφαρμογή του Κανονισμού.

Παράλληλα, γίνεται αναφορά στον όρο «καθορίζει» του ορισμού. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της δράσης του υπευθύνου επεξεργασίας αποτελεί η «ενάσκηση εξουσίας λήψης αποφάσεων» («exercise of decision-making power») κατά το στάδιο της επεξεργασίας, η οποία είναι δυνατό να προκύπτει είτε εκ του νόμου είτε με βάση επίμαχα πραγματικά περιστατικά. Στις περιπτώσεις ανάληψης καθηκόντων εκ του νόμου, προβλέπεται συνήθως η υποχρέωση ενός φορέα να συλλέξει και επεξεργαστεί δεδομένα για συγκεκριμένο σκοπό, χωρίς να κατονομάζεται άμεσα ως υπεύθυνος επεξεργασίας, προκειμένου να εκπληρωθεί κάποιο έργο για το κοινωνικό σύνολο, κάνοντας αναφορά στο παράδειγμα της δράσης των δημοσίων ασφαλιστικών ταμείων.

Σε περίπτωση έλλειψης αντίστοιχης νομοθετικής πρόβλεψης, αναζητείται η εν λόγω ύπαρξη «ενάσκησης εξουσίας λήψης αποφάσεων» στα πραγματικά περιστατικά κάθε επίμαχης πράξης επεξεργασίας. Ορισμένες δραστηριότητες επεξεργασίας είναι δυνατό να θεωρηθεί πως συνδέονται φυσικά με τον ρόλο ή τις δραστηριότητες

μιας οντότητας, που συνεπάγεται τελικά ευθύνες από την άποψη της προστασίας δεδομένων. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε γενικότερες νομικές διατάξεις ή σε καθιερωμένη νομική πρακτική σε διαφορετικούς τομείς (αστικό δίκαιο, εμπορικό νόμος, εργατικό δίκαιο κ.λπ.). Σε άλλες περιπτώσεις, η ύπαρξη σύμβασης μεταξύ των μερών είναι δυνατό να αποτελεί την ένδειξη περί του υπευθύνου επεξεργασίας, ακόμα και στην περίπτωση που συγκεκριμένη αναφορά σε αυτό δεν γίνεται, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως η ελευθερία των συμβάσεων θα υποκαταστήσει τους κανόνες δικαίου που προβλέπονται στον ΓΚΠΔ. Πάντοτε, με σκοπό την ορθή αναζήτηση του υπευθύνου επεξεργασίας, θα πρέπει να τοποθετούμε τα γνωρίσματα που δίνονται στον ορισμό του άρθρου 4 περίπτωση 7 ΓΚΠΔ, ακόμα και αν στα πλαίσια μιας σύμβασης κάποιο μέρος χαρακτηρίζεται για παράδειγμα εκτελών την επεξεργασία ενώ στην πραγματικότητα είναι υπεύθυνος επεξεργασίας με βάση τα συμφωνηθέντα πραγματικά περιστατικά.

Πυλώνες του ορισμού αποτελούν και οι όροι «σκοπός και μέσα» που εμφανίζονται στον ορισμό του υπευθύνου επεξεργασίας. Ο ΓΚΠΔ ορίζει ότι τα δεδομένα πρέπει να συλλέγονται για συγκεκριμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να μην υποβάλλονται σε περαιτέρω επεξεργασία κατά τρόπο ασυμβίβαστο με αυτούς τους σκοπούς. Ο προσδιορισμός του εν λόγω σκοπού και των μέσων για την πραγματοποίηση της επεξεργασίας είναι απαραίτητο στοιχείο της επεξεργασίας και πραγματοποιούνται αμφότερα από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, αν και όπως θα αναλυθεί παρακάτω, η επιλογή των μέσων είναι δυνατό να πραγματοποιείται και από τον εκτελούντα την επεξεργασία, και μόνο όμως η επιλογή της δράσης του εκτελούντος την επεξεργασία από τον υπεύθυνο επεξεργασίας οδηγεί στην πεποίθηση πως ο τελευταίος, έστω και εμμέσως, επιλέγει και ο ίδιος τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν. Σε κάθε περίπτωση πάντως αναζητείται το επίπεδο επιρροής - «ενάσκησης εξουσίας λήψης αποφάσεων» του κάθε ατόμου πάνω στην επιλογή τόσο του σκοπού όσο και των μέσων προκειμένου να οδηγηθούμε με ασφάλεια στον ορθό καθορισμό ενός μέρους ως υπευθύνου επεξεργασίας.

Παράλληλα, στις κατευθυντήριες γραμμές πραγματοποιείται διαχωρισμός των μέσων σε ουσιαστικά και μη¹⁸ μέσα, χαρακτηρισμός που φαίνεται να αντικατοπτρίζει τη σημασία τους στη διαδικασία επεξεργασίας. Ουσιαστικά θεωρούνται τα μέσα που συνδέονται στενά με το σκοπό και το πεδίο εφαρμογής της επεξεργασίας, όπως το είδος των προσωπικών δεδομένων που υφίστανται επεξεργασία, τη διάρκεια της επεξεργασίας, τις κατηγορίες των παραληπτών και τις κατηγορίες των υποκειμένων

¹⁸ Essential vs non-essential means, ακριβέστερη μετάφραση ίσως να είναι το επίθετο επουσιώδη.

των δεδομένων. Επουσιώδη χαρακτηρίζονται μέσα περισσότερο υλικοτεχνικής φύσεως, όπως για παράδειγμα βάσεις δεδομένων, σκληροί δίσκοι κλπ, τα οποία είναι δυνατό να καθορίζονται και από τον εκτελούντα την επεξεργασία.

Παρόλο όμως που οι αποφάσεις για τα επουσιώδη μέσα μπορούν να αφεθούν στον εκτελούντα την επεξεργαστή, είναι απαραίτητο να ορίζεται στην έγγραφη συμφωνία μεταξύ υπευθύνου επεξεργασίας και εκτελούντα αυτήν μια σειρά μέτρων απαραίτητων για τη συμβατή με τον Κανονισμό επεξεργασία, όπως π.χ. αυτών που απαιτούνται σύμφωνα με το άρθρο 32 του ΓΚΠΔ. Στα πλαίσια της αρχής της λογοδοσίας και προκειμένου ένας υπεύθυνος επεξεργασίας να δύναται κάθε στιγμή να αποδεικνύει ο νόμιμος της επεξεργασίας, είναι απαραίτητο να είναι πλήρως ενημερωμένος για τα μέσα που χρησιμοποιούνται ώστε να μπορεί να λάβει τεκμηριωμένη απόφαση σχετικά. Για τον λόγο αυτό συνίσταται στις κατευθυντήριες γραμμές να προβλέπονται στη σύμβαση μεταξύ υπευθύνου επεξεργασίας και εκτελούντα αυτής τα ελάχιστα απαραίτητα τεχνικά και οργανωτικά μέσα ή άλλα νομικά δεσμευτικά όργανα μεταξύ των δύο αυτών προσώπων.

Τέλος, αναφορά πραγματοποιείται στον όρο «επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Επαναλαμβάνεται ο ορισμός της επεξεργασίας, όπως δίνεται στο άρθρο 4 περίπτωση 2 ΓΚΠΔ ενώ παράλληλα τονίζεται πως η επεξεργασία μπορεί να αποτελεί μια μεμονωμένη λειτουργία είτε ένα σύνολο λειτουργιών, κάνοντας σαφή αναφορά στην περίπτωση των από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας, η οποία αναλύεται στο επόμενο κεφάλαιο. Τονίζεται τέλος πως δεν αποτελεί προϋπόθεση η άμεση πρόσβαση ενός ατόμου στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ούτως ώστε αυτός να θεωρηθεί υπεύθυνος επεξεργασίας, προβάλλοντας το παράδειγμα ενός ατόμου που αναθέτει σε εξωτερικούς συνεργάτες μια δραστηριότητα επεξεργασίας και επομένως με αυτόν τον τρόπο έχει καθοριστική επιρροή στον σκοπό και (ουσιώδη¹⁹) μέσα επεξεργασίας.

Από κοινού υπεύθυνοι επεξεργασίας

Σύμφωνα με το άρθρο 26 ΓΚΠΔ «Σε περίπτωση που δύο ή περισσότεροι υπεύθυνοι επεξεργασίας καθορίζουν από κοινού τους σκοπούς και τα μέσα της επεξεργασίας, αποτελούν από κοινού υπευθύνους επεξεργασίας. Αυτοί καθορίζουν με διαφανή τρόπο τις αντίστοιχες ευθύνες τους για συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τον παρόντα κανονισμό, ιδίως όσον αφορά την άσκηση των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων και τα αντίστοιχα καθήκοντά τους για να

¹⁹ Χρησιμοποιείται εκ νέου εδώ ο όρος essential στο συγκεκριμένο κομμάτι.

παρέχουν τις πληροφορίες που αναφέρονται στα άρθρα 13 και 14, μέσω συμφωνίας μεταξύ τους, εκτός εάν και στον βαθμό που οι αντίστοιχες αρμοδιότητες των υπευθύνων επεξεργασίας καθορίζονται από το δίκαιο της Ένωσης ή το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υπόκεινται οι υπεύθυνοι επεξεργασίας. Στη συμφωνία μπορεί να αναφέρεται ένα σημείο επικοινωνίας για τα υποκείμενα των δεδομένων».

Στα πλαίσια της εφαρμογής της ελευθερίας των συμβάσεων, σε περίπτωση από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας, τα δύο ή περισσότερα μέρη υπευθύνων καλούνται να συνάψουν σύμβαση με την οποία θα ρυθμίζονται οι σχέσεις τους αναφορικά με την εφαρμογή του Κανονισμού τόσο ως προς το εσωτερικό τους και τις σχέσεις μεταξύ τους όσο και κατά την επαφή τους με τα υποκείμενα των δεδομένων ή τις εποπτικές αρχές. Με τη σύμβαση αυτή, στην οποία είναι απαραίτητο να έχουν πρόσβαση τα υποκείμενα των δεδομένων, εκτός των άλλων θα πρέπει να καθορίζεται ένα σημείο στο οποίο τα υποκείμενα θα δύνανται να απευθύνουν τα αιτήματά τους – ασκούν τα δικαιώματά τους και τα καθήκοντα των υπευθύνων να παράσχουν πληροφορίες. Σύμφωνα με το άρθρο 61 του Ν. 4624/2019, «τα καθήκοντα και οι ευθύνες καθενός εκ των από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας ορίζονται με διαφανή τρόπο, με έγγραφη συμφωνία στο βαθμό που τα καθήκοντα και οι ευθύνες τους δεν καθορίζονται από τον νόμο. Συγκεκριμένα, η συμφωνία πρέπει να καθορίζει ποιος πρέπει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις πληροφόρησης και ενώπιον τίνος τα πρόσωπα στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους.» Όπως είναι φυσικό, εφαρμογή σε αυτή την περίπτωση έχουν οι διατάξεις των άρθρων 480 επ. του Αστικού Κώδικα περί ενοχής εις ολόκληρον.

Στις υπ' αριθμόν 07/2020 κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων γίνεται αναφορά στην περίπτωση των από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας²⁰. Προκειμένου να αναζητηθεί η ύπαρξη από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας, απαιτείται να εξεταστεί εάν ο καθορισμός των σκοπών και των μέσων που χαρακτηρίζουν ένα μέρος υπεύθυνο επεξεργασίας αποφασίζονται – καθορίζονται από περισσότερα από ένα μέρη (τα μέρη είναι απαραίτητο να έχουν συμμετοχή στον καθορισμό και των σκοπών και των μέσων), θα πρέπει να ελέγχεται η σχέση μεταξύ των δύο αυτών μερών, χωρίς να στηριζόμαστε σε τυπικά κριτήρια, όπως η ύπαρξη νομοθετικής πρόβλεψης ή σύμβασης, μιας και αυτά μπορεί να είναι ελλιπή ως προς τις αντίστοιχες προβλέψεις ή να μην αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα. Η κοινή συμμετοχή στον καθορισμό σκοπών και μέσων συνεπάγεται ότι περισσότερες από μία οντότητες έχουν καθοριστική επιρροή για το εάν και πώς λαμβάνει χώρα

²⁰ Υπ' αριθμόν 07/2020 κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων, σελίδες 43 επ.

η επεξεργασία. Παράδειγμα κοινής συμμετοχής αποτελεί μια κοινή απόφαση που λαμβάνεται από δύο ή περισσότερες οντότητες ή προκύπτει από συγκλίνουσες αποφάσεις δύο ή περισσότερων οντοτήτων σχετικά με τους σκοπούς και τα μέσα, χωρίς να απαιτείται να εξετάζονται άλλες πτυχές της σχέσης των εν λόγω οντοτήτων ενώ ένδειξη της αποτελεί το γεγονός πως η επεξεργασία θα ήταν αδύνατη χωρίς και τα δύο ή περισσότερα μέρη. Το γεγονός δε πως ένα από τα μέρη δεν έχει πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία δεν αρκεί για να αποκλείσει την ύπαρξη από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας. Η ύπαρξη τέλος κοινής ευθύνης δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη την ίση ευθύνη των μερών που εμπλέκονται στην από κοινού επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μιας και το ΔΕΕ διευκρίνισε ότι οι από κοινού υπεύθυνοι επεξεργασίας μπορεί να συμμετέχουν σε διαφορετικά στάδια της επεξεργασίας και σε διαφορετικούς βαθμούς, με αποτέλεσμα το επίπεδο ευθύνης καθενός από αυτούς να είναι απαραίτητο να αξιολογείται σε σχέση με τις περιστάσεις της επίμαχης επεξεργασίας.

Λεπτομερής αναφορά πραγματοποιείται και στους όρους «από κοινού καθορισμένος σκοπός και μέσα». Τα εμπλεκόμενα μέρη είναι απαραίτητο να επεξεργάζονται τα δεδομένα για τον ίδιο ή κοινό σκοπό, από κοινού επεξεργασία δε είναι δυνατό να υφίσταται, σύμφωνα με το ΔΕΕ²¹, όταν οι εμπλεκόμενες οντότητες επιδιώκουν σκοπούς που είναι στενά συνδεδεμένοι ή συμπληρωματικοί. Η έννοια του αμοιβαίου οφέλους δεν είναι καθοριστική και μπορεί να αποτελεί μόνο μια ένδειξη. Εάν μέρη που εμπλέκονται στην επεξεργασία δεν επιδιώκουν κανέναν δικό τους σκοπό στα πλαίσια της επεξεργασίας, αλλά απλώς αμείβονται για τις παρεχόμενες υπηρεσίες, ενεργούν ως εκτελούντες την επεξεργασία και όχι ως υπεύθυνοι επεξεργασίας.

Για την συνδρομή από κοινού επεξεργασίας απαιτείται επίσης ότι δύο ή περισσότερα μέρη καθορίζουν τα μέσα με τα οποία πραγματοποιείται η επεξεργασία. Αυτό δεν σημαίνει ότι, για να συντρέχει από κοινού επεξεργασία, τα εμπλεκόμενα μέρη είναι απαραίτητο να καθοριστούν όλα τα μέσα από κοινού σε κάθε στάδιο της επεξεργασίας, αρκεί δηλαδή, όπως διευκρινίζεται από το ΔΕΕ, να υπάρχουν δύο ή περισσότερα μέρη που εμπλέκονται σε διαφορετικά στάδια της επεξεργασίας και σε διαφορετικούς βαθμούς, ανάλογα με το ποιο μέρος δύναται να συμβάλει αποτελεσματικά στην επίτευξη του κάθε «σκέλους της επεξεργασίας»²².

²¹ Υποθέσεις Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz Schleswig-Holstein v Wirtschaftsakademie, (C-210/16), Tietosuojavaltuutettu v Jehovan todistajat — uskonnollinen yhdyksunta (C-25/17), Fashion ID GmbH & Co. KG v Verbraucherzentrale NRW eV (C-40/17).

²² Υπ' αριθμόν 07/2020 κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων, σελίδες 18-19

Παράλληλα, υπάρχουν οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα από τα εμπλεκόμενα μέρη παρέχει τα μέσα της επεξεργασίας και τα καθιστά διαθέσιμα για δραστηριότητες επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων σε άλλα μέρη. Τα μέρη που αποφασίζουν να χρησιμοποιήσουν τα εν λόγω μέσα ώστε να περατωθεί η επεξεργασία για συγκεκριμένο σκοπό, συμμετέχουν στον καθορισμό των μέσων επεξεργασίας λόγω της επιλογής τους αυτής. Παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων αποτελεί η χρήση κάποιας πλατφόρμας, τυποποιημένων εργαλείων ή άλλης υποδομής που επιτρέπει τα μέρη να επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα²³. Η χρήση ενός ήδη υπάρχοντος λογισμικού δεν αποκλείει την ύπαρξη από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας όταν οι χρήστες του συστήματος αυτού μπορούν να καθορίζουν την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται σε αυτό το πλαίσιο. Υπογραμμίζεται τέλος στις κατευθυντήριες γραμμές ότι και στην χρήση των εν λόγω λογισμικών θα πρέπει να πληρούνται τα γενικά κριτήρια για τον εντοπισμό ύπαρξης από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας, καθώς ελλείψει του απαιτούμενου σκοπού περί της επεξεργασίας, το μέρος που χειρίζεται το υπό εξέταση λογισμικό θα θεωρηθεί εκτελών την επεξεργασία (η ύπαρξη ενός απλού εμπορικού οφέλους για τα εμπλεκόμενα μέρη δεν αρκεί για να χαρακτηριστεί ως σκοπός επεξεργασίας).

Εκτελών την επεξεργασία

Είναι απαραίτητο να πραγματοποιείται διαχωρισμός μεταξύ του υπευθύνου επεξεργασίας και του εκτελούντα την επεξεργασία. Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται στο άρθρο 4 περίπτωση 8, «εκτελών την επεξεργασία» καλείται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας που επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για λογαριασμό του υπευθύνου της επεξεργασίας». Παράλληλα, στο άρθρο 28 του ΓΚΠΔ δίνονται περαιτέρω οδηγίες σχετικά με την περίπτωση του εκτελούντος.

Από το τελευταίο σκέλος του ορισμού καθώς από την τρίτη παράγραφο του άρθρου 28 ΓΚΠΔ προκύπτει πως είναι απαραίτητο υπάρχει σχέση μεταξύ υπευθύνου και εκτελούντος την επεξεργασία που δεν θα μπορούσε να είναι άλλη πέραν της συμβατικής. Στην σύμβαση αυτή θα πρέπει να γίνεται αναλυτική αναφορά στις αρμοδιότητες του εκτελούντος την επεξεργασία με συγκεκριμένη αναφορά στη φύση, τον σκοπό και τη διάρκεια της επεξεργασίας, το είδος των δεδομένων και τις κατηγορίες των υποκειμένων των Δεδομένων, τα υποκείμενα δε είναι απαραίτητο να είναι ενήμε-

²³ Ιωάννη Ιγγλεζάκη «Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων», 3^η έκδοση, εκδοτικός οίκος Andy's publishers, έκδοση 2017, σελίδες 188-190

ρα για την δράση του εκτελούντα την επεξεργασία. Σε περίπτωση που τέτοια σύμβαση δεν υπάρχει, η επεξεργασία θα καθίσταται παράνομη με βάση την αρχή της νομιμότητας.

Στις κατευθυντήριες γραμμές που δημοσιεύτηκαν στις 7 Ιουλίου του 2021 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων γίνεται εκτενής αναφορά και στην περίπτωση του εκτελούντος την επεξεργασία. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας λοιπόν δύναται να επιλέξει περισσότερους του ενός εκτελούντες, εμπλέκοντας τους σε ξεχωριστά στάδια της επεξεργασίας (πολλαπλοί εκτελούντες επεξεργασίας²⁴). Ο εκτελών την επεξεργασία παράλληλα, υπό την προϋπόθεση παροχής προηγούμενης εξουσιοδότησης από πλευράς του υπευθύνου επεξεργασίας, δύναται να εξουσιοδοτεί κι εκείνος με την σειρά του άλλους εκτελούντες την επεξεργασία («υποεκτελούντες την επεξεργασία»²⁵), σύμφωνα με το άρθρο 28 του ΓΚΠΔ. Η επεξεργασία που έχει ανατεθεί στον εκτελούντα αυτής είναι δυνατό να περιορίζεται είτε σε μια πολύ συγκεκριμένη εργασία ή πλαίσιο είτε να είναι πιο γενική και εκτεταμένη.

Ακολούθως, γίνεται αναφορά σε δύο στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητα για τον χαρακτηρισμό ενός μέρους ως εκτελούντος την επεξεργασία, να αποτελεί αυτός ξεχωριστή οντότητα σε σχέση με τον υπεύθυνο επεξεργασίας και να επεξεργάζεται προσωπικά δεδομένα για λογαριασμό του υπευθύνου επεξεργασίας. Η πρώτη προϋπόθεση συνεπάγεται πως ο υπεύθυνος επεξεργασίας αποφασίζει να αναθέσει το σύνολο ή μέρος της επεξεργασίας σε εξωτερικό οργανισμό – μέρος του ιδίου, με αποτέλεσμα για παράδειγμα τμήμα μιας εταιρείας να είναι αδύνατο να θεωρηθεί ως εκτελών την επεξεργασία σε άλλο τμήμα εντός της ίδιας εταιρείας.

Η δεύτερη προϋπόθεση συνεπάγεται πως ο φερόμενος ως εκτελών την επεξεργασία επεξεργάζεται προσωπικά δεδομένα προς όφελος του υπευθύνου επεξεργασίας. Ο εκτελών την επεξεργασία καλείται να εφαρμόσει τις κατευθύνσεις που δίνονται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας όσον αφορά το σκοπό της επεξεργασίας και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν, έχοντας όμως σχετική διακριτική ευχέρεια επιλογής των απολύτως καταλλήλων μέσων για την πραγμάτωση της επεξεργασίας προς όφελος του υπευθύνου. Η νομιμότητα της επεξεργασίας θα απορρέει από τις κατευθύνσεις που δίνονται από πλευράς υπευθύνου επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία απαγορεύεται να αποκλίνει από αυτές, όπως φυσικά και να χρησιμοποιήσει τα προσωπικά δεδομένα για ίδιους σκοπούς (σε αυτή τη περίπτωση θα θεωρείται πλέον υπεύθυνος επεξεργασίας κατά το άρθρο 28 § 10 ΓΚΠΔ) κατά παράβαση πιθανώς της αρχής της νομιμότητας.

²⁴ «multiple processors» ο χαρακτηρισμός του αγγλικού κειμένου

²⁵ «Sub processor(s)» ο χαρακτηρισμός του αγγλικού κειμένου

Λοιπές υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας κατά την ανάθεση καθηκόντων σε εκτελούντα την επεξεργασία και την ενάσκηση αυτών από τον τελευταίο αποτελούν, σύμφωνα με το άρθρο 28 ΓΚΠΔ, η διασφάλιση ότι τα πρόσωπα που είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν αναλάβει δέσμευση τήρησης εμπιστευτικότητας ή τελούν υπό τη δέουσα κανονιστική υποχρέωση τήρησης εμπιστευτικότητας, λαμβάνουν όλα τα απαιτούμενα μέτρα δυνάμει του άρθρου 32 (κατάλληλα μέτρα που εξασφαλίζουν την ασφάλεια επεξεργασίας), τηρούν τους όρους που αναφέρονται στις παραγράφους 2 και 4 του άρθρου 28 ΓΚΠΔ για την πρόσληψη άλλου εκτελούντος την επεξεργασία, λαμβάνουν υπόψη τη φύση της επεξεργασίας και επικουρούν τον υπεύθυνο επεξεργασίας με τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, στον βαθμό που αυτό είναι δυνατό, για την εκπλήρωση της υποχρέωσης του υπευθύνου επεξεργασίας να απαντά σε αιτήματα για άσκηση των προβλεπόμενων στο κεφάλαιο III δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων, συνδράμουν τον υπεύθυνο επεξεργασίας στη διασφάλιση της συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα άρθρα 32 έως 36, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση της επεξεργασίας και τις πληροφορίες που διαθέτουν οι εκτελούντες την επεξεργασία, κατ' επιλογή του υπευθύνου επεξεργασίας, διαγράφουν ή επιστρέφουν στον υπεύθυνο επεξεργασίας όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μετά το πέρας της παροχής υπηρεσιών επεξεργασίας και διαγράφουν τα υφιστάμενα αντίγραφα, εκτός εάν το δίκαιο της Ένωσης ή του κράτους μέλους απαιτεί την αποθήκευση αυτών, θέτουν στη διάθεση του υπευθύνου επεξεργασίας κάθε απαραίτητη πληροφορία προς απόδειξη της συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις που θεσπίζονται στο παρόν άρθρο και επιτρέπουν και διευκολύνουν τους ελέγχους, περιλαμβανομένων των επιθεωρήσεων, που διενεργούνται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή από άλλον ελεγκτή εντεταλμένο από τον υπεύθυνο επεξεργασίας. Σε κάθε περίπτωση πάντως ο υπεύθυνος επεξεργασίας κατ' εφαρμογή της αρχής της λογοδοσίας φέρει πρώτος την ευθύνη του ελέγχου των πεπραγμένων του εκτελούντος την επεξεργασία και της ορθής εφαρμογής των επιταγών του κανονισμού, με σκοπό να διασφαλιστεί η ασφάλεια των δεδομένων του υποκειμένου.

Δ) ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στα πλαίσια πλήρωσης των καθηκόντων τους και σε κάθε στάδιο της επεξεργασίας, ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να εξασφαλίζει την εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού τόσο στο εσωτερικό του όσο και ως προς τα υποκείμενα και τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα της Ένωσης. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης σε περίπτωση παραβιάσεων του Κανονισμού φέρει σε

πρώτο στάδιο ο ίδιος ο υπεύθυνος επεξεργασίας, τόσο προς το υποκείμενο όσο και προς τις αρμόδιες αρχές. Είτε πρόκειται για ένα άτομο που δραστηριοποιείται μεμονωμένα (για παράδειγμα ένας δικηγόρος) είτε πρόκειται για μια εταιρεία στην οποία απασχολείται προσωπικό, σε πρώτο στάδιο υπάρχουν ορισμένες προδιαγραφές – υποχρεώσεις που πρέπει να πληρούνται διαρκώς, ανεξαρτήτως δραστηριότητας και αριθμού υποκειμένων των δεδομένων, και τις οποίες καλείται ο υπεύθυνος επεξεργασίας να δύναται να αποδείξει όντας επιβαρυνμένος με το βάρος απόδειξης.

1) Σεβασμός των αρχών του άρθρου 5 ΓΚΠΔ

Από τα βασικότερα καθήκοντα ενός υπευθύνου επεξεργασίας αποτελεί ο σεβασμός των αρχών που προβλέπονται στο άρθρο 5 του ΓΚΠΔ και οι οποίες αναλύονται περαιτέρω ανωτέρω. Στα πλαίσια εφαρμογής τους, ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται κατά τον καθορισμό του σκοπού της επεξεργασίας να φροντίζει αυτός να είναι συγκεκριμένος και το υποκείμενο να ενημερώνεται σχετικά με αυτόν και έπειτα από την ορθή εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των κανόνων νόμου να επιλέγει την απαραίτητη προϋπόθεση νομιμοποίησης κάθε διαδικασίας επεξεργασίας, εξετάζοντας φυσικά την περίπτωση τα δεδομένα που πρόκειται να υποστούν επεξεργασία να εντάσσονται στις ειδικές περιπτώσεις του άρθρου 9 του ΓΚΠΔ. Παράλληλα, καλείται να περιορίσει κάθε μορφής επεξεργασία στα απολύτως απαραίτητα δεδομένα ενός υποκειμένου, τόσο ποσοτικά όσο και χρονικά, για όσο χρόνο δηλαδή απαιτείται με βάση τις συναλλαγές, χωρίς να αιτείται ή να παρακρατεί δεδομένα τα οποία με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας θα ήταν περιττά στην επίμαχη περίπτωση. Τα δεδομένα αυτά είναι απαραίτητο να είναι αληθή, ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να προβεί στις προσήκουσες κατά περίπτωση ενέργειες ούτως ώστε να φροντίζει για την αναθεώρηση αυτών, όποτε αυτό είναι αναγκαίο, την ορθή διαφύλαξη τους και τη λήψη μέτρων αποφυγής πιθανής απώλειας τους. Πρόκειται για υψηλής σημασίας, προπαρασκευαστικές ως επί το πλείστον, ενέργειες οι οποίες σε μεγάλο βαθμό εξασφαλίζουν εξ αρχής το νόμιμο της επεξεργασίας και παράλληλα παρέχουν στο υποκείμενο των δεδομένων τις απαραίτητες πληροφορίες ούτως ώστε το ίδιο να δύναται να ασκήσει τα δικαιώματά του αποτελεσματικά.

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, κυρίαρχο ρόλο σε κάθε στάδιο επεξεργασίας διαδραματίζει η αρχή της λογοδοσίας. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται σε κάθε στάδιο να είναι σε θέση να αναφερθεί με λεπτομέρεια στις ενέργειες που ακολούθησε ως προς την επιλογή του σκοπού και των μέσων της επεξεργασίας, όπως και κάθε εν γένει ενέργειας που πραγματοποιήθηκε, να υποστηρίξει τη νομιμότητα αυτών σε περίπτωση αντίδρασης του υποκειμένου των δεδομένων ή συνδρομής κάθε μορφής

διαφοράς είτε ως προς το υποκείμενο είτε ως προς κάθε ελεγκτική αρχή. Έχοντας το βάρος της απόδειξης, οφείλει να αναφερθεί στον τρόπο με τον οποίο ανταποκρίθηκε κατά την εξέταση ενός αιτήματος που προβλήθηκε από το υποκείμενο των δεδομένων, να αιτιολογεί πιθανή άρνηση ή αδράνεια του επί αυτών και γενικά να αποδεικνύει πως σε κάθε στάδιο η επεξεργασία λάμβανε χώρα χωρίς να πλήττονται τα συμφέροντα του υποκειμένου των δεδομένων. Είναι υποχρεωμένος να απευθύνεται στην αρχή προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και κάθε άλλη αρμόδια ελεγκτική αρχή, αποδεικνύει τη νομιμότητα της επεξεργασίας κατ' εφαρμογή των αρχών του άρθρου 5 ΓΚΠΔ, να αναφέρεται σε πιθανές ενέργειες του σε περίπτωση απώλειας δεδομένων, γενικώς να βρίσκεται σε θέση να αποδεικνύει την ορθή πραγμάτωση των πάσης φύσεως καθηκόντων του.

2) Σεβασμός των δικαιωμάτων άρθρων 12 επ. ΓΚΠΔ

Υψίστης σημασίας είναι και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων. Στα άρθρα 12 επόμενα του Κανονισμού γίνεται αναφορά στο δικαίωμα ενημέρωσης (Δυνατότητα του υποκειμένου να γνωρίζει ποιος επεξεργάζεται τα δεδομένα του, ποια είναι αυτά και τον σκοπό της επεξεργασίας), πρόσβασης (πρόσβαση του υποκειμένου στα δεδομένα του), διόρθωσης (διόρθωση ανακριβών δεδομένων ή συμπλήρωση ελλιπών στοιχείων), διαγραφής ή «δικαίωμα στη λήθη» (διαγραφή των δεδομένων υπό ορισμένες προϋποθέσεις), περιορισμού της επεξεργασίας και εναντίωσης στην επεξεργασία (εφαρμόζεται όταν αμφισβητείται η ακρίβεια των δεδομένων, η επεξεργασία των είναι παράνομη ή τα δεδομένα πλέον δεν είναι χρήσιμα για τον Υπεύθυνο επεξεργασίας), δικαίωμα στη φορητότητα των δεδομένων (μεταφορά των δεδομένων σε έτερο υπεύθυνο επεξεργασίας) και εναντίωση στην αυτοματοποιημένη ατομική λήψη αποφάσεων, περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ.

Η άσκηση των δικαιωμάτων των υποκειμένων και η ταυτόχρονα ορθή ανταπόκριση από πλευράς του υπευθύνου επεξεργασίας σε τέτοιας μορφής αιτήματα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα όπλα που διαθέτει στα χέρια του τόσο το υποκείμενο άμεσα όσο και οποιαδήποτε ελεγκτική αρχή έμμεσα ούτως ώστε να ελέγχεται η εφαρμογή του ΓΚΠΔ στις συναλλαγές. Πιθανή διαφορά που δύναται να προκύψει μεταξύ υπευθύνου επεξεργασίας και υποκειμένου θα έχει ως αποτέλεσμα την παρέμβαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, η οποία κατ' εφαρμογή των καθηκόντων της θα διασφαλίσει με αυτόν τον τρόπο την ορθή εφαρμογή του Κανονισμού και θα προστατέψει τόσο το υποκείμενο των δεδομένων όσο και τον υπεύθυνο επεξεργασίας, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Το υποκείμενο των δεδομένων δύναται, μέσω του δικαιώματος ενημέρωσης, να ενημερώνεται και παράλληλα να ελέγχει τις πράξεις επεξεργασίας που λαμβάνουν χώρα επί των δεδομένων του, τον καθορισμένο σκοπό της επεξεργασίας και κατά πόσο αυτός ανταποκρίνεται στα προσυμφωνηθέντα και επί ποιων δεδομένων και από ποια πρόσωπα η επεξεργασία λαμβάνει χώρα. Δύναται να ζητήσει την διόρθωση των δεδομένων αυτών όπου αυτό είναι αναγκαίο, την διαγραφή τους υπό προϋποθέσεις που θέτει τόσο το άρθρο 17 ΓΚΠΔ όσο και κάθε άλλη πιθανή νομική πρόβλεψη, τη πρόσβαση του σε αυτά και τη μεταφορά τους σε έτερο υπεύθυνο επεξεργασίας. Σε περίπτωση διαφορών μεταξύ υποκειμένου και υπευθύνου επεξεργασίας, το υποκείμενο δύναται, πέραν της διαγραφής των δεδομένων του, να εναντιωθεί ολικώς ή μερικώς (όσον αφορά τον όγκο των δεδομένων) στην επεξεργασία των δεδομένων του ή στην αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων. Τέλος, όπως είναι φυσικό, το υποκείμενο διαθέτει το κατ' αρχήν συνταγματικώς προβλεπόμενο και παράλληλα ειδικώς αναφερόμενο δικαίωμα στα άρθρα 57 επ. ΓΚΠΔ να απευθυνθεί τόσο ενώπιον της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα όσο και ενώπιον κάθε δικαιοδοτικώς αρμοδίου δικαστηρίου προκειμένου να σταματήσει πιθανή βλάβη ή παράνομη επεξεργασία που μπορεί να λαμβάνει χώρα επί των δικαιωμάτων του και να αποζημιωθεί.

Στο άρθρο 12 του ΓΚΠΔ προβλέπεται η διαδικασία που είναι απαραίτητο να ακολουθηθεί κατά την άσκηση των δικαιωμάτων των υποκειμένων. Το υποκείμενο των δεδομένων υποβάλλει σχετικό αίτημα στον υπεύθυνο επεξεργασίας ο οποίος, σύμφωνα με την Τρίτη παράγραφο του άρθρου 12 ΓΚΠΔ, υποχρεούται να απαντήσει στο αίτημα χωρίς καθυστέρηση και σε κάθε περίπτωση εντός ενός μηνός, η εν λόγω προθεσμία δε είναι δυνατό να παραταθεί κατά δύο ακόμη μήνες, εφόσον απαιτείται, λαμβανομένων υπόψη της πολυπλοκότητας του αιτήματος και του αριθμού των αιτημάτων. Στην τελευταία περίπτωση όμως, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ενημερώνει το υποκείμενο των δεδομένων για την εν λόγω παράταση εντός μηνός από την παραλαβή του αιτήματος καθώς και για τους λόγους της καθυστέρησης. Εάν το υποκείμενο των δεδομένων υποβάλλει το αίτημα με ηλεκτρονικά μέσα, η ενημέρωση παρέχεται, εάν είναι δυνατόν, με ηλεκτρονικά μέσα, εκτός εάν το υποκείμενο των δεδομένων ζητήσει κάτι διαφορετικό.

Αναφορικά με την διαχείριση αιτημάτων των υποκειμένων, ειδικότερη μνεία πραγματοποιείται στις υπ' αριθμόν 01/2022 και από 18/01/2022 κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης, ο οποίες όμως, όπως είναι προφανές, τυγχάνουν εφαρμογής σε κάθε περίπτωση διαχείρισης οποιουδήποτε αιτήματος. Σύμφωνα με το

άρθρο 25 ΓΚΠΔ για την προστασία των δεδομένων από τον σχεδιασμό και από προ-επιλογή, ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει επίσης να εφαρμόζει λειτουργίες που επιτρέπουν τη συμμόρφωση με τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων, χωρίς όμως αυτές από μόνες τους να ενδέχεται να οδηγήσουν σε περιστάσεις επιβλαβείς για την ασφάλεια των δεδομένων. Όταν λοιπόν αναζητούνται τα κατάλληλα μέτρα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να λαμβάνει υπόψη όλες τις σχετικές περιστάσεις, συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, του όγκου των δεδομένων που υποβάλλονται σε επεξεργασία, της πολυπλοκότητας της επεξεργασίας των δεδομένων τους και των πληροφοριών που διαθέτουν σχετικά με τα υποκείμενα των δεδομένων που επεξεργάζονται, για παράδειγμα εάν η πλειονότητα των υποκειμένων των δεδομένων είναι παιδιά, ηλικιωμένοι ή άτομα με αναπηρία. Τέλος, είναι απαραίτητο από πλευράς υπευθύνου επεξεργασίας να αποφεύγεται η παραπομπή του υποκειμένου των δεδομένων σε διαφορετικές πηγές ως απάντηση σε κάποιο αίτημα των υποκειμένων²⁶.

Σύμφωνα με την τέταρτη παράγραφο του άρθρου 12 ΓΚΠΔ, «εάν δεν ενεργήσει επί του αιτήματος του υποκειμένου των δεδομένων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ενημερώνει το υποκείμενο των δεδομένων, χωρίς καθυστέρηση και το αργότερο εντός μηνός από την παραλαβή του αιτήματος, για τους λόγους για τους οποίους δεν ενήργησε και για τη δυνατότητα υποβολής καταγγελίας σε εποπτική αρχή και άσκησης δικαστικής προσφυγής». Σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 84/2016 απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, κρίθηκε επί αιτήματος διαγραφής πως σε κάθε περίπτωση είναι απαραίτητο πρώτα να γίνεται αίτηση στον υπεύθυνο επεξεργασίας, με αναφορά στους συγκεκριμένους συνδέσμους και ανάλογη ειδική αιτιολόγηση του αιτήματος, για να μπορεί να υποβληθεί παραδεκτώς προσφυγή στην Αρχή επί αρνητικής τυχόν απαντήσεως της εταιρείας.

Παράλληλα, σύμφωνα με την πέμπτη παράγραφο του άρθρου 12, οι πληροφορίες και οι απαντήσεις από πλευράς υπευθύνου επεξεργασίας επί υποβολής αιτήσεων σχετιζόμενων με την ενάσκηση των δικαιωμάτων των υποκειμένων παρέχονται καταρχήν δωρεάν. Εάν όμως τα αιτήματα του υποκειμένου των δεδομένων είναι προδήλως αβάσιμα ή υπερβολικά, ιδίως λόγω του επαναλαμβανόμενου χαρακτήρα τους, ο υπεύθυνος επεξεργασίας δύναται είτε να επιβάλει την καταβολή εύλογου τέλους, λαμβάνοντας υπόψη τα διοικητικά έξοδα για την παροχή της ενημέρωσης ή την ανακοίνωση ή την εκτέλεση της ζητούμενης ενέργειας ή να αρνηθεί να δώσει συνέχεια στο αίτημα.

²⁶Υπ' αριθμόν 01/2022 και από 18/01/2022 κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης, σελίδες 39 επ.

Τέλος, στην έκτη παράγραφο του άρθρου 12 του ΓΚΠΔ προβλέπεται πως «με την επιφύλαξη του άρθρου 11, όταν ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει εύλογες αμφιβολίες σχετικά με την ταυτότητα του φυσικού προσώπου που υποβάλλει το αίτημα που αναφέρεται στα άρθρα 15 έως 21, μπορεί να ζητήσει την παροχή πρόσθετων πληροφοριών αναγκαίων για την επιβεβαίωση της ταυτότητας του υποκειμένου των δεδομένων». Οι εν λόγω πρόσθετες πληροφορίες είναι απαραίτητο να είναι οι προσήκουσες κατά την επίμαχη στιγμή με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας, να σχετίζονται με το υποκείμενο και να διασφαλίζουν, κατ' εφαρμογή της αρχής περιορισμού του σκοπού, πως θα είναι οι λιγότερες δυνατές και ταυτοχρόνως απολύτως απαραίτητες για τον σκοπό αυτό.

Στο άρθρο 23 του Κανονισμού προβλέπονται περιορισμοί στην ενάσκηση των δικαιωμάτων των υποκειμένων. Πρόκειται για μια εκτενή λίστα περιπτώσεων που τυγχάνει εφαρμογής τόσο στις περιπτώσεις ενάσκησης των δικαιωμάτων των άρθρων 12 επ. του Κανονισμού όσο και στην υποχρέωση ενημέρωσης του άρθρου 34 του Κανονισμού. Με βάση τις επιταγές του άρθρου αυτού, δίδεται η δυνατότητα τόσο στα κράτη μέλη όσο και στην ίδια την ένωση να προχωρά σε θεσμοθέτηση περιορισμών της ενάσκησης των δικαιωμάτων των υποκειμένων. Με τον εφαρμοστικό Ν 4624/2019 προβλέπονται περιορισμοί του δικαιώματος ενημέρωσης στα άρθρα 31 και 32 αυτού, του δικαιώματος πρόσβασης στο άρθρο 33, του δικαιώματος διαγραφής στο άρθρο 34 και του δικαιώματος εναντίωσης στο άρθρο 35²⁷. Απαραίτητο όμως είναι να τονιστεί πως οι εν λόγω περιορισμοί τυγχάνουν εφαρμογής στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ισχύουν κατά το γράμμα και το πνεύμα του Κανονισμού και δεν παραβιάζεται ο πυρήνας των δικαιωμάτων αλλά επιδιώκεται η προστασία ανωτέρου εννόμου αγαθού στα πλαίσια της δημοκρατικής κοινωνίας²⁸.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, κατ' εφαρμογή της αρχής της λογοδοσίας, ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει το βάρος της απόδειξης για κάθε ενέργεια του που σχετίζεται με την ενάσκηση των δικαιωμάτων των υποκειμένων και καθίσταται υπόλογος των πράξεων του ενώπιον των αρμοδίων ελεγκτικών αρχών αλλά και των υποκειμένων. Σε περίπτωση που το αίτημα ενός υποκειμένου ικανοποιηθεί, η διαδικασία ολοκληρώνεται. Αν ωστόσο ο υπεύθυνος επεξεργασίας αρνηθεί αδικαιολόγητα να ανταποκριθεί στο αίτημα, το υποκείμενο των δεδομένων δύναται να προσφύγει

²⁷ Ιωάννη Ιγγλεζάκη «Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων», 3^η έκδοση, εκδοτικός οίκος Andy's publishers, έκδοση 2017, σελίδες 178-185

²⁸ Φερενίκης Παναγοπούλου Κουτνατζή «Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων 679/2016/ΕΕ», εκδοτικός οίκος Σάκκουλα, έκδοση 2017, σελίδα 116

στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, υποβάλλοντας σχετικό αίτημα.

3) Διατήρηση αρχείου δραστηριοτήτων (άρθρο 30 ΓΚΠΔ)

Σύμφωνα με το άρθρο 30 ΓΚΠΔ τόσο ο υπεύθυνος επεξεργασίας όσο και ο εκτελών την επεξεργασία καθώς και οι νόμιμοι εκπρόσωποι τους, καλούνται να διατηρούν αρχείο δραστηριοτήτων σε γραπτή ή/και ηλεκτρονική μορφή το οποίο να σχετίζεται φυσικά με την επεξεργασία των δεδομένων. Η υποχρέωση αυτή δεν ισχύει καθολικά για κάθε περίπτωση αλλά σύμφωνα με την πέμπτη παράγραφο του άρθρου 30 ΓΚΠΔ, «Οι υποχρεώσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 δεν ισχύουν για επιχείρηση ή οργανισμό που απασχολεί λιγότερα από 250 άτομα, εκτός εάν η διενεργούμενη επεξεργασία ενδέχεται να προκαλέσει κίνδυνο για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων, η επεξεργασία δεν είναι περιστασιακή ή περιλαμβάνει ειδικές κατηγορίες δεδομένων κατά το άρθρο 9 παράγραφος 1 ή επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν ποινικές καταδίκες και αδικήματα που αναφέρονται στο άρθρο 10».

Στην πρώτη και τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 30 προβλέπονται τα στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητο να περιλαμβάνονται υποχρεωτικά και κατά το ελάχιστο στο αρχείο δραστηριοτήτων που διατηρεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία αντίστοιχα, συναφής δε αναφορά πραγματοποιείται και στο άρθρο 68 του Ν. 4624/2019. Αναφορικά με τον υπεύθυνο επεξεργασίας, είναι απαραίτητο να εμπεριέχει το όνομα και τα στοιχεία επικοινωνίας του υπευθύνου επεξεργασίας και, κατά περίπτωση, του από κοινού υπευθύνου επεξεργασίας, του εκπροσώπου του υπευθύνου επεξεργασίας και του υπευθύνου προστασίας δεδομένων, τους σκοπούς της επεξεργασίας, περιγραφή των κατηγοριών υποκειμένων των δεδομένων και των κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τις κατηγορίες αποδεκτών στους οποίους πρόκειται να γνωστοποιηθούν ή γνωστοποιήθηκαν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, περιλαμβανομένων των αποδεκτών σε τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς, όπου συντρέχει περίπτωση, τις διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε τρίτη χώρα ή διεθνή οργανισμό, συμπεριλαμβανομένων του προσδιορισμού της εν λόγω τρίτης χώρας ή του διεθνούς οργανισμού και, σε περίπτωση διαβιβάσεων που αναφέρονται στο άρθρο 49 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο, της τεκμηρίωσης των κατάλληλων εγγυήσεων, όπου είναι δυνατό, τις προβλεπόμενες προθεσμίες διαγραφής των διάφορων κατηγοριών δεδομένων, όπου είναι δυνατό, γενική περιγραφή των τεχνικών και οργανωτικών μέτρων ασφάλειας που αναφέρο-

νται στο άρθρο 32 παράγραφος 1²⁹. Στην περίπτωση του εκτελούντος την επεξεργασία, είναι απαραίτητο να εμπεριέχονται το όνομα και τα στοιχεία επικοινωνίας του εκτελούντος ή των εκτελούντων την επεξεργασία και των υπευθύνων επεξεργασίας εκ μέρους των οποίων ενεργεί ο εκτελών και, κατά περίπτωση, του εκπροσώπου του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, καθώς και του υπευθύνου προστασίας δεδομένων, κατηγορίες επεξεργασιών που διεξάγονται εκ μέρους κάθε υπευθύνου επεξεργασίας, όπου συντρέχει περίπτωση, τις διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε τρίτη χώρα ή διεθνή οργανισμό, συμπεριλαμβανομένων του προσδιορισμού της εν λόγω τρίτης χώρας ή του διεθνούς οργανισμού και, σε περίπτωση διαβιβάσεων που αναφέρονται στο άρθρο 49 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο, της τεκμηρίωσης των κατάλληλων εγγυήσεων και όπου είναι δυνατό, γενική περιγραφή των τεχνικών και οργανωτικών μέτρων ασφάλειας που αναφέρονται στο άρθρο 32 παράγραφος 1³⁰.

Όπως είναι φυσικό, η ανωτέρω διάταξη δεν είναι περιοριστική αναφορικά με το περιεχόμενο του αρχείου δραστηριοτήτων. Στο σώμα του άρθρου 30 ΓΚΠΔ προβλέπονται απλώς τα απαραίτητα στοιχεία που είναι απαραίτητο να εμπεριέχονται, γεγονός που συνεπάγεται πως τόσο ο υπεύθυνος όσο και ο εκτελών την επεξεργασία δύνανται να συμπεριλάβουν σε αυτό επιπλέον στοιχεία τα οποία κατά περίπτωση κρίνεται απαραίτητο να ενταχθούν στα πλαίσια της συμμόρφωσης τους με τον Κανονισμό.

Παράλληλα, ορίζεται ως προϋπόθεση το όριο της απασχόλησης 250 ατόμων. Σε περίπτωση που τα άτομα ξεπερνούν αυτόν τον αριθμό, η υποχρέωση αυτή ισχύει ενώ είναι πιθανό να απαιτείται και η τήρηση αρχείου δραστηριοτήτων σε περίπτωση που μια επιχείρηση απασχολεί λιγότερα άτομα. Πέραν των περιπτώσεων που σχετίζονται με δεδομένα των άρθρων 9 και 10 ΓΚΠΔ, δεδομένα για τα οποία ο ΓΚΠΔ τονίζει σε διάφορα σημεία του την ανάγκη πιο εξειδικευμένης διαχείρισης τους, η διάταξη της πέμπτης παράγραφο του άρθρου 30 ΓΚΠΔ κάνει αναφορά σε «μη περιστασιακή επεξεργασία» και σε «επεξεργασία που ενδέχεται να προκαλέσει κίνδυνο για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων». Πρόκειται για περιπτώσεις που συντρέχουν διαζευκτικά και όχι σωρευτικά κατά τη γραμματική ερμηνεία της διάταξης, με αποτέλεσμα μία να αρκεί για να τύχει εφαρμογής η υποχρέωση του άρθρου 30 ΓΚΠΔ.

Ο πρώτος όρος αναφέρεται στις δραστηριότητες της επιχείρησης. Με τον όρο «μη περιστασιακή επεξεργασία» αναφέρεται σε πράξεις επεξεργασίες οι οποίες στη-

²⁹ Άρθρο 30, παράγραφος 1 ΓΚΠΔ

³⁰ Άρθρο 30, παράγραφος 2 ΓΚΠΔ

ρίζονται στη συνήθη λειτουργία μιας επιχείρησης – υπευθύνου επεξεργασίας και σχετίζονται με τη φύση της λειτουργίας αυτής. Συνήθης λειτουργία μιας επιχείρησης είναι η παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται με την φύση των παρεχόμενων υπηρεσιών της και η επεξεργασία δεδομένων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εν λόγω λειτουργίας. Λοιπές ενέργειες που σχετίζονται με την λειτουργία μιας επιχείρησης αλλά όχι με την φύση των παρεχόμενων υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα η τήρηση δεδομένων των υπαλλήλων με σκοπό την πληρωμή των μισθών και την ασφάλισή τους, είναι δυνατό να θεωρηθεί πως δεν θα εντάσσονται στην υποχρέωση τήρησης αρχείου εφόσον φυσικά συντρέχει ο περιορισμός των 250 ατόμων.

Αναφορικά με «επεξεργασία που ενδέχεται να προκαλέσει κίνδυνο για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων», αν και εν πρώτης μοιάζει πολύ γενικός και κρίνεται απαραίτητη η ορθή αναγωγή του στα πραγματικά περιστατικά, είναι απαραίτητο να σταθούμε στον όρο «κίνδυνος». Πράγματι ο ΓΚΠΔ σε διάφορα σημεία του τονίζει πως τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται κατά περίπτωση οφείλουν να είναι ανάλογα του κινδύνου που διατρέχουν τα δεδομένα ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας τους. Έτσι για παράδειγμα ο όρος αυτός εμφανίζεται και στο άρθρο 32 του ΓΚΠΔ που αναλύεται κατωτέρω. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται σε κάθε περίπτωση να βρίσκεται σε θέση, όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα, να αντιλαμβάνεται πιθανό κίνδυνο που μπορεί να προκύψει από την επεξεργασία και να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά σε αυτόν. Η τήρηση δε αρχείου δραστηριοτήτων και η τήρηση εν γένει άλλων μέτρων, για τα οποία αναφορά γίνεται στη συνέχεια, αποτελεί ένα αποτελεσματικό μέτρο προς την επίτευξη της ασφάλειας και την εξάλειψη κάθε μορφής κινδύνου που δύναται να προβλεφθεί.

Είναι πρόδηλο πως η ένταξη επιπλέον στοιχείων πέραν των απαραίτητων σε ένα αρχείο δραστηριοτήτων λειτουργεί προς όφελος και μόνο του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία. Η ορθή εφαρμογή της εν λόγω υποχρέωσης με την ταυτόχρονη ενίσχυση της με περαιτέρω στοιχεία, εξασφαλίζει την ορθή εφαρμογή του ΓΚΠΔ και την ελαχιστοποίηση του κινδύνου που μπορεί να συντρέχει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, λόγω πιθανής επιβολής κυρώσεων. Πρόκειται για μια υποχρέωση ή οποία, σε περίπτωση που εφαρμοστεί σωστά, δύναται να επιτελέσει σημαντικό στοιχείο νομιμότητας των ενεργειών του υπευθύνου επεξεργασίας κατ' εφαρμογή της αρχής της λογοδοσίας καθώς τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε αυτό αφορούν μεγάλο και ουσιώδες μέρος της επεξεργασίας.

Τέλος, απαραίτητο είναι να τονιστεί πως από τις 25/05/2018 και την έναρξη ισχύος του ΓΚΠΔ στην Ελλάδα, δεν υπάρχει κατ' αρχήν υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να γνωστοποιεί – παρέχει το αρχείο δραστηριοτήτων στην Αρχή Προ-

στασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα αλλά υποχρεούται να προβεί στην εν λόγω ενέργεια έπειτα από αίτημα της αρχής, σύμφωνα με την τέταρτη παράγραφο του άρθρου 30 ΓΚΠΔ.

4) Συνεργασία με την αρχή (άρθρο 31 ΓΚΠΔ)

Σύμφωνα με το άρθρο 31 ΓΚΠΔ, «ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία και, κατά περίπτωση, οι εκπρόσωποί τους συνεργάζονται, κατόπιν αιτήματος, με την εποπτική αρχή για την άσκηση των καθηκόντων της». Παράλληλα στα άρθρα 51 επόμενα του ΓΚΠΔ προβλέπεται η ύπαρξη της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, τα καθήκοντα της, ο τρόπος λειτουργίας της και άλλα δομικά στοιχεία και γνωρίσματα της. Ορισμένα από τα καθήκοντα της είναι να παρακολουθεί και επιβάλλει την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού³¹ και να προωθεί την ευαισθητοποίηση των υπευθύνων επεξεργασίας και των εκτελούντων την επεξεργασία σχετικά με τις υποχρεώσεις τους δυνάμει του παρόντος κανονισμού³². Το ίδιο δε προβλέπεται, με πιο περιορισμένο περιεχόμενο, στη διάταξη του άρθρου 66 Ν. 4624/2019.

Στα πλαίσια λοιπόν των εν λόγω καθηκόντων της και με σκοπό την αποφυγή μελλοντικών παραβιάσεων των διατάξεων του ΓΚΠΔ και την ασφάλεια των δεδομένων, θεσπίζεται με το άρθρο 31 ΓΚΠΔ η υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας και του εκτελούντος την επεξεργασία καθώς και του εκπροσώπου τους να συνεργάζονται με την αρχή. Πρόκειται για μια διάταξη που με την πρώτη ματιά ίσως να φαίνεται περιττή λόγω του γεγονότος πως προφανώς τα πρόσωπα αυτά είναι απαραίτητα να συνεργάζονται με την αρχή, μιας και με το πνεύμα του Κανονισμού τονίζεται η ανάγκη προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με κάθε πρόσφορο ανά περίπτωση μέσο. Η εν λόγω αναφερόμενη συνεργασία θεωρείται ως το «ελάχιστο» που δύναται να πράξει ένας υπεύθυνος επεξεργασίας σε κάθε περίπτωση κατά τον προκαταρκτικό έλεγχο.

Παράλληλα όμως η ύπαρξη της εν λόγω διάταξης υπερτονίζει από μόνη της την ανάγκη συνεργασίας των αναφερόμενων προσώπων με την αρχή, ούτως ώστε η τελευταία να εκπληρώσει αποτελεσματικά τα καθήκοντα της. Με τον όρο συνεργασία ουσιαστικά υπονοείται η υποχρεωτική παροχή όλων των απαραίτητων στοιχείων που απαιτούνται ούτως ώστε η αρχή να δύναται να δράσει αποτελεσματικά στα πλαίσια εφαρμογής του ΓΚΠΔ, να διαφυλάξει τα δικαιώματα τόσο των υποκειμένων όσο και

³¹ Άρθρο 57 παράγραφος 1 περίπτωση α' ΓΚΠΔ

³² Άρθρο 57 παράγραφος 1 περίπτωση δ' ΓΚΠΔ

των υπευθύνων ή εκτελούντων την επεξεργασία και να εξασφαλίσει με αυτόν τον τρόπο την ασφάλεια δικαίου.

5) Ασφάλεια επεξεργασίας

Η εξασφάλιση της ασφάλειας των δεδομένων, τόσο κατά το στάδιο της επεξεργασίας όσο και κατά το στάδιο μετέπειτα αποθήκευσης τους για σπουδαίο λόγο, αποτελεί μία από τις πιο κρίσιμες υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας. Στα πλαίσια του κλίματος προστασίας που θεσπίζεται με τον ΓΚΠΔ και κάθε συναφές νομικό κείμενο, η εν λόγω υποχρέωση υπερτονίζεται σε διάφορα σημεία του κανονισμού, με τον τελευταίο να προβαίνει ακόμα και σε προτάσεις μέτρων προστασίας με σκοπό την επίτευξη της όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερης ασφάλειας.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να καθορίσει τα άτομα τα οποία πιθανώς θα προβαίνουν στην επεξεργασία των δεδομένων πέραν αυτού (πάντοτε υπό την διαρκή εποπτεία και έλεγχο του), να είναι ενήμερος και καταλλήλως καταρτισμένος να αντιμετωπίσει τους πιθανούς κινδύνους που μπορεί να ελλοχεύουν, να διαθέτει τα απαραίτητα και ανάλογα με τις ανάγκες μέσα άμυνας έναντι αυτών των κινδύνων, να εξασφαλίζει πως τα μέλη της επιχείρησης του είναι καταλλήλως καταρτισμένα και σε εγρήγορση ούτως ώστε να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες ασφάλειας και να δημιουργήσει εν γένει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη δημιουργία μιας «κουλτούρας ασφάλειας και σεβασμού της ακεραιότητας» των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.³³ Νεότερισμός του Κανονισμού αποτελεί η υιοθέτηση της προσέγγισης με βάση τον πιθανό κίνδυνο (risk based approach), δηλαδή η οριοθέτηση των περιπτώσεων, ανάλογα με το βαθμό διακινδύνευσης των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων και η αντίστοιχη διαβαθμισμένη επιβολή υποχρεώσεων³⁴.

Στο άρθρο 24 ΓΚΠΔ συναντάται για πρώτη φορά η υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να φροντίζει για την ασφάλεια της επεξεργασίας, μέσω της διασφάλισης και της απόδειξης πως η επεξεργασία διενεργείται σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ. Το γεγονός μάλιστα πως αποτελεί την πρώτη πρόβλεψη στο κεφάλαιο IV τμήμα 1 του Κανονισμού που σχετίζεται με τις υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας αποτελεί ακόμα μία απόδειξη για τον πρωταρχικό ρόλο που παίζει η ασφάλεια για τον ΓΚΠΔ.

³³ Ευγενίας Αλεξανδροπούλου – Αιγυπιάδου «Προσωπικά Δεδομένα», εκδοτικός οίκος Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 2016, σελίδα 129

³⁴ Ιωάννη Ιγγλεζάκη «Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων», 3^η έκδοση, εκδοτικός οίκος Andy's publishers, έκδοση 2017, σελίδες 194 επ.

Πρόκειται για μια πρώτη γενική τοποθέτηση του Κανονισμού η οποία όμως με την αναγωγή της στα εκάστοτε πραγματικά περιστατικά μπορεί εύκολα να εξειδικευτεί. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι απαραίτητο να βρίσκεται σε θέση να κατανοεί και να εκτιμά κατάλληλα τα πραγματικά περιστατικά και τους κινδύνους που μπορεί να συνοδεύουν μια πράξη επεξεργασίας και να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα ανάλογα με τη φύση, το πεδίο εφαρμογής, το πλαίσιο και τους σκοπούς της επεξεργασίας, καθώς και τους κινδύνους διαφορετικής πιθανότητας επέλευσης και σοβαρότητας για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων. Καλείται δε στα πλαίσια της αρχής της λογοδοσίας, σε περίπτωση που του ζητηθεί, να αποδείξει ουσιαστικά πως ο ίδιος έλαβε τα προσήκοντα μέτρα ούτως ώστε να επιδιώξει το απαιτούμενο αποτέλεσμα, λαμβάνοντας υπόψη τα ως άνω αναφερόμενα στοιχεία που παρέχονται στην διάταξη του άρθρου 24 ΓΚΠΔ.

Μετάπειτα, στο άρθρο 25 ΓΚΠΔ, πραγματοποιείται αναφορά στα μέτρα τα οποία καλείται να λαμβάνει ο υπεύθυνος επεξεργασίας σε κάθε στάδιο της επεξεργασίας, ακόμα και προπαρασκευαστικά, προκειμένου να επιτύχει τον στόχο της ασφάλειας των δεδομένων. Πρόκειται για τις μεθόδους προστασίας των δεδομένων που είναι απαραίτητο να ακολουθούνται ήδη «από τον σχεδιασμό»³⁵ και «εξ ορισμού»³⁶.

Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 25 ΓΚΠΔ που αναφέρεται στην προστασία «από τον σχεδιασμό», «Λαμβάνοντας υπόψη τις τελευταίες εξελίξεις, το κόστος εφαρμογής και τη φύση, το πεδίο εφαρμογής, το πλαίσιο και τους σκοπούς της επεξεργασίας, καθώς και τους κινδύνους διαφορετικής πιθανότητας επέλευσης και σοβαρότητας για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων από την επεξεργασία, ο υπεύθυνος επεξεργασίας εφαρμόζει αποτελεσματικά, τόσο κατά τη στιγμή του καθορισμού των μέσων επεξεργασίας όσο και κατά τη στιγμή της επεξεργασίας, κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, όπως η ψευδωνυμοποίηση, σχεδιασμένα για την εφαρμογή αρχών προστασίας των δεδομένων, όπως η ελαχιστοποίηση των δεδομένων, και την ενσωμάτωση των απαραίτητων εγγυήσεων στην επεξεργασία κατά τρόπο ώστε να πληρούνται οι απαιτήσεις του παρόντος κανονισμού και να προστατεύονται τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων».

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας, τόσο κατά την σχεδίαση και επιλογή του σκοπού και των μέσων επεξεργασίας (προπαρασκευαστικό στάδιο) όσο και κατά την διενέργεια της επεξεργασίας καλείται να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα και εγγυήσεις προκειμένου να επιτυγχάνεται ο επιδιωκόμενος σκοπός, ήτοι να υλοποιούνται οι αρχές

³⁵ By design ο όρος στην αγγλική γλώσσα

³⁶ By default, ο όρος στην αγγλική γλώσσα

προστασίας των δεδομένων αποτελεσματικά. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να έχει επίγνωση των αρμοδιοτήτων του, να γνωρίζει βασικά μέρη του Κανονισμού όπως είναι αυτά των αρχών και των δικαιωμάτων για παράδειγμα, και να είναι να θέση, με βάση της αρχής της λογοδοσίας, να αποδεικνύει σε κάθε σημείο πως τόσο οι αρχές όσο και τα δικαιώματα των υποκειμένων τηρούνται και εφαρμόζονται.

Με τον όρο κατάλληλα φυσικά υπονοούνται τα προσήκοντα με βάση τις συναλλαγές. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα που αντιστοιχούν στην εκάστοτε πράξη επεξεργασίας, ανάλογα με την φύση, τον σκοπό, το πλαίσιο και το πεδίο εφαρμογής της. Πέραν της ψευδωνυμοποίησης στην οποία γίνεται αναφορά στο σώμα του ΓΚΠΔ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων με τις υπ' αριθμόν 4/2019 κατευθυντήριες γραμμές του αναφέρθηκε και σε άλλα μέσα, χωρίς να περιορίζεται σε αυτά υλικοτεχνικής φύσεως. Πέραν της λήψης μέτρων όπως η μέθοδοι αποθήκευσης και εντοπισμού κακόβουλων ενεργειών, υπερτόνισε την ανάγκη δημιουργίας ενός κλίματος όπου τα υποκείμενα ελεύθερα θα δύναται να ασκούν τα δικαιώματά τους, όπως αυτά της ενημέρωσης και της εναντίωσης, ενώ παράλληλα με φροντίδα του υπευθύνου επεξεργασίας θα δημιουργείται κουλτούρα «υγιεινής στον κυβερνοχώρο»³⁷, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το Συμβούλιο, στο εσωτερικό μιας επιχείρησης μέσω της εκπαίδευσης και κατάρτισης του προσωπικού.

Επιπρόσθετα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται με βάση το άρθρο 25 να λαμβάνει υπόψη ορισμένους παράγοντες κατά τον σχεδιασμό – καθορισμό του σκοπού και των μέσων επεξεργασίας, ένας εκ των είναι οι «τελευταίες εξελίξεις». Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να είναι κατάλληλα ενημερωμένος για τις τρέχουσες τεχνολογικές εξελίξεις τόσο από άποψη μέσων ασφαλείας όσο και από πλευράς πιθανών κινδύνων και, λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα δεδομένα, να χαράσσει την κατάλληλη πολιτική επεξεργασίας που θα οδηγήσει με ασφάλεια στην αποφυγή ατυχημάτων. Σε διάφορα σημεία ο Κανονισμός και το Συμβούλιο έχουν υπερτονίσει την ανάγκη κατάλληλης κατάρτισης και εγρήγορσης των υπευθύνων επεξεργασίας και των εκπροσώπων τους και ο όρος «τελευταίες εξελίξεις» αποτελεί μία έμμεση υπόδειξη ως προς αυτό. Η ανάγκη ανάληψης των απαραίτητων τεχνολογικών και οργανωτικών ανά περίπτωση είναι υψίστης σημασίας υποχρέωση που συνδέεται άρρηκτα με τον σκοπό της ασφαλείας των δεδομένων και πιθανή ολιγωρία από πλευράς υπευθύνου επεξεργασίας είναι πιθανό να συνεπάγεται και παραβίαση του ΓΚΠΔ.

Άλλος παράγοντας που εξετάζεται είναι αυτό των πιθανών κινδύνων που μπο-

³⁷ 4/2019 κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων, σελίδα 7

ρεί να προκύψουν. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι απαραίτητο να βρίσκεται σε εγρήγορση και να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα που απαιτούνται για την αντιμετώπιση ενός πιθανού κινδύνου το συντομότερο δυνατό. Οι κίνδυνοι αυτοί μπορεί να σχετίζονται τόσο με εξωγενείς παράγοντες (για παράδειγμα μια κακόβουλη ενέργεια τρίτου) όσο και με κάποια πιθανή αμέλεια ή σφάλμα από πλευράς υπευθύνου επεξεργασίας ή κάποιου εκπροσώπου του κατά την επεξεργασία. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να είναι σε θέση να αντιλαμβάνεται και να προβλέψει κατά το ανθρωπίνως δυνατό τους κινδύνους που ελλοχεύουν, ιδιαίτερα αυτούς που είναι πιθανό να προέρχονται από το εσωτερικό του, να ενημερώνει τους εκπροσώπους του και να τους καθοδηγεί κατάλληλα ούτως ώστε να αποφεύγονται τα ατυχήματα και με τον τρόπο αυτό να επιτυγχάνεται η αποκαλούμενη από το Συμβούλιο «υγιεινή στον κυβερνοχώρο».

Πέραν της αναφοράς στην προστασία «από τον σχεδιασμό», στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου 25 γίνεται αναφορά και στην προστασία «εξ' ορισμού». Σύμφωνα με την διάταξη της παραγράφου, «Ο υπεύθυνος επεξεργασίας εφαρμόζει κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για να διασφαλίζει ότι, εξ ορισμού, υφίστανται επεξεργασία μόνο τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που είναι απαραίτητα για τον εκάστοτε σκοπό της επεξεργασίας. Αυτή η υποχρέωση ισχύει για το εύρος των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται, τον βαθμό της επεξεργασίας τους, την περίοδο αποθήκευσης και την προσβασιμότητά τους. Ειδικότερα, τα εν λόγω μέτρα διασφαλίζουν ότι, εξ ορισμού, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν καθίστανται προσβάσιμα χωρίς την παρέμβαση του φυσικού προσώπου σε αόριστο αριθμό φυσικών προσώπων».

Εν προκειμένω, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να επιλέγει και να λογοδοτεί σχετικά με την εφαρμογή των εξ ορισμού ρυθμίσεων και επιλογών επεξεργασίας με τρόπο ώστε να διενεργείται εξ ορισμού μόνο η επεξεργασία που είναι αυστηρά αναγκαία για την επίτευξη του καθορισμένου νόμιμου σκοπού³⁸. Καλείται να καθορίζει εκ των προτέρων για ποιους συγκεκριμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς συλλέγονται και υποβάλλονται σε επεξεργασία τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα με τον τρόπο αυτό καθώς και να εξασφαλίζει στα πλαίσια των αρχών της αναγκαιότητας και περιορισμού της αποθήκευσης πως η χρήση των εν λόγω τεχνικών μέσων είναι η απολύτως αναγκαία για τον εν λόγω σκοπό, πως τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται είναι τα απολύτως απαραίτητα και πως πιθανή αποθήκευση της θα πραγματοποιηθεί με σκοπό την επίτευξη του σκοπού της επεξεργασίας.

³⁸ 4/2019 κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων, σελίδα 13

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται κατά την χάραξη του σκοπού και των μέσων επεξεργασίας να λαμβάνει υπόψη και τα δεδομένα που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν όσον αφορά την φύση τους, τον όγκο τους και τις επιμέρους κατηγορίες τους σε συνδυασμό με την επεξεργασία. Έχοντας πλήρη και ορθή επίγνωση των εν λόγω χαρακτηριστικών, ως οφείλει, καλείται να προβαίνει στην επεξεργασία των απολύτως απαραίτητων δεδομένων για τον επιδιωκόμενο στόχο και να περιορίζεται στις απολύτως απαραίτητες ενέργειες επεξεργασίας πάνω σε αυτά. Παράλληλα, καλείται να διατηρεί – αποθηκεύει τα δεδομένα αυτά μόνο σε περίπτωση που η αποθήκευση είναι αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού της επεξεργασίας και να παρέχει πρόσβαση σε αυτά στα απολύτως απαραίτητα για την επίτευξη του σκοπού άτομα, εφόσον πρώτα ενημερωθεί το υποκείμενο ως προς αυτό και δύναται να εναντιωθεί όπου αυτό το κρίνει απαραίτητο.

Τέλος, στο άρθρο 32 ΓΚΠΔ προβλέπεται η υποχρέωση τόσο του υπευθύνου επεξεργασίας και του εκτελούντος την επεξεργασία να εφαρμόζουν κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να διασφαλίζεται το κατάλληλο επίπεδο ασφάλειας έναντι των κινδύνων που μπορεί να επιφυλάσσει η επεξεργασία των δεδομένων. Εκ νέου προβλέπεται πως τα μέτρα αυτά είναι απαραίτητα να είναι τα προσήκοντα με βάση τις τελευταίες εξελίξεις, το κόστος εφαρμογής και τη φύση, το πεδίο εφαρμογής, το πλαίσιο και τους σκοπούς της επεξεργασίας, καθώς και τους κινδύνους διαφορετικής πιθανότητας επέλευσης και σοβαρότητας για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων.

Με την εν λόγω διάταξη κατ' αρχήν δίνεται η ελευθερία στους υπευθύνους επεξεργασίας να επιλέγουν εκείνοι τα μέσα που θα εξασφαλίζουν την ασφάλεια της επεξεργασίας, δίνοντας παράλληλα στις παραγράφους 2 έως 4 συγκεκριμένα στοιχεία και ορισμένες επιταγές οι οποίες δύναται να συμβάλουν ως προς τον σκοπό της ασφάλειας. Είναι προφανές πως πρόκειται για επιλογές οι οποίες κρίνονται εκ του αποτελέσματος και σε πιθανή διατάραξη της επιδιωκόμενης ασφάλειας, θα αναζητηθεί κατά πόσο τα μέσα που αξιοποιήθηκαν ήταν τα προσήκοντα, μεταθέτοντας το βάρος επιλογής των καταλλήλων μέσων στον υπεύθυνο επεξεργασίας.

Παρ' όλα αυτά όμως ο ΓΚΠΔ προχωρά περαιτέρω στο θέμα της ασφάλειας και προβαίνει στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 32 του σε ορισμένες προτάσεις ενδειγμένων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων. Πρόκειται για αυτά της ψευδωνυμοποίησης και της κρυπτογράφησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, της δυνατότητας διασφάλισης της εμπιστευτικότητας, της ακεραιότητας, της διαθεσιμότητας και της αξιοπιστίας των συστημάτων και των υπηρεσιών επεξεργασίας σε συνεχή βάση, της δυνατότητας αποκατάστασης της διαθεσιμότητας και της πρόσβασης σε δεδομέ-

να προσωπικού χαρακτήρα σε εύθετο χρόνο σε περίπτωση φυσικού ή τεχνικού συμβάντος και της διαδικασίας για την τακτική δοκιμή, και της εκτίμησης και αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των τεχνικών και των οργανωτικών μέτρων. Παράλληλα δε, στην τρίτη παράγραφο του άρθρου 62 του εφαρμοστικού Ν. 4624/2019, ο Έλληνας νομοθέτης αναφέρεται στις κατευθύνσεις που είναι απαραίτητο να έχουν τα μέτρα ασφαλείας που λαμβάνει ο υπεύθυνος επεξεργασίας σε σχέση με την αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένου, προκειμένου να εξασφαλιστεί η προστασία των δεδομένων.

Επιλογικά, οι διατάξεις που αναφέρονται στην ασφάλεια εκ πρώτης όψεως μπορεί να φαντάζουν γενικές αλλά στην πράξη, στα πλαίσια εφαρμογής της αρχής της λογοδοσίας και με βάση την ορθή αναγωγή τους στα πραγματικά περιστατικά, την εκτίμηση των επίμαχων συνθηκών και την πρόβλεψη πιθανών κινδύνων, προερχόμενων είτε εκτός είτε εντός μιας οντότητας, περιορίζουν συνήθως κατά πολύ τα στοιχεία και τα μέσα που αντιστοιχούν ανά περίπτωση και δείχνουν με ασφάλεια την εφαρμογή της ορθής πολιτικής ασφαλείας. Παράλληλα, υπερτονίζεται σε όλα τα σημεία η διαρκής ανάγκη για έλεγχο και όπου απαιτείται αναθεώρηση των πρακτικών που ακολουθούνται από πλευράς υπευθύνου επεξεργασίας, η εφαρμογή κωδίκων δεοντολογίας και εν γένει η διαρκής εγρήγορση αυτού προκειμένου να αποφεύγονται πιθανά «ατυχήματα».

6) Δράση σε περίπτωση απώλειας δεδομένων (άρθρο 33 επ. ΓΚΠΔ)

Η απώλεια δεδομένων, οφειλόμενη είτε σε κακόβουλη ενέργεια τρίτου είτε σε αμέλεια οποιασδήποτε μορφής στο εσωτερικό μιας οντότητας, αποτελεί το δυσχερέστερο γεγονός που προβλέπεται στον κανονισμό καθώς συνεπάγεται την καταστροφή του κανονισμού σε περίπτωση αμέλειας και την προσβολή της προστασίας των δεδομένων και των δικαιωμάτων των υποκειμένων. Στα άρθρα 33 και 34 ΓΚΠΔ προβλέπονται οι ενέργειες τις οποίες καλείται να ακολουθήσει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ενώπιον της αρχής προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των υποκειμένων των δεδομένων προκειμένου να περιοριστούν όσο το περισσότερο δυνατό οι απώλειες.

Κατ' αρχήν, σύμφωνα με την περίπτωση 12 του άρθρου 4 ΓΚΠΔ, «παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» καλείται η παραβίαση της ασφαλείας που οδηγεί σε τυχαία ή παράνομη καταστροφή, απώλεια, μεταβολή, άνευ άδειας κοινολόγηση ή πρόσβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που διαβιβάστηκαν, αποθηκεύτηκαν ή υποβλήθηκαν κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία. Στη γνωμοδότησή της 03/2014 σχετικά με τη γνωστοποίηση παραβιάσεων προσωπικών δεδομένων, η ΟΕ29 εξήγη-

σε ότι οι παραβιάσεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σύμφωνα με τις ακόλουθες τρεις ευρέως γνωστές αρχές ασφάλειας πληροφοριών: «παραβίαση απορρήτου» όταν υπάρχει μη εξουσιοδοτημένη ή τυχαία αποκάλυψη δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή μη εξουσιοδοτημένη ή τυχαία πρόσβαση σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, «παραβίαση ακεραιότητας» όταν υπάρχει μη εξουσιοδοτημένη ή τυχαία αλλοίωση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ή «παραβίαση διαθεσιμότητας» όταν υπάρχει τυχαία ή μη εξουσιοδοτημένη απώλεια πρόσβασης σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή τυχαία ή μη εξουσιοδοτημένη καταστροφή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα³⁹.

Σύμφωνα με το άρθρο 33 ΓΚΠΔ, ο υπεύθυνος επεξεργασίας γνωστοποιεί αμελλητί και, αν είναι δυνατό, εντός 72 ωρών από τη στιγμή που αποκτά γνώση του γεγονότος την παραβίαση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην εποπτική αρχή που είναι αρμόδια σύμφωνα με το άρθρο 55, εκτός εάν η παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν ενδέχεται να προκαλέσει κίνδυνο για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων. Όταν η γνωστοποίηση στην εποπτική αρχή δεν πραγματοποιείται εντός 72 ωρών, συνοδεύεται από αιτιολόγηση για την καθυστέρηση. Παράλληλα, ο εκτελών την επεξεργασία ενημερώνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας αμελλητί, μόλις αντιληφθεί παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Σε περίπτωση που και εφόσον δεν είναι δυνατόν να παρασχεθούν οι πληροφορίες ταυτόχρονα, μπορούν να παρέχονται σταδιακά χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας τεκμηριώνει κάθε παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που συνίστανται στα πραγματικά περιστατικά που αφορούν την παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τις συνέπειες και τα ληφθέντα διορθωτικά μέτρα. Η εν λόγω τεκμηρίωση επιτρέπει στην εποπτική αρχή να επαληθεύει τη συμμόρφωση προς το παρόν άρθρο.

Το κρισιμότερο στοιχείο σε περίπτωση συμβάντος παραβίασης είναι το γνωστικό. Εν πρώτης όψεως είναι δυνατό να θεωρηθεί πως γνώση για το επίμαχο συμβάν επέρχεται στον υπεύθυνο επεξεργασίας όταν ο ίδιος αντιλαμβάνεται το γεγονός και είναι απολύτως βέβαιος πως πρόκειται για παραβίαση. Το πνεύμα του ΓΚΠΔ όμως αναφορικά με την ασφάλεια των δεδομένων είναι δυνατό να μας οδηγήσει και σε περαιτέρω θεώρηση του όρου γνώση.

Πράγματι, όσον αφορά την ασφάλεια των δεδομένων, όπως αναλύθηκε και ανωτέρω, σε πολλά σημεία του ο κανονισμός επαναλαμβάνει την λήψη των απαραί-

³⁹ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη γνωστοποίηση παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του κανονισμού 2016/679, 06/02/2018, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων, σελίδα 8

τητων οργανωτικών και τεχνικών μέσων σε κάθε στάδιο της επεξεργασίας ούτως ώστε, εκτός των άλλων, να δύναται ο υπεύθυνος επεξεργασίας να αντιλαμβάνεται και να αντιμετωπίζει εγκαίρως πιθανούς κινδύνους. Συνδυάζοντας το γεγονός αυτό με την πρόβλεψη του άρθρου 33 για «γνωστοποίηση αμελλητί» της παραβίασης δημιουργεί ευλόγως την πεποίθηση επίμαχο σημείο γνώσης του συμβάντος δεν είναι αυτό στο οποίο εν τέλει ο υπεύθυνος επεξεργασίας αντιλαμβάνεται την παραβίαση αλλά αυτό στο οποίο θα ήταν σε θέση να την αντιληφθεί, εφόσον είχε λάβει τα προσήκοντα κατά περίπτωση μέτρα ασφάλειας, με βάση πάντοτε τις επίμαχες περιστάσεις.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει υποχρέωση να αναλαμβάνει δράση βάσει οποιασδήποτε αρχικής ειδοποίησης και να διαπιστώνει εάν έχει όντως σημειωθεί παραβίαση. Στις κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη γνωστοποίηση παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του κανονισμού 2016/679 που εκδόθηκαν από την ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων προβλέπεται η δυνατότητα από πλευράς υπευθύνου επεξεργασίας διενέργειας «προκαταρκτικής έρευνας» προκειμένου να επιβεβαιωθεί σε πρώτο βαθμό η πιθανότητα ύπαρξης συμβάντος παραβίασης. Η εν λόγω έρευνα είναι απαραίτητο να ολοκληρώνεται σύντομα και να διαρκεί περισσότερο μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις⁴⁰. Ωστόσο, μόλις ο υπεύθυνος επεξεργασίας διαπιστώσει με εύλογο βαθμό βεβαιότητας ότι έχει σημειωθεί παραβίαση, οφείλει να το γνωστοποιήσει στην εποπτική αρχή αμελλητί και το αργότερο εντός 72 ωρών, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 33.

Σύμφωνα με την τρίτη παράγραφο του άρθρου 33 ΓΚΠΔ, «Η γνωστοποίηση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 κατ' ελάχιστο: α) περιγράφει τη φύση της παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένων, όπου είναι δυνατό, των κατηγοριών και του κατά προσέγγιση αριθμού των επηρεαζόμενων υποκειμένων των δεδομένων, καθώς και των κατηγοριών και του κατά προσέγγιση αριθμού των επηρεαζόμενων αρχείων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, β) ανακοινώνει το όνομα και τα στοιχεία επικοινωνίας του υπευθύνου προστασίας δεδομένων ή άλλου σημείου επικοινωνίας από το οποίο μπορούν να ληφθούν περισσότερες πληροφορίες, γ) περιγράφει τις ενδεχόμενες συνέπειες της παραβίασης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και δ) περιγράφει τα ληφθέντα ή τα προτεινόμενα προς λήψη μέτρα από τον υπεύθυνο επεξεργασίας για την αντιμετώπιση της παραβίασης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και, όπου ενδείκνυται, μέτρα για την άμβλυση ενδεχόμενων δυσμενών συνεπειών της.

⁴⁰ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη γνωστοποίηση παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του κανονισμού 2016/679, 06/02/2018, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων, σελίδα 13

Όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμες ακριβείς πληροφορίες (π.χ., ο ακριβής αριθμός υποκειμένων των δεδομένων που επηρεάζεται), αυτό δεν θα πρέπει να συνιστά εμπόδιο στην έγκαιρη γνωστοποίηση της παραβίασης. Ο ΓΚΠΔ επιτρέπει να γίνονται κατά προσέγγιση εκτιμήσεις ως προς τον αριθμό των επηρεαζόμενων προσώπων και τον αριθμό των σχετικών αρχείων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Επιπρόσθετα δε, η διάταξη της τρίτης παραγράφου δεν είναι περιοριστική, γεγονός που συνεπάγεται πως ο υπεύθυνος επεξεργασίας δύναται να θέσει στη διάθεση της αρχής περαιτέρω στοιχεία – δεδομένα που μπορεί με βάση τις περιστάσεις να απαιτούνται κατά περίπτωση.

Παράλληλα στην τέταρτη παράγραφο του άρθρου 33 προβλέπεται η γνωστοποίηση σε στάδια χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Όπως είναι προφανές, από την φύση ενός συμβάντος είναι πιθανό να είναι αδύνατο να εκτιμηθεί η έκταση του, η φύση του ή ακόμα και η πραγματική ύπαρξη του αμέσως. Ένας επιμελής υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να ενημερώσει την αρχή αμελλητί, γεγονός που είναι πιθανό να οδηγήσει και σε ελλείψεις της ενημέρωσης, λόγω πιθανώς και μεταγενέστερης εκτενέστερης έρευνας. Η διάταξη αυτή δίνει τη δυνατότητα στον υπεύθυνο επεξεργασίας να ανταποκριθεί κατά το ανθρωπίνως δυνατό από άποψη ταχύτητας στην υποχρέωση ενημέρωσης της αρχής, έστω και τυπικά, και μετέπειτα να διεξάγει δική του προκαταρκτική έρευνα, σε συνεργασία ίσως και με την αρχή, προκειμένου να αντιληφθεί την έκταση της ζημίας, την φύση της παραβίασης και γενικά όλα τα στοιχεία που συνοδεύουν την υπό εξέταση κακόβουλη ενέργεια.

Είναι απαραίτητο δε να αναφερθεί πως σύμφωνα με τα άρθρα 55 και 56 ΓΚΠΔ, αρμόδια αρχή στην οποία καλείται να απευθυνθεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι αυτή της κύριας ή της μόνης εγκατάστασης του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία.

Η υποχρέωση γνωστοποίησης του άρθρου 33 ΓΚΠΔ αίρεται σύμφωνα με το άρθρο αυτό όταν η παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν ενδέχεται να προκαλέσει κίνδυνο για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων. Πρόκειται για περιπτώσεις όπου για παράδειγμα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν καταστεί ουσιαστικά ακατάληπτα για πρόσωπα που δεν διαθέτουν άδεια πρόσβασης. Σε κάθε περίπτωση πάντως είναι απαραίτητο να εξετάζεται το βάρος της ζημίας που μπορεί να προκληθεί στο μέλλον και στα πλαίσια και της υποχρέωσης του άρθρου 31 ΓΚΠΔ, ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να συνεργάζεται με την αρχή και σε τέτοιες περιπτώσεις προς εξασφάλιση της ασφάλειας των δεδομένων.

Πέραν της γνωστοποίησης του άρθρου 33, προβλέπεται και η γνωστοποίηση του υποκειμένου των δεδομένων στο άρθρο 34 ΓΚΠΔ. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, «Όταν η παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ενδέχεται να θέσει σε υψηλό κίνδυνο τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ανακοινώνει αμελλητί την παραβίαση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο υποκείμενο των δεδομένων. Στην ανακοίνωση στο υποκείμενο των δεδομένων η οποία αναφέρεται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου περιγράφεται με σαφήνεια η φύση της παραβίασης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και περιέχονται τουλάχιστον οι πληροφορίες και τα μέτρα που αναφέρονται στο άρθρο 33 παράγραφος 3 στοιχεία β), γ) και δ)».

Υψίστης σημασίας στην περίπτωση γνωστοποίησης της παραβίασης στο υποκείμενο των δεδομένων αποτελεί η φράση «υψηλό κίνδυνο τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων». Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, ο εν λόγω υψηλός κίνδυνος μπορεί να περιλαμβάνει απώλεια του ελέγχου επί των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τους, περιορισμό των δικαιωμάτων τους, διακρίσεις, κατάχρηση ή υποκλοπή ταυτότητας, οικονομική απώλεια, παράνομη άρση της ψευδωνυμοποίησης, βλάβη της φήμης και απώλεια της εμπιστευτικότητας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που προστατεύονται από επαγγελματικό απόρρητο. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει οποιοδήποτε άλλο σημαντικό οικονομικό ή κοινωνικό μειονέκτημα γι' αυτά τα πρόσωπα⁴¹ και εν γένει προσβολή των δικαιωμάτων προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής. Ενδέχεται όμως ο όρος κίνδυνος να συμπεριλαμβάνει και άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως την ελευθερία του λόγου, την ελευθερία της σκέψης, την ελευθερία κυκλοφορίας, την απαγόρευση των διακρίσεων, το δικαίωμα στην ελευθερία, την ελευθερία συνειδήσεως και θρησκείας.

Παράλληλα, στις κατευθυντήριες γραμμές γίνεται αναφορά και στον τρόπο και τη φύση της επικοινωνίας του υπευθύνου επεξεργασίας με το υποκείμενο των δεδομένων. Η ανακοίνωση της παραβίασης είναι απαραίτητο να καταστεί σαφής και διαφανής στο υποκείμενο και ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να την πράξει με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε να μην αποκρύπτεται ή να δημιουργούνται παρερμηνείες. Είναι απαραίτητο η ανακοίνωση να πραγματοποιείται με τρόπο κατανοητό προς το υποκείμενο με τη χρήση γλώσσας που το ίδιο αποδεδειγμένα κατανοεί σε υψηλό επίπεδο ή τη γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε κατά την προηγούμενη συνήθη επικοινωνία του υπευθύνου με αυτό.

Ταυτόχρονα, οι ανακοινώσεις αυτές στα υποκείμενα των δεδομένων θα πρέπει

⁴¹ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη γνωστοποίηση παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του κανονισμού 2016/679, 06/02/2018, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων, σελίδα 10

να πραγματοποιούνται το συντομότερο δυνατόν, σε στενή συνεργασία με την ελεγκτική αρχή, τηρώντας την καθοδήγηση που παρέχεται από αυτήν ή άλλες σχετικές αρχές, όπως αρχές επιβολής του νόμου⁴². Σύμφωνα δε με την τελευταία παράγραφο του άρθρου 34 ΓΚΠΔ, «Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν έχει ήδη ανακοινώσει την παραβίαση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο υποκείμενο των δεδομένων, η εποπτική αρχή μπορεί, έχοντας εξετάσει την πιθανότητα επέλευσης υψηλού κινδύνου από την παραβίαση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, να του ζητήσει να το πράξει ή μπορεί να αποφασίσει ότι πληρούται οποιαδήποτε από τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 3».

Σύμφωνα με την Τρίτη παράγραφο του άρθρου 34 ΓΚΠΔ, «Η ανακοίνωση στο υποκείμενο των δεδομένων η οποία αναφέρεται στην παράγραφο 1 δεν απαιτείται, εάν πληρείται οποιαδήποτε από τις ακόλουθες προϋποθέσεις: α) ο υπεύθυνος επεξεργασίας εφάρμοσε κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προστασίας, και τα μέτρα αυτά εφαρμόστηκαν στα επηρεαζόμενα από την παραβίαση δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, κυρίως μέτρα που καθιστούν μη κατανοητά τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σε όσους δεν διαθέτουν άδεια πρόσβασης σε αυτά, όπως η κρυπτογράφηση, β) ο υπεύθυνος επεξεργασίας έλαβε στη συνέχεια μέτρα που διασφαλίζουν ότι δεν είναι πλέον πιθανό να προκύψει ο αναφερόμενος στην παράγραφο 1 υψηλός κίνδυνος για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των υποκειμένων των δεδομένων, γ) προϋποθέτει δυσανάλογες προσπάθειες. Στην περίπτωση αυτή, γίνεται αντ' αυτής δημόσια ανακοίνωση ή υπάρχει παρόμοιο μέτρο με το οποίο τα υποκείμενα των δεδομένων ενημερώνονται με εξίσου αποτελεσματικό τρόπο. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας σε κάθε περίπτωση διατηρεί το βάρος της απόδειξης με βάση την αρχή της λογοδοσίας προκειμένου να αποδείξει πως συντρέχει ένας από τους ως άνω αναφερόμενους λόγους.

Σε περίπτωση δε ύπαρξης από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας, η ομάδα εργασίας συνιστά οι συμβατικές ρυθμίσεις μεταξύ των από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας να περιλαμβάνουν διατάξεις που να καθορίζουν ποιος υπεύθυνος επεξεργασίας θα φέρει την ευθύνη για τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις γνωστοποίησης παραβιάσεων του ΓΚΠΔ⁴³.

Σε κάθε περίπτωση αμφοτέρων των υποχρεώσεων γνωστοποίησης, η αρχή προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διατηρεί το δικαίωμα να εξετάζει το

⁴² Απολογική σκέψη 86 ΓΚΠΔ

⁴³ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη γνωστοποίηση παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του κανονισμού 2016/679, 06/02/2018, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων, σελίδα 15

βάσιμο και νόμιμο των ενεργειών των υπευθύνων επεξεργασίας και, όπου αυτό κρίνεται εφικτό, να προβαίνει στις προβλεπόμενες από τον Κανονισμό κυρώσεις.

Επιλογικά, είναι απαραίτητο να τονιστεί πως ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να έχει σχεδιάσει εσωτερικές διαδικασίες μέσω των οποίων θα είναι δυνατός ο εντοπισμός και η αντιμετώπιση μιας παραβίασης, σύμφωνα με τις επιταγές των κανόνων περί της ασφάλειας. Στις ως άνω αναφερόμενες κατευθυντήριες γραμμές, γίνεται αναφορά σε ορισμένα πρακτικά βήματα με στόχο να θεσπιστούν κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή μιας παραβίασης, την αντίδραση σ' αυτήν και την αντιμετώπισή της. Σύμφωνα λοιπόν με την ομάδα εργασίας, οι πληροφορίες σχετικά με όλα τα περιστατικά που αφορούν την ασφάλεια θα πρέπει να υποβάλλονται στο αρμόδιο πρόσωπο ή στα αρμόδια πρόσωπα που είναι επιφορτισμένα με την αντιμετώπιση περιστατικών, την εξακρίβωση της ύπαρξης παραβίασης και την αξιολόγηση του κινδύνου. Στη συνέχεια, θα πρέπει να αξιολογούνται οι κίνδυνοι για τα πρόσωπα οι οποίοι απορρέουν από την παραβίαση (πιθανότητα μηδενικού κινδύνου, κίνδυνος ή υψηλός κίνδυνος) και να ενημερώνονται τα αρμόδια τμήματα του οργανισμού. Εφόσον απαιτείται, θα πρέπει να γίνει γνωστοποίηση στην εποπτική αρχή και, πιθανώς, ανακοίνωση της παραβίασης στα επηρεαζόμενα πρόσωπα. Παράλληλα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να ενεργεί ώστε να περιορίζει και να θεραπεύει την παραβίαση και η παραβίαση θα πρέπει να τεκμηριώνεται καθώς εξελίσσεται⁴⁴.

7) Ορισμός υπευθύνου προστασίας δεδομένων

Στα άρθρα 37 επόμενα ΓΚΠΔ προβλέπεται η ύπαρξη ενός παράγοντα πρωτοεπίσρακτου με τον εν λόγω κανονισμό, αυτού του υπευθύνου προστασίας δεδομένων («data protection officer»). Πρόκειται για πρόσωπο που κατέχει συμβουλευτικό ρόλο στα πλαίσια μιας οντότητας, εκτελεί τα καθήκοντα του με βάση τις επιταγές του κανονισμού και λογοδοτεί προς τον υπεύθυνο επεξεργασίας, τον συμβουλεύει αναφορικά με τα μέτρα που οφείλει μια οντότητα να λαμβάνει προς εφαρμογή του κανονισμού και δεν φέρει ουδεμία ευθύνη προς τρίτους για τις πράξεις του. Η σχέση του με την οντότητα είναι συμβατική και ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται με βάση την τελευταία παράγραφο του άρθρου 37 να δημοσιεύει τα στοιχεία επικοινωνίας του υπευθύνου προστασίας δεδομένων και να τα ανακοινώνει στην εποπτική αρχή.

Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 37 ΓΚΠΔ, «ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία ορίζουν υπεύθυνο προστασίας δεδομένων

⁴⁴ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη γνωστοποίηση παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του κανονισμού 2016/679, 06/02/2018, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων, σελίδες 14-15

σε κάθε περίπτωση στην οποία: α) η επεξεργασία διενεργείται από δημόσια αρχή ή φορέα, εκτός από δικαστήρια που ενεργούν στο πλαίσιο της δικαστικής τους ιδιότητας, β) οι βασικές δραστηριότητες του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία συνιστούν πράξεις επεξεργασίας οι οποίες, λόγω της φύσης, του πεδίου εφαρμογής και/ή των σκοπών τους, απαιτούν τακτική και συστηματική παρακολούθηση των υποκειμένων των δεδομένων σε μεγάλη κλίμακα, ή γ) οι βασικές δραστηριότητες του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία συνιστούν μεγάλης κλίμακας επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων κατά το άρθρο 9 ή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν ποινικές καταδίκες και αδικήματα που αναφέρονται στο άρθρο 10». Παράλληλα, ότι το δίκαιο της Ένωσης ή των κρατών μελών είναι δυνατόν να επιβάλλει, τον υποχρεωτικό ορισμό υπευθύνου προστασίας δεδομένων και σε άλλες περιπτώσεις. Πρόκειται σε κάθε περίπτωση για προϋποθέσεις που ισχύουν διαζευκτικά, με αποτέλεσμα να αρκεί η πλήρωση μίας εξ αυτών.

Αναφορικά με την όρο «δημόσια αρχή ή φορέας», κατ' αρχήν ορισμός στον ΓΚΠΔ δεν παρέχεται. Για τον λόγο αυτό η ομάδα του άρθρου 29 με τις κατευθυντήριες γραμμές που εξέδωσε σχετικά με τους υπεύθυνους προστασίας δεδομένων, τονίζει πως η εν λόγω ιδιότητα μιας αρχής ή ενός φορέα εξαρτάται από τις έννομες τάξεις των κρατών μελών, με κρίσιμα στοιχεία να αποτελούν η εκπλήρωση δημοσίου καθήκοντος και ενάσκηση δημόσιας εξουσίας. Ζήτημα με βάση την ομάδα φαίνεται να τίθεται αναφορικά με τους οργανισμούς ιδιωτικού δικαίου που εκπληρώνουν δημόσια καθήκοντα ή ασκούν δημόσια εξουσία, με την τοποθέτηση της ομάδας να είναι πως υποχρεούνται να ορίζουν υπεύθυνο προστασίας δεδομένων μιας και τα φυσικά πρόσωπα έχουν συνήθως ελάχιστη ή καμία δυνατότητα επιλογής ως προς το εάν και το πώς θα υποβληθούν σε επεξεργασία τα δεδομένα τους⁴⁵.

Η δεύτερη και η τρίτη προϋπόθεση αφορά τον ιδιωτικό τομέα και κρίσιμος φαίνεται να είναι ο όρος «βασικές δραστηριότητες». Ο όρος αυτός αναφέρεται στις κύριες δραστηριότητες μιας οντότητας χωρίς να αναφέρεται απόλυτα σε πράξεις επεξεργασίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις όμως τα δύο αυτά στοιχεία είναι αλληλένδετα, με αποτέλεσμα να υποχρεούται ο υπεύθυνος επεξεργασίας να ορίζει υπεύθυνο επεξεργασίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τα νοσοκομεία τα οποία είναι αδύνατο να περιθάψουν ανθρώπους χωρίς την επεξεργασία των δεδομένων τους (μάλιστα δεδομένα της ειδικής κατηγορίας του άρθρου 9 ΓΚΠΔ) ή οι εταιρίες φύλαξης οι οποίες μέσω των μέσων που χρησιμοποιούν στα πλαίσια παροχής των υπηρε-

⁴⁵ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους υπεύθυνους προστασίας δεδομένων, 05/04/2017, ομάδα προστασίας των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του άρθρου 29, σελίδα 8

σιών τους (κάμερες κλπ), επεξεργάζονται δεδομένα των πελατών τους. Σε κάθε περίπτωση πάντως είναι απαραίτητο να γίνεται διάκριση μεταξύ των βασικών δραστηριοτήτων και των αποκαλούμενων υποστηρικτικών, που στο παράδειγμα του νοσοκομείου μπορεί να είναι η καταβολή των μισθών των υπαλλήλων.

Ομοίως κρίσιμος είναι και ο όρος επεξεργασία «μεγάλης κλίμακας». Πρόκειται για στοιχείο που δεν ορίζεται σε κανένα σημείο του Κανονισμού και το οποίο όπως είναι προφανές κρίνεται κατά περίπτωση, με την νομολογία των αρχών να δύναται να συμβάλλει ως προς τούτο. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η ομάδα του άρθρου 29 στις κατευθυντήριες γραμμές της προτείνει ορισμένους παράγοντες που είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη για την κατάφαση της ύπαρξης επεξεργασίας μεγάλης κλίμακας, με αυτούς να είναι ο αριθμός των εμπλεκόμενων υποκειμένων των δεδομένων, είτε ως συγκεκριμένος αριθμός είτε ως ποσοστό επί του συναφούς πληθυσμού, ο όγκος των δεδομένων και/ή το εύρος των διαφόρων στοιχείων δεδομένων που υφίστανται επεξεργασία, η διάρκεια ή ο μόνιμος χαρακτήρας της δραστηριότητας επεξεργασίας δεδομένων και η γεωγραφική έκταση της δραστηριότητας επεξεργασίας⁴⁶, δίνοντας παράλληλα και ορισμένα παραδείγματα.

Επιπρόσθετα, αναφορά γίνεται σε πράξεις επεξεργασίας οι οποίες, λόγω της φύσης, του πεδίου εφαρμογής και/ή των σκοπών τους, απαιτούν τακτική και συστηματική παρακολούθηση των υποκειμένων των δεδομένων σε μεγάλη κλίμακα. Ελλείψει αντίστοιχων ορισμών, στις κατευθυντήριες γραμμές δίνονται ερμηνείες αναφορικά με την τακτική (λαμβάνουσα χώρα σε συνεχή βάση ή σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα για συγκεκριμένη χρονική περίοδο, λαμβάνουσα χώρα τακτικά ή κατ' επανάληψη σε σταθερές χρονικές στιγμές, λαμβάνουσα χώρα αδιαλείπτως ή περιοδικά) και την συστηματική παρακολούθηση (λαμβάνουσα χώρα σύμφωνα με κάποιο σύστημα, προκαθορισμένη, οργανωμένη ή μεθοδική, λαμβάνουσα χώρα στο πλαίσιο γενικότερου σχεδίου για τη συλλογή δεδομένων, διενεργούμενη στο πλαίσιο στρατηγικής)⁴⁷ ενώ δίνεται εκ νέου περιπτωσιολογία μέσω παραδειγμάτων.

Παράλληλα, σύμφωνα με τη δεύτερη και τη τρίτη παράγραφο του άρθρου 37 ΓΚΠΔ, όμιλος επιχειρήσεων μπορεί να διορίσει ένα μόνο υπεύθυνο προστασίας δεδομένων, υπό την προϋπόθεση ότι κάθε εγκατάσταση έχει εύκολη πρόσβαση στον υπεύθυνο προστασίας δεδομένων, με την ίδια δυνατότητα να προβλέπεται και για τους δημόσιους φορείς της πρώτης περίπτωσης της πρώτης παραγράφου του άρθρου 37. Η έννοια της προσβασιμότητας αναφέρεται στα καθήκοντα του υπευθύνου

⁴⁶ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους υπεύθυνους προστασίας δεδομένων, 05/04/2017, ομάδα προστασίας των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του άρθρου 29, σελίδα 10

⁴⁷ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους υπεύθυνους προστασίας δεδομένων, 05/04/2017, ομάδα προστασίας των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του άρθρου 29, σελίδες 11-12

προστασίας δεδομένων ως σημείου επικοινωνίας με τα υποκείμενα των δεδομένων, την εποπτική αρχή, αλλά και στο εσωτερικό του ίδιου του οργανισμού, δεδομένου ότι ένα από τα καθήκοντα του υπευθύνου προστασίας δεδομένων είναι να «ενημερώνει και συμβουλεύει τον υπεύθυνο επεξεργασίας και τον εκτελούντα την επεξεργασία και τους υπαλλήλους που επεξεργάζονται τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τον παρόντα κανονισμό».

Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 38 ΓΚΠΔ, «Ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία διασφαλίζουν ότι ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων συμμετέχει, δεόντως και εγκαίρως, σε όλα τα ζητήματα τα οποία σχετίζονται με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να συμπεριλαμβάνει τον υπεύθυνο προστασίας σε κάθε στάδιο λήψης αποφάσεων που συνεπάγεται επεξεργασία δεδομένων και να τον συμβουλευεται στην χάραξη και επιλογή του σκοπού και των μέσων επεξεργασίας. Πιο συγκεκριμένα, με βάσεις τις κατευθυντήριες γραμμές, κρίνεται απαραίτητο ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων να καλείται να συμμετέχει τακτικά στις συσκέψεις των ανώτερων και μεσαίων στελεχών της διοίκησης, να είναι παρών όταν λαμβάνονται αποφάσεις που έχουν επιπτώσεις στην προστασία δεδομένων (όλες οι σχετικές πληροφορίες πρέπει να διαβιβάζονται εγκαίρως στον υπεύθυνο προστασίας δεδομένων ώστε να είναι σε θέση να παράσχει κατάλληλες συμβουλές), να δίδεται πάντοτε η δέουσα βαρύτητα στη γνώμη του υπευθύνου προστασίας δεδομένων και σε περίπτωση διαφωνίας, η ομάδα του άρθρου 29 συνιστά, ως ορθή πρακτική, να καταγράφονται οι λόγοι για τους οποίους δεν ακολουθήθηκαν οι συμβουλές του υπευθύνου προστασίας δεδομένων και να ζητείται απαραιτήτως άμεσα η γνώμη του υπευθύνου προστασίας δεδομένων σε περίπτωση παραβίασης δεδομένων ή άλλου σχετικού συμβάντος⁴⁸.

Επιπλέον, σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 38 ΓΚΠΔ, «υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία στηρίζουν τον υπεύθυνο προστασίας δεδομένων στην άσκηση των καθηκόντων που αναφέρονται στο άρθρο 39 παρέχοντας απαραίτητους πόρους για την άσκηση των εν λόγω καθηκόντων και πρόσβαση σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και σε πράξεις επεξεργασίας, καθώς και πόρους απαραίτητους για τη διατήρηση της εμπειρογνώσεώς του». Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να δείχνει έμπρακτη στήριξη και εμπιστοσύνη προς τον υπεύθυνο προστασίας με την ταυτόχρονη παραχώρηση σε αυτόν του απαραίτητου συμβατικού χρόνου προκειμένου να λειτουργεί αναπόσπαστος, να του παρέχει τους απαραίτητους πόρους με βάση τις συναλλαγές ούτως ώστε να δύναται ο τελευταίος

⁴⁸ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους υπευθύνους προστασίας δεδομένων, 05/04/2017, ομάδα προστασίας των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του άρθρου 29, σελίδα 18

να ανταποκριθεί στα καθήκοντα τους, προωθώντας ακόμα και τη δημιουργία υποστηρικτικής σε αυτόν ομάδας, να καθιστά γνωστή και ξεκάθαρη τη θέση του υπευθύνου προστασίας στο εσωτερικό της οντότητας και να τον συνδράμει στην προσπάθεια διαρκούς κατάρτισης του.

Κατ' άρθρο 38 παράγραφος 3 ΓΚΠΔ, «ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία διασφαλίζει ότι ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων δεν λαμβάνει εντολές για την άσκηση των εν λόγω καθηκόντων. Δεν απολύεται ούτε υφίσταται κυρώσεις από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία επειδή επιτέλεσε τα καθήκοντά του. Ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων λογοδοτεί απευθείας στο ανώτατο διοικητικό επίπεδο του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία». Πρόκειται για βασικές εγγυήσεις ώστε να διασφαλίζεται ότι οι υπεύθυνοι προστασίας δεδομένων είναι σε θέση να εκτελούν τα καθήκοντά τους με επαρκή βαθμό αυτονομίας στους κόλπους του οργανισμού όπου απασχολούνται. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να παρέχει σχετική αυτονομία στον υπεύθυνο προστασίας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του τελευταίου, να μην του απευθύνει εντολές ή να απαιτεί ορισμένη στάση από τον ίδιο σε κάποιο επίμαχο ζήτημα. Από την άλλη, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων έχει απολύτως συμβουλευτικό ρόλο και την τελική απόφαση για τις επιλογές που θα ακολουθηθούν σχετικά με την επεξεργασία φέρει ο υπεύθυνος επεξεργασίας.

Οι ως άνω αναφερόμενες ενέργειες - εγγυήσεις έχουν ως σκοπό να καταστεί ο υπεύθυνος προστασίας κατάλληλος οργανωτικά ανά περίπτωση προκειμένου να ανταποκρίνεται με αποτελεσματικότητα στα καθήκοντα του. Πρόκειται για άτομο που διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην προσπάθεια επίτευξης ασφάλειας των δεδομένων. Για τον λόγο αυτό ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να διασφαλίζει ότι επιπλέον καθήκοντα και υποχρεώσεις που μπορεί να αναλαμβάνει ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων εντός της οντότητας του δεν συνεπάγονται σύγκρουση συμφερόντων.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 39 ΓΚΠΔ, «ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων έχει τουλάχιστον το καθήκον να ενημερώνει και συμβουλεύει τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία και τους υπαλλήλους που επεξεργάζονται τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τον παρόντα κανονισμό και από άλλες διατάξεις της Ένωσης ή του κράτους μέλους σχετικά με την προστασία δεδομένων, να παρακολουθεί τη συμμόρφωση με τον παρόντα κανονισμό, με άλλες διατάξεις της Ένωσης ή του κράτους μέλους σχετικά με την προστασία δεδομένων και με τις πολιτικές του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία σε σχέση με

την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένων της ανάθεσης αρμοδιοτήτων, της ευαισθητοποίησης και της κατάρτισης των υπαλλήλων που συμμετέχουν στις πράξεις επεξεργασίας, και των σχετικών ελέγχων, να παρέχει συμβουλές, όταν ζητείται, όσον αφορά την εκτίμηση αντικτύπου σχετικά με την προστασία των δεδομένων και παρακολουθεί την υλοποίησή της σύμφωνα με το άρθρο 35, να συνεργάζεται με την εποπτική αρχή και να ενεργεί ως σημείο επικοινωνίας για την εποπτική αρχή για ζητήματα που σχετίζονται με την επεξεργασία, περιλαμβανομένης της προηγούμενης διαβούλευσης που αναφέρεται στο άρθρο 36, και πραγματοποιεί διαβουλεύσεις, ανάλογα με την περίπτωση, για οποιοδήποτε άλλο θέμα».

Σε κάθε περίπτωση πάντως η ομάδα του άρθρου 29 συνιστά στους υπεύθυνους επεξεργασίας και τους εκτελούντες την επεξεργασία να καταγράφουν την εσωτερική ανάλυση που διενεργούν προκειμένου να προσδιορίσουν αν πρέπει ή όχι να διοριστεί υπεύθυνος προστασίας δεδομένων, ώστε να μπορούν να αποδείξουν ότι λήφθηκαν δεόντως υπόψη οι σχετικοί παράγοντες¹⁰. Η εν λόγω ανάλυση αποτελεί μέρος της απαιτούμενης τεκμηρίωσης δυνάμει της αρχής της λογοδοσίας. Μπορεί να ζητηθεί από την εποπτική αρχή και θα πρέπει να επικαιροποιείται όταν κρίνεται απαραίτητο, για παράδειγμα αν οι υπεύθυνοι επεξεργασίας ή οι εκτελούντες την επεξεργασία αναλαμβάνουν νέες δραστηριότητες ή παρέχουν νέες υπηρεσίες που εμπίπτουν ενδεχομένως στις περιπτώσεις του άρθρου 37 παράγραφος 1⁴⁹. Παράλληλα, ενθαρρύνεται ο ορισμός υπευθύνου προστασίας δεδομένων ακόμα και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η ύπαρξη του δεν είναι υποχρεωτική με βάση τον κανονισμό.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται στα πλαίσια της ανάληψης της γενικότερης υποχρέωσης του προς διασφάλιση της ασφάλειας των δεδομένων, πέραν της υπό εξέταση ειδικότερης υποχρέωσης, να επιλέξει ένα πρόσωπο κατάλληλο να εκπληρώσει τα καθήκοντα του ως υπευθύνου προστασίας. Στα πλαίσια ανάληψης των προσηκόντων οργανωτικών μέσων, όπως σε πολλά σημεία γίνεται αναφορά στον ΓΚΠΔ, ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται, με βάση τις επιταγές της πέμπτης παραγράφου του άρθρου 37 ΓΚΠΔ, να αναθέσει τον ρόλο σε άτομο που κατέχει την απαραίτητη τεχνογνωσία και εμπειρία προκειμένου να συνδράμει κατά το στάδιο του καθορισμού του σκοπού και των μέσων επεξεργασίας, να ανταποκριθεί σε κάθε περίπτωση κινδύνου, να γνωμοδοτεί τον υπεύθυνο επεξεργασίας και τον εκτελούντα την επεξεργασία και γενικά να ασκεί ορθά τα καθήκοντα που του ανατίθενται στα άρθρα 37 επόμενα ΓΚΠΔ. Και όπως είναι προφανές τέλος, κατ' εφαρμογή της αρχής της λογοδοσίας, φέρει την ευθύνη για την επιλογή ενός ατόμου ως υπευθύνου προστα-

⁴⁹ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους υπεύθυνους προστασίας δεδομένων, 05/04/2017, ομάδα προστασίας των προσωπικών έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του άρθρου 29, σελίδα 7

σίας.

8) Διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου (άρθρο 35 ΓΚΠΔ)

Έτερο κατά κύριο λόγο προπαρασκευαστικό της επεξεργασίας μέτρο με σκοπό την ανίχνευση και αντιμετώπιση πιθανών κινδύνων για τα προσωπικά δεδομένα είναι αυτό της διενέργειας εκτίμησης αντικτύπου που προβλέπεται στα άρθρα 35 και 36 ΓΚΠΔ. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να προβαίνει σε ένα είδος προκαταρκτικής έρευνας κατά κύριο λόγο πριν την έναρξη της επεξεργασίας, χωρίς αυτό βέβαια να είναι απόλυτο καθώς απαιτείται η διαρκής αναθεώρηση των αποτελεσμάτων της εκτίμησης αντικτύπου λόγω της τεχνολογικής προόδου και πιθανής λανθασμένης εκτίμησης των περιστατικών. Σε κάθε περίπτωση πάντως ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλείται να βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία και συνεργασία με τον υπεύθυνο προστασίας δεδομένων (άρθρο 35 παράγραφος 2 ΓΚΠΔ), εφόσον έχει οριστεί τέτοιος, αλλά και με τα υποκείμενα των δεδομένων κατ' άρθρο 35 παράγραφος 9 ΓΚΠΔ ή την αρχή προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στα πλαίσια της προηγούμενης διαβούλευσης του άρθρου 36 ΓΚΠΔ.

Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 35 ΓΚΠΔ, «Όταν ένα είδος επεξεργασίας, ιδίως με χρήση νέων τεχνολογιών και συνεκτιμώντας τη φύση, το πεδίο εφαρμογής, το πλαίσιο και τους σκοπούς της επεξεργασίας, ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας διενεργεί, πριν από την επεξεργασία, εκτίμηση των επιπτώσεων των σχεδιαζόμενων πράξεων επεξεργασίας στην προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Σε μία εκτίμηση μπορεί να εξετάζεται ένα σύνολο παρόμοιων πράξεων επεξεργασίας οι οποίες ενέχουν παρόμοιους υψηλούς κινδύνους».

Εξετάζοντας την διάταξη, είναι απαραίτητο να σταθούμε κατ' αρχήν στο πλήθος των ενεργειών επεξεργασίας που εντάσσονται σε μία εκτίμηση αντικτύπου. Με το τελευταίο εδάφιο προβλέπεται πως είναι δυνατό να εξετάζεται ένα σύνολο ενεργειών, με απαραίτητη προϋπόθεση αυτές να είναι παρόμοιες ως προς τη φύση, το πεδίο εφαρμογής, το πλαίσιο και τον σκοπό τους να ενέχουν παρόμοιους κινδύνους. Στόχος της εκτίμησης αντικτύπου αποτελεί να εκτιμηθούν καταστάσεις και κίνδυνοι και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες έχει ήδη διενεργηθεί αυτό και μετέπειτα ακολουθούνται διαδικασίες ή χρησιμοποιούνται μέσα τα οποία έχουν ήδη στο παρελθόν εκτιμηθεί και δεν επιδέχονται αναθεώρησης, δεν απαιτείται η εκ νέου διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου. Στην περίπτωση χρήσης ενός λογισμικού ή μιας συσκευής με σκοπό την επεξεργασία, απαραίτητο είναι όμως ο υπεύθυνος επεξεργασίας να προβαίνει ο ίδιος σε εκτίμηση αντικτύπου, στηριζόμενος φυσικά σε πιθανώς ήδη υπάρχουσα εκτίμηση

από πλευράς παρόχου – κατασκευαστή του εν λόγω αντικειμένου. Τα ανωτέρω βέβαια είναι απαραίτητο να κρίνονται αντικειμενικά και ο υπεύθυνος επεξεργασίας με τον υπεύθυνο προστασίας δεδομένων καλούνται να διαθέτουν την απαραίτητη κατάρτιση και τεχνογνωσία ούτως ώστε να δύνανται να εκτιμήσουν ορθά τις περιστάσεις και στα πλαίσια της αρχής της λογοδοσίας να αποδείξουν την ορθότητα των πράξεων τους.

Η άποψη αυτή ενισχύεται και με την υπ' αριθμόν 92 αιτιολογική σκέψη στο προοίμιο του κανονισμού, σύμφωνα με την οποία «Υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες ενδέχεται να είναι λογικό και οικονομικό το αντικείμενο μιας εκτίμησης αντικτύπου σχετικά με την προστασία των δεδομένων να υπερβαίνει ένα μεμονωμένο σχέδιο, για παράδειγμα εάν δημόσιες αρχές ή φορείς σκοπεύουν να εγκαθιδρύσουν μια κοινή εφαρμογή ή πλατφόρμα επεξεργασίας ή εάν περισσότεροι υπεύθυνοι επεξεργασίας σχεδιάζουν να θεσπίσουν μια κοινή εφαρμογή ή ένα περιβάλλον επεξεργασίας σε ένα βιομηχανικό τομέα ή κλάδο ή για μια ευρέως χρησιμοποιούμενη οριζόντια δραστηριότητα».

Η διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου είναι υποχρεωτική όταν η επεξεργασία «ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων» σύμφωνα με το άρθρο 35 παράγραφοι 1, 3 και 4 του ΓΚΠΔ. Η έννοια του υψηλού κινδύνου για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες έχει αναλυθεί και ανωτέρω και σύμφωνα με την ομάδα του άρθρου 29 αναφέρεται σε γεγονότα που μπορεί να οδηγήσουν σε απώλεια του ελέγχου επί των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των υποκειμένων, περιορισμό των δικαιωμάτων τους, διακρίσεις, κατάχρηση ή υποκλοπή ταυτότητας, οικονομική απώλεια, παράνομη άρση της ψευδωνυμοποίησης, βλάβη της φήμης και απώλεια της εμπιστευτικότητας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που προστατεύονται από επαγγελματικό απόρρητο. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει οποιοδήποτε άλλο σημαντικό οικονομικό ή κοινωνικό μειονέκτημα γι' αυτά τα πρόσωπα και εν γένει προσβολή των δικαιωμάτων προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής⁵⁰. Ενδέχεται όμως ο όρος κίνδυνος να συμπεριλαμβάνει και άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως την ελευθερία του λόγου, την ελευθερία της σκέψης, την ελευθερία κυκλοφορίας, την απαγόρευση των διακρίσεων, το δικαίωμα στην ελευθερία, την ελευθερία συνειδήσεως και θρησκείας.

Παράλληλα στην τρίτη παράγραφο του άρθρου 35 παρέχεται από τον κανονισμό ενδεικτική περιπτωσιολογία κατά την οποία είναι απαραίτητη η διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου από τον υπεύθυνο επεξεργασίας. Γίνεται αναφορά σε συστηματική

⁵⁰ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη γνωστοποίηση παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του κανονισμού 2016/679, 06/02/2018, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων, σελίδα 10

και εκτενή αξιολόγηση προσωπικών πτυχών σχετικά με φυσικά πρόσωπα, η οποία βασίζεται σε αυτοματοποιημένη επεξεργασία, περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, και στην οποία βασίζονται αποφάσεις που παράγουν έννομα αποτελέσματα σχετικά με το φυσικό πρόσωπο ή ομοίως επηρεάζουν σημαντικά το φυσικό πρόσωπο, μεγάλης κλίμακας επεξεργασία των ειδικών κατηγοριών δεδομένων που αναφέρονται στο άρθρο 9 παράγραφος 1 ή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν ποινικές καταδίκες και αδικήματα που αναφέρονται στο άρθρο 10 ή συστηματική παρακολούθηση δημοσίως προσβάσιμου χώρου σε μεγάλη κλίμακα. Παράλληλα στις κατευθυντήριες γραμμές υποστηρίζεται πως διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου είναι απαραίτητο να πραγματοποιείται σε περίπτωση που εισάγεται μια νέα τεχνολογία επεξεργασίας δεδομένων ή ακόμα και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν είναι ξεκάθαρο κατά πόσο η διενέργεια της προβλέπεται από τον κανονισμό⁵¹. Οι εν λόγω τοποθετήσεις δεν αποτελούν τις μοναδικές περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι απαραίτητη η διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου αλλά παρέχονται ως μέσο διευκόλυνσης των υπευθύνων επεξεργασίας προκειμένου να αντιλαμβάνονται αποτελεσματικότερα την εν λόγω υποχρέωση τους.

Επιπρόσθετα, προς αποτελεσματικότερη εξακρίβωση της ύπαρξης υποχρέωσης διενέργειας εκτίμησης αντικτύπου, παρατίθενται ορισμένα κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τον υπεύθυνο επεξεργασίας. Πρόκειται για προβλέψεις της τρίτης παραγράφου του άρθρου 35 οι οποίες αναλύονται εκτενέστερα από την ομάδα εργασίας. Έτσι είναι πιθανό να απαιτείται η διενέργεια της όταν ο υπεύθυνος επεξεργασίας πραγματοποιεί αξιολόγηση ή βαθμολόγηση, περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ και προβλέψεων, ιδίως «πτυχών που αφορούν τις επιδόσεις στην εργασία, την οικονομική κατάσταση, την υγεία, τις προσωπικές προτιμήσεις ή συμφέροντα, την αξιοπιστία ή τη συμπεριφορά, τη θέση ή κινήσεις του υποκειμένου των δεδομένων» (αιτιολογικές σκέψεις 71 και 91, λήψη αυτοματοποιημένων αποφάσεων που παράγουν έννομα αποτελέσματα ή σημαντικά αποτελέσματα κατά ανάλογο τρόπο ή επεξεργασία για την παρατήρηση, την παρακολούθηση ή τον έλεγχο των υποκειμένων των δεδομένων, περιλαμβανομένων των δεδομένων που συλλέγονται μέσω δικτύων ή «συστηματική παρακολούθηση δημοσίως προσβάσιμου χώρου» (άρθρο 35 παράγραφος 3 περίπτωση γ).

Παράλληλα, η επεξεργασία δεδομένων μεγάλης κλίμακας που περιλαμβάνονται στις ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των άρθρων 9 και 10

⁵¹κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση του αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων (εαπδ) και καθορισμός του κατά πόσον η επεξεργασία «ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο» για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων, σελίδα 9

ΓΚΠΔ προβλέπεται ήδη στο άρθρο 35 παράγραφος 3 περίπτωση β' ως περίπτωση απαιτητής διενέργειας εκτίμησης αντικτύπου. Στην περίπτωση αυτή και με σκοπό την πλήρωση του όρου «μεγάλη κλίμακα» είναι απαραίτητο να εκτιμώνται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ο αριθμός των εμπλεκόμενων υποκειμένων των δεδομένων, είτε ως συγκεκριμένος αριθμός είτε ως ποσοστό επί του συναφούς πληθυσμού, ο όγκος των δεδομένων και/ή το εύρος των διαφόρων στοιχείων δεδομένων που υποβάλλονται σε επεξεργασία, η διάρκεια ή ο μόνιμος χαρακτήρας της δραστηριότητας επεξεργασίας δεδομένων και το γεωγραφικό εύρος της δραστηριότητας επεξεργασίας⁵².

Ενδεικτικό κριτήριο αποτελεί η αντιστοίχιση ή ο συνδυασμός συνόλων δεδομένων που απορρέουν, για παράδειγμα, από δύο ή περισσότερες πράξεις επεξεργασίας δεδομένων που υλοποιούνται για διαφορετικούς σκοπούς και/ή από διαφορετικούς υπεύθυνους επεξεργασίας με τρόπο που θα μπορούσε να υπερβαίνει τις εύλογες προσδοκίες του υποκειμένου των δεδομένων.

Παράλληλα, περιστάσεις κατά τις οποίες η επεξεργασία δεδομένων αφορά ευάλωτα υποκείμενα δεδομένων ή η επεξεργασία αυτή καθαυτή «εμποδίζει τα υποκείμενα των δεδομένων να ασκήσουν κάποιο δικαίωμα ή να χρησιμοποιήσουν μια υπηρεσία ή σύμβαση» αποτελούν κριτήρια λόγω της αυξημένα άνισης σχέσης ισχύος μεταξύ των υποκειμένων των δεδομένων και του υπεύθυνου επεξεργασίας. Τα φυσικά πρόσωπα σε αυτές τις περιπτώσεις ενδέχεται να μην είναι σε θέση να συναινέσουν ή να εναντιωθούν με ευκολία στην επεξεργασία των δεδομένων τους ή να ασκήσουν τα δικαιώματά τους. Στα ευάλωτα υποκείμενα δεδομένων ενδέχεται να περιλαμβάνονται παιδιά (τα οποία μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν είναι σε θέση να εναντιωθούν ή να συναινέσουν μετά λόγου γνώσης ή συνειδητά στην επεξεργασία των δεδομένων τους), εργαζόμενοι, πιο ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού που χρήζουν ειδικής προστασίας (ψυχικά νοσούντες, αιτούντες άσυλο ή ηλικιωμένοι, ασθενείς κ.ο.κ.), και σε κάθε περίπτωση που εξακριβώνεται άνιση σχέση μεταξύ της θέσης του υποκειμένου των δεδομένων και του υπεύθυνου επεξεργασίας.

Στην τρίτη παράγραφο του άρθρου 65 Ν. 4624/2019 ο Έλληνας νομοθέτης αναφέρεται στο ελάχιστο περιεχόμενο μίας εκτίμησης αντικτύπου. Κατά την διενέργεια αυτής, είναι απαραίτητο να πραγματοποιείται συστηματική περιγραφή των προβλεπόμενων πράξεων και σκοπών της επεξεργασίας, εκτίμηση της αναγκαιότητας και αναλογικότητας των πράξεων επεξεργασίας σε συνάρτηση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς, εκτίμηση των κινδύνων για τα προστατευόμενα έννομα συμφέροντα του

⁵² Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση του αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων (εαπδ) και καθορισμός του κατά πόσον η επεξεργασία «ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο» για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων, σελίδα 11

υποκειμένου των δεδομένων και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση των υφιστάμενων κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων των εγγυήσεων, των διασφαλίσεων και των διαδικασιών για την εξασφάλιση της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την απόδειξη της συμμόρφωσης με τις νομικές απαιτήσεις.

Τέλος, κριτήριο είναι δυνατό να αποτελέσει και η καινοτόμος χρήση ή εφαρμογή νέων τεχνολογικών ή οργανωτικών λύσεων, όπως η συνδυασμένη χρήση των δακτυλικών αποτυπωμάτων και η αναγνώριση προσώπου για βελτιωμένο φυσικό έλεγχο πρόσβασης κ.ο.κ. Ο ΓΚΠΔ καθιστά σαφές (άρθρο 35 παράγραφος 1 και αιτιολογικές σκέψεις 89 και 91) ότι η χρήση νέων τεχνολογιών, που ορίζονται «σύμφωνα με τα υφιστάμενα επίπεδα τεχνολογικής γνώσης» (αιτιολογική σκέψη 91), μπορεί να καταστήσει αναγκαία τη διενέργεια ΕΑΠΔ. Και τούτο διότι η χρήση μιας τέτοιας τεχνολογίας μπορεί να περιλαμβάνει νέες μορφές συλλογής και χρήσης δεδομένων, πιθανώς με υψηλό κίνδυνο για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων. Πράγματι, οι προσωπικές και κοινωνικές επιπτώσεις από τη χρήση μιας νέας τεχνολογίας ενδέχεται να είναι άγνωστες. Η διενέργεια ΕΑΠΔ θα βοηθήσει τον υπεύθυνο επεξεργασίας να κατανοήσει και να αντιμετωπίσει τους εν λόγω κινδύνους. Για παράδειγμα, συγκεκριμένες εφαρμογές του «διαδικτύου των πραγμάτων» θα μπορούσαν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή και την ιδιωτική ζωή των φυσικών προσώπων· και, ως εκ τούτου, απαιτείται η διενέργεια σχετικής ΕΑΠΔ⁵³.

Η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 υποστηρίζει ότι όσο περισσότερα κριτήρια εκ των ανωτέρω πληρούνται με την επεξεργασία, τόσο πιθανότερο είναι να τίθενται σε υψηλό κίνδυνο τα δικαιώματα και οι ελευθερίες των υποκειμένων των δεδομένων και, ως εκ τούτου, να απαιτείται η διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου, ανεξάρτητα από τα προβλεπόμενα μέτρα του υπεύθυνου επεξεργασίας. Προς τον σκοπό διευκόλυνσης των υπευθύνων επεξεργασίας μάλιστα, η ελληνική αρχή εξέδωσε με την υπ' αριθμόν 65/2018 απόφαση της ενδεικτικό κατάλογο περιπτώσεων κατά τις οποίες απαιτείται η διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου κατ' εφαρμογή της αρμοδιότητας της που πηγάζει από την τρίτη και τέταρτη παράγραφο του άρθρου 35 ΓΚΠΔ.

Απαραίτητο είναι να τονιστεί πως σε πράξη επεξεργασίας στην οποία συμβράττουν από κοινού υπεύθυνοι επεξεργασίας, πρέπει να προσδιορίζονται επακριβώς οι υποχρεώσεις που αντιστοιχούν στον καθένα. Στην εκτίμηση αντικτύπου τους θα πρέπει να ορίζεται το μέρος που είναι αρμόδιο για τα διάφορα μέτρα που έχουν

⁵³ Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση του αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων (εαπδ) και καθορισμός του κατά πόσον η επεξεργασία «ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο» για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων, σελίδες

σχεδιαστεί για την αντιμετώπιση των κινδύνων και τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων. Κάθε υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να διατυπώνει τις ανάγκες του και να ανταλλάσσει χρήσιμες πληροφορίες χωρίς να θέτει σε κίνδυνο απόρρητες πληροφορίες (π.χ.: προστασία εμπορικού απορρήτου, διανοητικής ιδιοκτησίας, εμπιστευτικών επιχειρηματικών πληροφοριών) ούτε να γνωστοποιεί τρωτά σημεία⁵⁴.

Πέραν των προβλέψεων του άρθρου 35 ΓΚΠΔ για την εκτίμηση αντικτύπου, προβλέπεται στο άρθρο 36 και η υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να συμβουλευτεί την αρχή πριν από κάθε πράξη επεξεργασίας σε περίπτωση που με την τελευταία ελλοχεύει υψηλός κίνδυνος για τα δεδομένα. Πρόκειται για ένα ακόμα προπαρασκευαστικό μέτρο το οποίο αποτελεί ένα ακόμα εργαλείο στα χέρια του υπευθύνου επεξεργασίας προκειμένου να επιτευχθεί αποτελεσματικά η ασφάλεια των δεδομένων.

Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο υπεύθυνος επεξεργασίας αντιλαμβάνεται πως αδυνατεί να κατανοήσει τον κίνδυνο ή να εφαρμόσει τα απαραίτητα μέτρα λόγω για παράδειγμα έλλειψης τεχνογνωσίας ή λόγω του ξαφνικού και προηγουμένως αδυνάτου πρόβλεψης ενός κινδύνου που ξαφνικά μπορεί να εμφανίζεται, καλείται να απευθύνεται στην αρχή, η οποία με το βάρος της θέσης της και τη δεδομένη τεχνογνωσία της επί του θέματος διαθέτει τα απαραίτητα εχέγγυα προκειμένου να συνδράμει αποτελεσματικά τον υπεύθυνο επεξεργασίας. Η υποχρέωση αυτή ισχύει και προς την αντίθετη πλευρά καθώς, σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 36 ΓΚΠΔ, η αρχή καλείται να παρέχει γραπτώς συμβουλές στον υπεύθυνο επεξεργασίας εντός προθεσμίας μέχρι οκτώ εβδομάδων από την παραλαβή του αιτήματος διαβούλευσης σε περίπτωση που φρονεί ότι η σχεδιαζόμενη επεξεργασία παραβαίνει τον παρόντα κανονισμό. Η εν λόγω προθεσμία μπορεί να παραταθεί κατά έξι εβδομάδες, λόγω της πολυπλοκότητας που χαρακτηρίζει τη σχεδιαζόμενη επεξεργασία.

Επιλογικά, είναι απαραίτητο να τονιστεί η ιδιαιτερότητα των ως άνω αναφερόμενων ενεργειών των άρθρων 35 και 36 ΓΚΠΔ. Οι ενέργειες αυτές ως προπαρασκευαστικές κατά κύριο λόγο σχετίζονται με ειδικές κατηγορίες δεδομένων ή με κινδύνους αρκετά υψηλούς για τα δικαιώματα των υποκειμένων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, με βάση και το προστατευτικό περιβάλλον που προσπαθεί να δημιουργήσει ο κανονισμός, να επιτείνεται η ανάγκη συμμόρφωσης των υπευθύνων επεξεργασίας

⁵⁴ κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση του αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων (εαπδ) και καθορισμός του κατά πόσον η επεξεργασία «ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο» για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων, σελίδα 9

μέσω της ορθής τήρησης των διατάξεων, της λήψης των απαραίτητων και προσηκόντων ανά περίπτωση οργανωτικών μέτρων, όπως για παράδειγμα η άριστη κατάρτιση των ιδίων και των ατόμων που απασχολούν, στοιχείο κρίσιμο κατά τη προσπάθεια πρόβλεψης και αντιμετώπισης των κινδύνων. Οι υπεύθυνοι επεξεργασίας καλούνται να δείχνουν ιδιαίτερη επιμέλεια και φροντίδα αναφορικά με τα εν λόγω ζητήματα και να μην φεΐδονται χρόνου και πόρων.

Ε) ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Επιλογικά, θα ήθελα εκ νέου να επισημάνω την σημασία της αρχής της λογοδοσίας στις επιμέρους πράξεις επεξεργασίας. Όλοι μας, κι εγώ ως δικηγόρος, ως υπεύθυνοι επεξεργασίας δεδομένων πελατών μας καλούμαστε να ανταποκριθούμε στις επιταγές και τις ανάγκες του κανονισμού 2016/679. Οι πελάτες μας καθημερινά μας εμπιστεύονται τα δεδομένα τους προκειμένου εμείς να ανταποκριθούμε στις ανάγκες των υπηρεσιών που καλούμαστε να τους παρέχουμε. Είναι στο χέρι μας λοιπόν να προβαίνουμε στις ορθές ενέργειες κατά την αξιοποίηση των δεδομένων κατ' εφαρμογή των αρχών και δικαιωμάτων που προβλέπονται στον κανονισμό και να δημιουργούμε για το υποκείμενο ένα ασφαλές περιβάλλον για τα δικαιώματα του. Με τον κανονισμό προβλέπονται ως επί το πλείστον προπαρασκευαστικά μέτρα καθώς προωθείται η λογική της εκ των προτέρων δημιουργίας ενός ασφαλούς κλίματος. Η αρχή της λογοδοσίας έχει εφαρμογή σε κάθε επιμέρους ενέργεια μας που σχετίζεται με τα προσωπικά δεδομένα σε καθημερινή βάση και επομένως υποχρεούμαστε να είμαστε σε θέση να τηρούμε τα προβλεφθέντα και να ανταποκρινόμαστε με αυτόν τον τρόπο στις απαιτήσεις του Κανονισμού.

Σε αντίθετη περίπτωση, οι συνέπειες θα είναι δυσμενείς όσον αφορά τόσο τα υποκείμενα των δεδομένων πρωτίστως όσο και εμάς τους ίδιους. Η απώλεια, κατοχή των δεδομένων από μη νομιμοποιημένα άτομα ή και ακόμα η εν μέρει ή ολική καταστροφή τους αποτελούν απευκταία γεγονότα για τα οποία καθημερινά είναι απαραίτητο να είμαστε διατεθειμένοι να αποφύγουμε. Ειδάλλως οι συνέπειες για εμάς τους ίδιους μπορεί να είναι δυσμενείς, όπως έχουν αποδείξει εκατοντάδες αποφάσεις των ελεγκτικών αρχών, με πιο επίκαιρη αυτή της επιβολής υψηλού προστίμου σε γνωστή εταιρία τηλεπικοινωνιών.

ΣΤ) ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Συγγράμματα

- Ευγενίας Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου «Προσωπικά Δεδομένα», εκδοτικός οίκος Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 2016, ISBN 978-960-562-609-9.
- Ιωάννη Ιγγλεζάκη «Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων», 3^η έκδοση, εκδοτικός οίκος Andy's publishers, έκδοση 2017, ISBN 978-960-8328-18-1.
- Κοτσαλή Λεωνίδα, Μενουδάκου Κωνσταντίνου «Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων (GDPR)», 2^η έκδοση, εκδοτικός οίκος Νομική βιβλιοθήκη, ISBN 978-960-654-274-9.
- Χριστοδούλου Ν. Κωνσταντίνου «Δίκαιο προσωπικών δεδομένων», 2^η έκδοση, εκδοτικός οίκος Νομική βιβλιοθήκη, ISBN 978-960-654-111-7.
- Οργανισμός θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων», έκδοση 2018.
- Φερενίκης Παναγοπούλου Κουτνατζή «Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων 679/2016/ΕΕ», εκδοτικός οίκος Σάκκουλα, έκδοση 2017, ISBN 978-960-568-740-3.
- Λίλιαν Μήτρου «Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων», εκδοτικός οίκος Σάκκουλα, έκδοση 2017, ISBN 978-960-568-723-6.

Ιστότοποι

- <https://www.dpa.gr/>
- https://edpb.europa.eu/edpb_el
- <https://www.lawspot.gr/>
- <https://lawdb.intrasoftnet.com/>

Νομοθετικά κείμενα

- Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης
- Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Οδηγία 2002/58/ΕΚ
- Οδηγία 95/46/ΕΚ
- Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου
- Ν. 4624/2019
- Σύνταγμα της Ελλάδος

- Αστικός κώδικας

Κατευθυντήριες γραμμές

- Κατευθυντήριες γραμμές 2/2020 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων.
- Κατευθυντήριες γραμμές 5/2020 Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων.
- Κατευθυντήριες γραμμές 07/2020 Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων.
- Κατευθυντήριες γραμμές 4/2019 Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων.
- Κατευθυντήριες γραμμές 2/2019 Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων.
- Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη γνωστοποίηση παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του κανονισμού 2016/679, 06/02/2018, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων.
- Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη διαφάνεια βάσει του κανονισμού 2016/679, 11/04/2018 ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων.
- Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους υπεύθυνους προστασίας δεδομένων, 05/04/2017, ομάδα προστασίας των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του άρθρου 29.
- Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση του αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων (εαπδ) και καθορισμός του κατά πόσον η επεξεργασία «ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο» για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679, ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων.
- Κατευθυντήριες γραμμές 01/2022 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων.

Πράξεις ελληνικής αρχής προστασίας δεδομένων

- Υπ' αριθμόν 44/2019 απόφαση
- Υπ' αριθμόν 4/2022 απόφαση
- Υπ' αριθμόν 18/2020 απόφαση
- Υπ' αριθμόν 26/2019 απόφαση
- Υπ' αριθμόν 23/2021 απόφαση
- Υπ' αριθμόν 12/2021 απόφαση

- Υπ' αριθμόν 31/2019 απόφαση
- Υπ' αριθμόν 54/2021 απόφαση
- Υπ' αριθμόν 139/2014 απόφαση
- Υπ' αριθμόν 65/2018 απόφαση